

Raporta
2010: 8

Sámedikki kulturdoarijaortnega árvvoštallan

Vigdis Nygaard
Eva Josefsen

Ovdasiidogovva:

Sámi musihkka Govva: Johan-Marcus Kuhmunen	Sámi mánát Govva: Jan Roger Østby	
Deanu kulturskuvla Govva: Sámediggi	Pondus Govva: Pondus.no	Kerttu Vuolab "Bárbmoáirras" Govva: Davvi Girji

Tittel : **Sámedikki Kulturdoarjjaortnega árvvoštallan**

Čállit : Eva Josefsen, Vigdis Nygaard

Norut Alta - Áltá raporta : 2010:8

ISBN : 978-82-7571-197-5

Barggaheaddji: Sámediggi

Prošeaktajodiheaddji : Vigdis Nygaard

Čoahkkáigeassu : 2006-2008 áigodagas lea Sámediggi juolludan 35 miljovna doarjjan iešguđetlágan sámi kulturdoaimmaide doarjjaortnegis Kulturovddideapmi. Árvvoštallamis geahččat movt váikkuhangaskaoamit leat adnon, ja movt ohccit geat ohcet doarjjaortnegis doarjaga árvvoštallet Sámedikki bagadallama ja áššemeannudeami. Árvvoštallan čájeha ahte doarjagat juolluduvvojit ollu iešguđetlágan doaimmaide mat leat ásahan ollu ángiruššama sámi kultureallimis. Eanas prošeavttat eai livčče čadahuvvon Sámedikki váikkuhandoarjagiid haga. Dat čájeha ahte gávdnojit unnán eará ruhtadeaddjit daid prošeavttaide. Sámediggi sáhtta buoridit prošeavttaid čuovvolanbarggu ja bearráigeahččat doarjjamáksimiid buorebut.

Fáddásánit : Sámediggi, kulturfoanda, doarjjaortnet Kulturovddideapmái, váikkuhangaskaoamit, sámi dáidda-ja kultureallin

Dáhton : Golgotmánu 1. beaivi 2010

Siidolohku: 65

Almmuheaddji : Norut Alta - Áltá as
Kunnskapsparken, Markedsgata 3
9510 ALTA

Fitnodatnummar: 983 551 661 MVA

Telefovdna: 78 45 71 00
Telefáksa: 78 45 71 01
E-poasta: post@finnmark.norut.no
www.norut.no/alta

Deaddilan : Norut Alta – Áltá as

Ovdasátni

2006 rájes 2008 rádjái lea Sámediggi juolludan 35 miljovna ruvno iešguđetlágan sámi kulturdoaimmaide Sámi kulturfoandda váikkuanortnegis. Kulturfoandda namma lea dál Váikkuhangaskaoamit kultuvra. Namma rievdaduvvui 2008:s.

Árvvoštallama leat čađahan Norut Alta dutkit. Eva Josefsen lea leamaš foandda/doarjjaortnega ohcciid jearahallaniskadeami dieđuidanalysaid ovddasvástideaddji 4.kapihttalis. Vigdis Nygaard lea muđui dán raportta ovddasvástideaddji. Nygaard lea leamaš prošeavtta jođiheaddji. Lea Sámediggi mii lea árvvoštallama barggaheaddji.

Norut hálida giitit informánttaid geain leat ožžon dieđuid váikkuanortnega birra. Namalassii informánttaid Sámedikkis ja buohkaid sin geat foanddas/váikkuanortnegis leat ohcan doarjaga ja geat leat vástidan jearahallanskovi maid Norut Alta sáddii.

Áltá, golggotmánu 1. beaivi 2010

Sveinung Eikeland
Direktevra

Vigdis Nygaard
Prošeaktajođiheaddji

Sisdoallu

Ovdasátni.....	1
Sisdoallu.....	3
Čoahkkáigeassu	1
1 Álgu.....	3
1.1 Duogáš	3
1.2 Árvvoštallama ulbmil	4
1.3 Árvvoštallama sisdoallu ja ráddjehus.....	4
1.4 Metoda.....	5
1.4.1 Čálalaš dieđut	5
1.4.2 Deháláš olbmuid jearahallan geain leamaš dahkamuš váikkuhanortnegiin	6
1.4.3 Jearahallamiid čađaheapmi	7
2 Váikkuhanortnega birra.....	9
2.1 Historihkka	9
2.2 Njuolggadusat, mihttomearit ja ulbmil.....	10
2.3 Ulbmilčilgenmálet bušeahtain	11
2.3.1 Ulbmiljoavkkut.....	12
2.3.2 Ulbmilolaheami eavttut.....	13
2.3.3 Vuoruheamit jagis jahkái	13
2.3.4 Ulbmilčilgenmáalle viidásit fievrredeapmi	15
2.4 Jahkásaš rámmat.....	16
2.5 Movt bagadallan doaimmahuvvo	17
2.6 Movt áššemeannudeapmi doaimmahuvvo	18
2.6.1 Rabas ja giddejuvvon ohcanáiggít	20
2.7 Movt áššiid meannudit hálddahusas ja politihkalaččat	20
2.8 Váiddaáššit	22
2.9 Dásseárvu.....	23
2.10 Doarjjastivrra jahkedieđáhusat.....	23
2.11 Movt informánttat árvvoštalle bohtosiid	24
2.12 Raportačállin ja bearráigeahčču.....	26
3 Ohcamušaid ja ohcciid mihtilmasvuodát	27
3.1 Ohcamušaid lohku	27
3.2 Ohcamušaid ekonomalaš rámma	28
3.3 Galle ohcamuša leat dorjon – biehttalan doarjumis.....	29
3.4 Ohcamušaid ovdáneapmi guđege doaibmasuorggis	30
3.4.1 Dorjon	30

3.4.2	Biehttalan	31
3.5	Movt ohcamušat juohkásit geográfalaččat.....	32
3.5.1	Movt ohcamušat juohkásit suohkaniid mielde.....	32
3.5.2	Doarjagiid juolludeapmi fylkkaide.....	34
3.6	Ohcci sohkabealli	34
3.7	Doarjagiid ruovttoluottageassin	35
4	Makkár oaidnu ohcciin lea váikkuhanortnegii	37
4.1	Ohccit ja proševttat.....	38
4.2	Movt ohcanbarggu leat vásihan.....	40
4.3	Proševttat maidda lea juolluduvvon doarjja	42
4.4	Proševttat maidda ii leat juolluduvvon doarjja	45
4.5	Oktiičohkkejeaddji árvoštallan	45
5	Loahppajurdagat	47
5.1	Ledje go juolludeamit váikkuhanortnega mihttomeriid mielde?	47
5.2	Leat go juolludemiiiguin joksán foandda ulbmiljoavkkuid ja leat go leamaš ávkin ortnega nannensurggiide?	47
5.3	Movt árvoštallet leat go olahán dásseárvvu ja movt dásseárvvu vuhtiiváldet?	48
5.4	Leat go vuostáiváldit duhtavaččat bálvalusain ja bagadallamiin?	48
5.5	Čađahuvvojit go proševttat nugo lei jurdda?.....	49
5.6	Livčče go doaimmaid sáhttán čađahit almmá doarjaga haga?	49
5.7	Makkár váikkuhusat leat doarjjaortnegis leamaš?	49
5.8	Movt doarjagiid hálldašeapmi heive oktii njuolggadusaide	50
5.9	Ávžžuhusat	51
5.9.1	Váikkuhangaskaomiid ulbmil	51
5.9.2	Movt sáhtášii doarjagiid atnit buorebut ja eanet ulbmillaččat?	51
5.9.3	Njuovžilis áššejohtu ja mearrádusdahkan	52
5.9.4	Dásseárvu	52
5.9.5	Ulbmiljoavkkuin gulahallan ja ohcciid čuovvoleapmi	52
5.9.6	Váikkuhangaskaomiid geavaheami bearráigeahččan, čuovvoleapmi	52
Čálalaš gáldut		54
Tabellamildosat		55
Mildosat – jearahallanskovvi – sádden		59

Čoahkkáigeassu

Sámediggi lea 1994 rájes hálddašan ohcanvuđot váikkuhandoarjagiid kulturovddideami váste. Doarjagat gohčoduvvo álggos Kulturfoandan, muhto go Sámediggi rievdadii váikkuhandoaibmaortnega 2008:s, de šattai doarjjaortnega namma Ohcanvuđot doarjagat Kultuvra. Dat doarjjaortnet ii leat ovdal árvvoštallojuvvon. Dát árvvoštallan geahčada jagiid 2006, 2007 ja 2008, dan áigodagas juolluduvvui oktiibuot 35 miljovdna sámi kulturovddidandoaimmaide.

Váikkuhandoarjagiid ulbmil lea leamaš ovddidit mánggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkarastit sámi váikkuhusa sámi kulturovddideapmái. Ortnegii gullet iešguđetlágan doaibmasuorggit. Jagiin 2006-2008 ledje dat suoggit girjjálašvuhta, musihkka, govvaáida/duodji, teáhterulbmilat, mánáid bajásšaddaneavttut, eará doaimmat ja govvaráiddut sámegillii. Doarjjaortnegis sáhttet ollu iešguđetlágan oassálastit ohcat, ja dasa bohtet oalle viidát ohcamušat ja leat mánggalágan doarjjavuostáiváldit. Árvvoštallanáigodagas lea Sámediggi vásihan ahte ohcamušaid lohku lea lassánan, muhto doarjjaortnega ekonomalaš rámmat eai leat seammaládje viiddiduvvon. Ohcamušaid lohku lea eanemusat lassánan doaibmasuorggis girjjálašvuhta, ja dan suorggis šaddá Sámediggi biehttalit doarjumis ollu buriid ohcamušaid danin go ii leat doarvái ruhta. Doaimmat maidda ohcojuvvo doarjja leat hui iešguđetláganat ja dat fátmastit viidát; giehtaduoji rájes čáppagirjjálašvuoda girjjiide, CD ja jietnagirjjit, ja maiddá doarjagat iešguđetlágan lágidemiide ja jođihandoarjagat iešguđetlágan sámi organisašuvnnaide.

Doarjjaortnega hálddaša Sámedikki doarjjastivra, mii lea addán mearridanfápmudusa Sámedikki hálddahussii muhtun eankiláššiin. Sámedikki fágačumppet árvvoštallet fágalaččat daid prošeavttaid maid doarjjastivra meannuda. Sámediggeráđđi lea váidinásahus.

Ulbmil dáinna árvvoštallamiin lea geahččat lea go váikkuhanortnet doaibman foandda ulbmiliid ektui ja makkár bohtosiid, ovdáneami ja ávki leat olahán ortnegiin. Árvvoštallamis lea sihke čilgejeaddji hápmi (gii oazžu doarjaga/gii ii oáččo, doarjjaoazžuid mihtilmasvuodát, iešguđetlágan prošeavttat), muhto dat lahkona áššái maiddá anályhtalaččat, ja de geahččat dieid beliid politihka hábmema oktavuodas, iešguđetlágan njuolggadusaid ráhkadeami, strategiijaid ja nannensurggiid ektui. Doarjjaortnegii leat dan áigodagas mii dás árvvoštallojuvvo váikkuhan mánga dehálaš rievdadusa maid Sámediggi lea dahkan; Sámedikki hálddahusa ođđa čumpeorganiseren, ođđa oktasaš njuolggadusat buot ohcanvuđot doarjagiidda mat čilgejit ekonomiiastivrema ja bearráigeahču, ja stuorát giddejuvvi ulbmilčilgemiidda ja dasa movt doaimmaid vuoruhit bušehtain jagis jahká.

Mii leat čađahan jearahallaniskadeami mii sáddejuvvi buohkaide geat leat ohcan doarjjaortnegis doarjaga jagiin 2006-2008. Jearahallaniskadeami vástidanproseanta lea bures 38 %. Logut maid leat čohkken, čájehit ahte doarjjaortnet adnojuvvo áibbas dárbašlašžan jus prošeavttaid oppalohkái galgá sáhttit čađahit. Doarjjaortnegis lea ávki. Ja vaikko oaidnit ge ahte muhtumat dain prošeavttain maidda ii addojuvvon doarjja, liikká leat čađahuvvon, de lea almmatge doarjjaortnet dehálaš čoavdda sámi kulturprošeavttaid álggaheapmái.

Árvvoštallama dieđuin oaidnit maid ahte ohccit buori muddui leat duhtavaččat bálvalusain ja vehkiin maid ožžot Sámedikkis ohcanbarggu oktavuodas. Almmatge lea stuora erohus sin gaskkas geat leat ožžon doarjaga ja geat eai leat ožžon doarjaga, go geahččá man duhtavaš guhtege lea leamaš. Dat

čájeha ahte Sámedikkis lea buoridanmunni ja jus fáallet buoret bagadallama, de sáhtáše eanet ohcamušaid árvoštallat nu buorren ahte dat sáhtáše doarjaga oažžut. Doarjjaoažžut lohket maid ahte prošeavttat čađahuvvojit plána mielde. Ja go geahččá daid vástádusaide maid leat ožžon vástideddjiin geat leat muitalan prošeavtta ulbmilolahusa birra, de orro leamen ahte prošeavttat váikkuhit ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

Go geahčada datafiillaid main leat dieđut doarjjaoažžuid ja ohcciid birra, de oaidná ahte váikkuhandoarjagiiguin leat olahan iešguđetlágan ulbmiljoavkkuid ja ožžon áigái doaimmaid buot doarjjaortnega 7 nannensurggiin. Muhtun nannensurggiide eai leat bohtán nu ollu ohcamušat (teáhterulbmilat, govvadáida/duodji), ja eará surggiin lea gis hui garra gilvu doarjagiid alde (girjjálašvuohta, eará doaimmat). Eai leat bohtán seamma ollu ohcamušat juohke doaibmasuorgái, ja danin ii leat leamaš buot lágan prošeavttaid gaska seamma garra gilvu doarjagiid alde.

Doarjjaortnet ii leat nu beare bures čalmmustahttán dásseárvvu, dat ii oba namuhuvvo ge jahkásaš bušehtain ja vuoruhemiin. Eai ge leat ásahuvvon buorit bargodábit dasa ahte iskat makkár ávki prošeavttain lea dásseárvvu ovddideapmái. Danin eai leat mis doarvái datadieđut maid vuodul livččiimet sáhttán árvoštallat movt dásseárvu lea vuhtiiváldjuvvon doarjjaortnegis.

Olles árvoštallanáigodaga lea Sámediggi ožžon moaitámušaid main čujuhuvvo ahte doarjjaortnegiid hálddašeamis, nugo earet eará Kulturdoarjagiid hálddašeamis, lea váilevaš bearráigeahččan ja bargodagaldumit. Dán oktavuodas leat dahkkon mánnga nuppástusa mat galget sihkkarastit dan ahte váikkuhanortnet hálddašuvvo doarjjaortnegiid hálddašannjuolggadusaid mielde. Ollu boares áššit leat čuovvoluvvon ja loahpahunvun, nu ahte sáhttá geassit ruovttoluotta doarjagiid mat eai leat geavahunvun ja juolludit daid ođđa doaimmaide. Muhto ii Sámediggi oro vel nagodan oažžut áibbas buriid bargodagaldumiid siskkáldas bearráigeahččamii.

Dutkit buktet loahpas dan árvoštallama rávvagiid Sámediggái mat gusket váikkuhandaibmaortnega ulbmiliidda, movt doarjagiid sáhttá geavahit buorebut ja eanet ulbmillaččat, ja movt oažžut njuovžilit áššemeannudeami ja mearrádusaid dahkama. Mii ávžžuhit viidáseappot ahte berreše eanet čalmmustahttit dásseárvvu, rávvet movt Sámediggi sáhttá buorebut gulahallat ulbmiljoavkkuin ja čuovvolit ohcciid, ja movt nákcet buorebut bearráigeahččat váikkuhangaskaomiid geavaheami.

1 Álgu

1.1 Duogáš

Sámediggi lea 1994 rájes hálddašan ohcanvuđot váikkuhandoaibmaruđaid kulturovddideami várás. Álggos juolluduvvo jahkásaččat 5 miljovna ovddas doarjagat, ja maŋemus jagiid lea juolludandássi leamaš lagabui 13,5 miljovna. Dán árvvoštallamis geahččat golbma jagi, namalassii 2006, 2007 ja 2008. Dan golmma jagis lea oktiibuot juolluduvvon 35 miljovna kulturdoaimmaid ovddideapmái.

Ulbmil dien áigodagas lea leamaš ovddidit máŋggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkkarastit ahte sámit besset váikkuhit sámi kulturovddideapmái. Ortnegii gullet iešguđetlágan doaibmasuorggit. Čuovvovaš suorggit gulle ortnegii áigodagas 2006-2008

- Girjjálašvuhta
- Musihkka
- Govvadáida/duodji
- Teáhterulbmilat
- Mánáid bajásšaddaneavttut
- Eará doaimmat
- Govvaráiddut sámegillii¹

Oalle iešguđetlágan ohcciin lea vejolašvuhta ohcat doarjagiid, ja oaidná ge ahte leat hui máŋggalágan ohccit ja doarjjavuostáiváldit. Danin leat ge doaimmat maidda ohcet doarjagiid maiddá hui máŋggaláganat; leat giehtaduoji ráhkadeami rájes gitta čáppagirjjálašvuoda girjjiide, CD ja jietnagirjijit ja maiddá doarjagat iešguđetlágan lágidemiide ja dehálaš sámi organisašuvnnaid jodiheapmái.

Lea Sámedikki doarjjastivra mii ortnega hálddaša, ja lea addán Sámedikki hálddahussii mearridanfápmudusa muhtun eaŋkiláššiin. Leat Sámedikki doaibmasurggiid fágajoavkkut mat fágalaččat árvvoštallet daid proševttaid maid doarjjastivra gieđahallá. Sámediggiráđđi lea váiddaásahus. Doaibmaortnega hálddašeddjiid stuorámus hástalus leamaš dat ahte ohcamušaid lohku lea sakka lassánan loahpageahčen dan áigodaga maid dás galgat árvvoštallat. Ortnega ruhtarámmat eai gal leat seamma leahtuin lassánan, ja danin šaddet biehttalit addimis doarjaga ollu buriid ohcamušaide.

Stáhta ekonomiiastivrema njuolggadusain daddjo ahte buot Sámedikki doarjjaortnegat galget jámma árvvoštallojuvvot. Dat galgá dahkkot danin vai oažžu dieđuid dan birra ahte man ollu ávki doarjjaortnegis lea, go geahččá makkár várít dasa adnojit, movt lea organiserejuvvon ja makkár

¹ Govvaráiddut lei ođđa doaibmasuorgi váikkuhanortnegis 2007:s, go dat sirdojuvvui sámi almmuhemiid boasttas 208.

ulbmilat dasa leat biddjon. Váikkuhangaskaoamit Kultuvra, ja dat mii ovdal lei Kulturfoanda, eai leat ovdal árvvoštallojuvnon. Danin dán árvvoštallamis galgat geahččat dakkár suorggi gos eai gávdno nu beare ollu dokumeanttat mat mitalivčče makkár vásáhusat ovdal leamaš dáinna ortnegiin. Lea oppalohkái oalle unnán mii lea čállojuvnon dan birra.

1.2 Árvvoštallama ulbmil

Ulbmil dáinna árvvoštallamiin lea geahččat lea go doarjjaortnet doaibman foandda áigumušaid mielde ja makkár bohtosiid, ovdáneami ja váikkuhusaid leat olahan ortnegiin. Árvvoštallan lea čilgejeddji (gii oažžu doarjagiid/gii ii oaččo, doarjjavuostáiváldiid iešguđetlágan mihtilmasvuodát, iešguđetlágan proševttat), muhto dat lahkona áššái maiddá analyhtalaččat, ja de geahččat dieid beliid politihka hábmema oktavuodas, iešguđetlágan njuolggadusaid ráhkadeami, strategijaid ja vuoruhansurggiid oktavuodas.

Mii áigut geahččat ja árvvoštallat movt diehtujuohkin doaibmá dán ortnega birra ja movt áššemeannudeapmi doaibmá, das geahččat maid movt oktavuohta vejolaš ohcciiguin ja doarjjavuostáiváldiiguin doaibmá. Áigut čalmmustahttit dan makkár bálvalusa Sámediggi fallá, makkár vuordámušat doarjjavuostáiváldiin leat Sámediggái ja ollašuvvet go vuordámušat. Áigut maid čalmmustahttit dan man muddui dásseárvu vuhtiiváldojuvvo ja dahkkojit go juolludeamit stáhta doarjjahálddašannjuolggadusaid mielde.

Árvvoštallama loahpas leat ávžžuhusat ja makkár rievdadusaid livččii vejolaš dahkat vai buorebut sáhtášii ávkki atnit ortnegis ja vai šattaše buoret oktavuodát ohcciiguin.

1.3 Árvvoštallama sisdoallu ja ráddjehus

Árvvoštallama barggaheaddji ruhtarámmat leat leamaš váikkuheaddjin árvvoštallama sisdollui ja ráddjehussii. Árvvoštallan álggahuvvui go vuos lei almmolaš, rabas almmuheapmi dan birra, gos bivde oažžut fálaldagaid raportaráhkadeapmái. Barggu rámmaid lei Sámediggi mearridan almmuhanteavsttas, ja Norut Alta lea iežas fálaldagas čilgen movt sin ipmárdusa mielde bargu galgá dahkkot. Dieđut mat leat gávdnamis ja áigemearit mat bargui leat biddjojuvnon, leat leamaš váikkuheaddjin dasa man vuogi leat välljen geavahit. Mis lea leamaš vejolašvuolta geavahit Sámedikki iežas datalisttuid maida leat registreren ohcamušaid ja ohcciid. Dat leat vuosttažettiin statistihkalaš dieđut maid vuodul mii eanas leat ráhkadan iešguđetlágan oppalaš govaid mat čájehit ohcci ja ohcamuša mihtilmasvuodaid. Mis ii leat leamaš vejolašvuolta geahččat eankihohcamušaid ja árvvoštallat daid sisdoalu ja buorre vuoda. Eará dehálaš diehtogáldu maid leat atnán ávkin, leat jearahallamat. Mii leat jearahallan guovddáš olbmuid Sámedikkis geain iešguđetláhkái leamaš dahkamuš váikkuhanortnegiin.

Mis lei maid miella dokumenteret ohcciid oainnu ja čuvget váikkuhanortnega maiddá dien bealis. Leat čađahan jearahallaniskadeami masa leimmet bovden searvat buohkaid geat leat ohcan doarjaga dan áigodagas maid galgat árvvoštallat. Hálideimmet hábmet jearahallaniskadeami nu álkin ahte eatnasat dan gillejit vástidit.

Árvvoštallan guoská jagiide 2006, 2007 ja 2008. Vaikko livččii ge vejolaš cealkit juoidá ortnega ovdáneami birra gitta otnášii (2010 čavčča rádjái), de lea Sámediggi sávvan ahte galgat deattuhit daid jagiid go proševttat maida lea juolluduvnon doarjja leat buori muddui juo loahpahuovnon ja raporta čállojuvnon. Dákkár doarjjaortnegiin lea álo "báhcan oassi", ja sáhttet mannat ollu jagit dan rájes mearrádus dahkko dassázii prošeahta loahpahuovvo. Go leat árvvoštallama loahpa bidjan jagi 2008

lohppii, de leat buori muddui nagodan garvit dan eahpesihkarvuoda mii dakkár dieđuin lea mat gusket áššiide mat eai leat loahpahuovon.

Mii čilget ortnega ja čájehit movt váikkuhangaskaoamit leat adnon, ja dasa lassin hálidit árvvoštallamis ohcat vástádusaid muhtun dehálaš gažaldagaide:

- Leat go váikkuhandoarjagat adnon doarjjaortnega áigumušaid mielde?
- Leat go váikkuhandoarjagiiguin olahan foandda ulbmiljoavkkuid ja maid leat nagodan ollašuttit ortnega nannensurggiin?
- Makkár dásseárvováikkhusaid leat olahan ja movt dásseárvvu vuhtiiváldet?
- Leat go vuostáiváldit duhtavaččat Sámedikki bálvalusain ja bagadallamiin?
- Čađahuvvojit go prošeavttat nugo lei jurdda?
- Livčče go sáhtán čađahit prošeavttaid almmá doarjaga haga?
- Makkár ávki lea doarjagis leamaš?
- Movt doarjjaortnet heive oktii doarjjahálldašannjuolggadusaide?

Dieid gažaldagaid gieđahallat loahpalaš árvvoštallankapihttalas. Ja áigut gažaldagaid vástidit daid dieđuid vuodul maid leat ožžon iešguđetge gálduin ja raportta kapihttaliid bohtosiid vuodul. Loahpas buktit muhtun ávžžuhusaid mat gusket dasa movt váikkuhandoaibmaortnega sáhtášii viidáseappot ovddidit.

1.4 Metoda

Metodakapihttalas čájehit makkár gálduid leat geavahan čohkken dihtii dieđuid váikkuhandoaibmaortnega birra. Das čállit maid veaháš vejolaš metodii gullelaš hástalusaid ja heajut beliid birra mat sáhttet váikkuhan min bohtosiidda.

Leat golbma váldodiehtočohkkema maid vuodul árvvoštallan lea čađahuovon:

- Sámedikki čálalaš dieđut/datafiillat
- Guovddáš olbmuid jearahallan geain leamaš dahkamuš doarjjaortnegiin
- Doarjjavuostáiváldiide jearahallaniskadeapmi

1.4.1 Čálalaš dieđut

Mii leat geavahan mánggalágan čálalaš dieđuid mat leat Sámedikkis. Deháleamos dokumeanttat maid leat atnán, leat Sámedikki bušeahtat dan golmma jahkái maid leat árvvoštallan. Bušeahtat leat čájehan makkár vuoruheamit jagis jahkái galget leat doarjjaortnegii vuodđun. Daid seamma jagiid bohtosiid čoahkkáigeassima oaidná doarjjastivrra jahkedieđáhusain. Ja go dien guokte diehtogáldu bálldastahttit, de lea vejolaš oaidnit man muddui bušeahta áigumušaid leat čuvvon. Mii leat maid lohkan doarjjaortnega njuolggadusaid ja Riikkarevišuvnna raporttaid mat gusket Sámedikki jahkásaš revišuvdnii.

Fiillat main leat 2006-2008 doarjjaortnega ohcamušaid ja ohcciid birra dieđut, leat Sámedikkis sáddejuvvon Excel-formáhtas. Daid leat dutkit geavahan iešguđetlágan variabeliid frekveansaiskadeamiide ja ruossalastimiidda. Datalisttuin leat dieđut main oaidná ohcci nama ja adreassa, suohkana, ohcanjagi, makkár orgána lea dahkan mearrádusa ohcamušii, man stuora doarjaga lea ohcan, man stuorra doarjja lea mieđihuvvon, guđe doaimmasuorgái lea sádden

ohcamuša, ohcci sohka beali/institušuvnna, ja áššemeannudeaddji nama. Go leat váldán eret daid áššiid listtus main doarjja lea gessojuvvon ruovttoluotta ovdal go ášši lea loahpalaččat meannuduvvon, de báhcet vel oktiibuot 800 registrerejuvvon ohcamuša. Datafiillain leat maid listtut gosa leat čállán ohcamušaid maid leat geassán ruovttoluotta, dat leat áššit maida lea juolluduvvon doarjja, muhto gos leat geassán oasi dahje olles juolluduvvon summa ruovttoluotta.

Lea midjiide leamaš oalle hástalussan go muhtun dieđut eai leat devdojuvvon buot 800 áššái. Ovdamearkkadihte ii leat čállojuvvon buot jagi 2006 áššiide man stuora ruhtasumma leat ohcan guđege áššis. Jagi 2007 dieđuin orro leamen nu ahte áššemeannudeaddjit dávjá leat čállán doarjjasumma dušše daid áššiide main ohcansumma lea eará go juolluduvvon summa. Orro leamen nu ahte áššit main váilot dieđut dan birra man stuora ruhtadoarjaga lea ohcan, leat dakkár áššit maida lea juolluduvvon juste seamma stuora doarjja go leat ohcan. Dušše muhtun sajiin leat čállán ohcansumma daid áššiide maida ii leat mieđihuvvon doarjja. 2008- registrerejuvvon dieđuin lea miha buoret datavuodđu, mas leat unnán váillit, muhto liikká eai leat dat ge dievaslaččat. Diet dilli lea gáržžidan min vejolašvuodaid dahkat buriid analysaid mat čájehivčče ohcansumma ja juolluduvvon summa gaska dahje erohusa. Mii leat muhtun muddui gávdnan dieđuid eará gálduin (doarjjastivrra jahkedieđáhusain) main oaidnit man stuora ruhtasumma leat ohcan oktiibuot guđege jagi, muhto mis eai leat dan muttos ollu dieđut earkil ohcamušaid birra ahte sáhtáseimmet daid vuodul bálddastahttit ohcamušaid summa eará variabeliiguin.

Oppalaččat leat eanet váilevaš dieđut dain ohcamušain maida ii leat juolluduvvon doarjja go dain ohcamušain maida lea juolluduvvon doarjja. Dávjá eai leat merken ohcci sohka beali dahje suohkanii gullelašvuoda dakkár ohcamušaide maida ii leat juolluduvvon doarjja. Dan mii gal leat oalle muddui sáhtán ieža deavdit ja danin lea ge leamaš vejolaš analyseret daid eará variabeliiguin. Muhto leat eará variabelat maid eat leat sáhtán deavdit ieža, danin go mis váilot dieđut daid birra, nugo ovdamearkkadihte dat makkár doaimasuorgái ohcamuš gullá. 3.kapihtala tabeallain leat mii merken "N" diekkár oktavuodaide, dat čájeha man stuora oassi dat lea olles loguin. N=587 mearkkaša ahte leat 213 ohcamuša main mis váilot dieđut.

Mii ipmirdit ahte Sámediggi lea giddden eanet fuomášumi dasa ahte deavdit rievttet dieđuid mat gusket sidjiide geat dán ortnegis leat ožžon doarjaga ja geaid galget viidáseappot čuovvolit doarjaga máksimiin ja raportačállimiin. Midjiide árvoštalliide lea maid dehálaš gávnnahit makkár mihtilmasvuodát leat ohcciin ja ohcamušain geaidda/maida ii leat juolluduvvon doarjja. Váilevaš dieđut dagahit ahte eat sáhte seamma dárkilvuodaid cealkit juoidá dien joavkku birra go sin birra geat leat ožžon doarjaga.

1.4.2 Deháláš olbmuid jearahallan geain leamaš dahkamuš váikkuhanortnegiin

Mii leat telefuvnnas jearahallan guovddáš olbmuid geain leamaš dahkamuš doarjjaortnegiin – dat leat váikkuhangaskaoapmečumpe, fágačumppet, hálddahušjođiheaddit, ja daid jagiid doarjjastivrra njunnošat mat dás árvoštallojuvvojit. Mii leat čađahan 5 jearahallama hálddahušain ja ovttá politihkkáriin. Lei veaháš váttis gávdnat informánttaid geain leamaš dahkamuš doarjjaortnegiin buot golbma jagi, áššemeannudeaddjit leat molsašuvvan, ja ollugat leat sirdojuvvon eret váikkuhangaskaoapmečumppes ja earát boahtán sadjái. Mánnggas sis leat mannan eará virggiide, main lea eanet ráđdeaddidoaimma doarjjaortnega ektui. Muhto go leat ožžon dieđuid ollu informánttain geat leamaš dán barggus mielde iešguđet áigodagas, de dovdat liikká ahte leat ožžon buori gova das movt doarjjaortnet ja barggut mat dasa gusket leat ovdánan dán golmma jagis. Sáhtá

gal leat váttis muitit jur juohke dingga mii guoská ortnegii gitta 5 jagi maŋos áiggis, ja danin lea ge leamaš álkit oažžut dárkilit dieđuid mat gusket árvvoštallanáigodaga maŋemus oassái.

1.4.3 Jearahallamiid čadaheapmi

Leat čadahan jearahallaniskadeami mii lea sáddejuvvon boastta mielde buohkaide geat leat ohcan doarjaga foanddas /doarjjaortnegis 2006-2008 áigodagas. Jearahallanskovvi lei guovtti gillii, das lei čálus dárogillii ja davvisámegillii (geahča mildosa) ja dan mielde lei reive mas čilgejuvvui movt skovi galgá deavdit. Reivves čilgejuvvui iskkadeami duogáš, ja mitaluvvui maid ahte iskkadeapmi lea eaktodáhtolaš ja ahte dieđut doalahuvvojit čiegus diehtun nu ahte eaŋkilohcciid vástádusat eai galgga almmuhuvvot Sámediggái. Skovvá lei biddjojuvvon vástidannumar vai Norut sáhtta oaidnit geat eai leat vástidan ja dasto sáhtii sidjiide sáddet muittuhusa čakčageasi.

Dieđuid dan birra geaidda jearahallanskoviid galggaimet sáddet, leat gávdnan Sámedikki datalisttuin gosa ohccit leat registrerejuvvon. Daidda listtuide eai lean čállojuvvon buot ohcciid adreassat, ja Sámediggi fertii ovdal iskkadeami geahčadit listtuid ođđasis ja deavdit listtuide adreassaid ohcamušaid vuodul. Listtuin maid mii oaččuimet ledje dieđut 800 ohcamuša birra. Ollu ohccit ledje listtus jagis jahkái, mii mearkkaša ahte sii ledje ohcan doarjaga mángga geardde dan golmma jagis. Mis ii lean áigumuš sáddet mánga jearahallanskovi seamma ohccái, ja danin válddiimet eret ohcamušaid mat bohte seamma ohccis mángga geardde. Muhtun oktavuodain sáhtii seamma ohcci leat registrerejuvvon mánggain adreassain, ja diekkár oktavuodain leat sádden skovi juohke adreassii. Maŋná dan čorgema, de báhce midjiide vel 358 doarjjavuostáiváldi geaidda sáddiimet skovi.

Jearahallaniskadeapmi sáddejuvvui ohcciid geassemánu 7.beavvi ja vástidanáigi lei geassemánu 20.beavvi rádjái. Dien áiggis oaččuimet muhtun konvoluhtaid ruovttoluotta boasttas. Sivvan dasa lei eanas háviid dat ahte vuostáiváldi ii šat orron seamma adreassas. Muhtun oktavuodain lei váilevaš adreassa sivvan, dahje dat ahte fitnodat ii šat gávdnon. Dát dilli ii lean nu amas midjiide, danin go reivesádden dakkár ohcciid geat leat registrerejuvvon adreassain mii muhtun oktavuodain lea 5 jagi boaris, dávjá mielddisbuktá rievdadusaid dahje dan ahte oažžut konvoluhtaid ruovttoluotta. Mii geahččaleimmet gávdnat ođđa adreassaid daid ohcciid geaid reivviid oaččuimet ruovttoluotta ovdal go vástidanáigi nogai, ja lihkostuvaimet Google ohcanbáikki ja telefonkataloga dieđuid vuodul sáddet fas 19 iskkadanskovi ođđa adreassaide. Dan 19 ođđa skovis maid sáddiimet, lei boađus dušše okta vástádus, ja ođđa reivehivvodat mii bođii ruovttoluotta. Danin mii eat šat dan maŋná geahččalan ohcat ođđa adreassaid daid ohcciid geaid reivvet bohtet ruovttoluotta boasttas.

Unna oasáš ohcciin vástidii vástidanáiggi siste, muhto geasi mielde bohte eanet vástádusat. Go álggiimet fas bargui maŋná geasseluomu, borgemánu 2.beavvi, de ledje bohtán 69 devdojuvvon jearahallanskovi. Dasto mii čohkkedeimmet registreret vástádusaid ja konvoluhtaid mat ledje bohtán rabakeahhtá ruovttoluotta, gávnahan dihtii geat ledje ožžon skovi, muhto eai vástidan. Sirriimet eret vuostáiváldiid geat ledje ožžon mánga skovi dahje geat ledje dieđihan midjiide ahte sii eai sáhte vástidit. Sáhtii ovdamearkkadihte leat nu ahte son gii lei čállán ohcamuša ii šat lean organisašuvnnas barggus. Dasto mis ledje 249 ohcci geaidda sáddiimet ođđa skoviid ja muittuhusa boastta mielde. Dat sáddejuvvojedje borgemánu 4.beavvi ja vástidanáiggi bijaimet borgemánu 25.

beaivái. Mii vurddiimet čakčamánu 3.beaivái ovdal go mearrideimmet ahte eat šat vuostáiváldde eambo skoviid, ja de leimmet ožžon 113² vástádusa maiguin leat viidáseappot bargan 4.kapihttalis.

Vástidanproseanta

Go váldit eret daid vástideddjiid geaiguin eat ožžon oktavuodá, go konvoluhtat bohtet ruovttoluotta (boasttu dahje váilevaš adreassa geažil), geat iešguđetlágan sivaid geažil ledje čállojuvvon mángga geardde (go eat leat nagodan čuoldit eret ovttahat namaid), dahje sin geat ledje midjiide dieđihan ahte sii eai sáhte vástidit (danin go ohcamuša ovddasvástideaddji ii šat bargga doppe, organisašuvdna lea heaittuhuvvon jna.), de midjiide báhce vel 295 ohcci geat livčče sáhtán vástidit jearahallanskoviid maid ožžo. Sis vástidedje 113 ohcci, ja 182 ohcci eai leat vástidan. Dasto lea vástidanproseanta 38,3 %. Mii leat bures duhtavaččat go lei dien muttos alla vástidanproseanta dán mállet iskkadeamis, dat addá midjiide buori vuodá viidáseappot analyseret makkár oainnut ohcciin leat fondii/doarjjaortnegii ja makkár vásáhusat sis leat dainna.

Jearahallaniskadeami heajut bealit

Mii leat telefuvdnaságastallamiid bokte ja muhtun kommentárain mat ledje čállojuvvon vástidanskoviide ožžon dihtosii muhtun heajut beliid birra jearahallaniskadeamis. Dás áigut namuhit earenoamážit guokte heajut beali. Vuosttaš lea dat makkár hástalus skovi deavdin lei ohcciide geat leat ohcan doarjaga mángga geardde iešguđetlágan prošeavttaide/doaimmaide. Mángga sajies skovis jerrojuvo "du prošeavtta" birra, ovttaidlogus, ja sidjiide geain leat ollu prošeavttat maidda leat ožžon iešguđetlágan mearrádusaid, lei várra váttis ipmirdit guđe prošeavtta birra skovis jerrojuvo. Dan livččiimet várra sáhtán čoavdit jus leimmet ovdamearkkadihte čállit ahte jus leat ohcan mángga geardde, de čále skovái dan prošeavtta birra masa maŋemus leat ohcan doarjaga 2006-2008 áigodagas. Diekkár hástalusaid lea váttis gávdnat buriid čovdosiid go áigumuš lea ráhkadit nu oanehis ja álkis skoviid ahte daidda sáhtá šaddat váttis deavdit dárkilit dieđuid.

Eará hástalus maid fuobmáimet, lea ahte skovvi heive hejot organisašuvnnaide mat čađat ohcet seamma doaimmaide doarjaga, ovdamearkkadihte festiválaide mat lágiduvvojit jahkásaččat. Muhtumat leat ge čilgen midjiide ahte váikko sii leat ge deavdán skovi, de sii almmatge eai leat beassan čuvget dan maid livčče hálidan. Sii leat čuojahan midjiide ja muitalan makkár earenoamáš hástalusat sis leat leamaš iežaset ohcamušaid hábmenbargguin. Daid dieđuid eat leat váldán mielde kapihttalii mas čállit jearahallaniskadeami birra, muhto leat daid geavahan eará sajiin raporttas gos gieđahallat seamma fáttáid.

² Maŋgil dien áiggi bohte 5 ođđa vástádusskovi. Dat eai leat mielde dán analysas.

2 Váikkuanortnega birra

Dán kapihttalas čilget váikkuanortnega birra, dan historihka, movt dat lea huksejuvvon, masa sáhtttá oažžut doarjaga, makkár njuolggadusat, mihttomearit ja vuoruheamit ortnegis leat leamaš, movt bagadallan ja áššemeannudeapmi lea lágiduvvon ja movt daid áššiid mearrádusváldin doaimmahuvvo ovddosguvlui. Mii geahččat maid movt váidináššit meannuduvvojit, makkár dásseárvobeaktu sáhtttá ortnegis vuhttot, ja movt ortnega bohtosat árvvoštallojuvvojit. Loahpas geahččat movt Sámediggi lea bargan raportačállima ja váikkuhangaskaomiid bearráigeahčuin.

2.1 Historihkka

Váikkuhangaskaoapmeortnega historjá manná maŋos gitta Sámi kulturráđi ásaheapmái 1993:s. Dađistaga sirdojuvvui Kulturráđđái ovddasvástádus hálddašit váikkuhandoarjagiid iešguđetlágan sámi kulturulbmiliidda mat ovdal ledje Norgga Kulturráđi ja Kulturdepartemeantta hálldus. Sámediggeráđđi nammadii lahtuid Sámi kulturráđđái man hálldahus lei Ájluovttas Divttasvuonas. 1994 Stáhtabušeahta meannudeami oktavuodas mearriduvvui ahte galgá ásahuvvot Sámi kulturfoanda, ja sirrejuvui 5 miljovdna dan ortnegii. Sámi kulturráđđi doaimmai Sámi kulturfoandda stivran, ja barggai sierra lálkaásahusa mielde maid Sámediggi mearridii seamma jagi.

2000:s rievdadii Sámediggi organiserenmálle. Dalle heaittihuvvo fágapolitihkalaš ráđit (Sámi kulturráđđi, Sámi ealáhusráđđi, Sámi kulturmuitoráđđi ja Sámi oahpahusráđđi), ja Sámediggi ásahii 2001:s Sámedikki doarjjastivrra mas galgá leat ovddasvástádus hálddašit Sámedikki doarjagiid, earet eará Sámi kulturfoandda ruđaid. 2004:s sirdojuvvo mánáid bajásšaddan eavttuid doarjagat maid dán fondii, mat ovdal gulle eará bostii, ja ráhkaduvvo ođđa njuolggadusat. Loahpageahčen 2005 ásahii Sámediggi ođđa teamorganiserema. Buot hálldahusbargit organiserejuvvo ođđa lági mielde, ásahuvvo čumppet gosa biddjojuvvo bargit Sámedikki iešguđet geográfalaš báikkálaš kantuvrrain. Ovdal dan lei nu ahte buot áššemeannudeaddjit geat barge Sámi kulturfoanddain, barge Ájluovtta ossodagas Divttasvuonas. Dalle ohccit dihte juste geainna galge váldit oktavuodá Sámedikke hálldahusas jus sis ledje gažaldagat ohcamušaide. Ođđa teamorganiseren váikkuhii ahte bohte ođđa áššemeannudeaddjit doarjjaortnegtii, ja sii barge eará kanturbáikkiin.

Dien áigodagas bohte Sámediggái ollu gáibádusat main gáibiduvvui buoret ruhtastivren. Riikkarevišuvdna čujuhii doarjjahálldašeami heajut beliide ja váillahii buoret bargodábiid ja siskkáldas bearráigeahču. Earet eará diet gáibádusat ledje sivvan dasa go Sámediggi nuppástuhtii iežas doarjjahálldašeami ođđajagimánu 1.beavvi rájes 2008. De ledje mearriduvvon ođđa bajitdási njuolggadusat mat galge guoskat buot doarjjaortnegiidda. Dan rájes biddjojuvvo eret Sámi kulturfoandda ovdalaš njuolggadusat. Seammás barggai Sámediggi oažžut buoret struktuvrra jahkásaš bušeahtaide, vai dain šaddá álkít oaidnit makkár vuoruheamit guđege jagi juolludemiide galge leat vuodđun, ja makkár mihttomeriid iešguđetlágan váikkuhandoarjagat galge olahit.

Leat mánga dehálaš rievdadeami mat leat váikkuhan doarjjaortnegii 2006 - 2008 áigodagas:

- Sámedikki hálddahusa ođđa čumppet
- Ođđa, oktasaš njuolggadusat buot ohcanvuđot doarjjaortnegiidda ja ekonomiijastivren- ja bearráigeahččan bargodábit.
- Buorebut čalmustahttet ulbmiliid ja doaimmaid vuoruhemiid jahkásaš bušehtain

2.2 Njuolggadusat, mihttomearit ja ulbmil

Doarjjaortnega njuolggadusat leat okte rievdaduvvon dan áigodagas maid dás árvvoštallat. 2006:s ja 2007: ledje fámus Kulturfoandda njuolggadusat mat mearriduvvojedje 2004:s. Dain njuolggadusain galgá doarjagiid geavaheamis leat čuovvovaš ulbmil:

”Sámi kulturfoandda váldoulbmil lea ovddidit sámi kulturdoaimmaid ja doaimmaid mat gusket mánáide ja nuoraide, ja nanosmahttet sámi álbmoga sámi kulturdoaimmaid muđui.”

Ulbmilolaheami eavttut leat čilgejuvvon hui viidát, dain gáibiduvvo dušše ahte doaimma galgá leat čađahuvvon ja ahte galgá raportta čállit nugo juolludanreivves gáibiduvvo. Njuolggadusain lea maid okta čuokkis *juolludaneavttuid birra*, mas daddjo ahte Sámediggi mearrida ulbmila, strategiijaid ja doaimmaid iežas bušehtain jagis jahkái. Bušeahhtamearrádus lea ge doarjjaortnega vuoruhemiid bajemusdási stivrejeddji. Sámedikki vuodđoáigumuš lea mánggabealátvuohta, dásseárvu ja ollislaš geahččanbáiki. Dasa lassin čujuhuvvo dasa ahte doarjjastivra ieš sáhttá mearridit vel dárkilit eavttuid, ja ahte ortnet lea riikkaviidosáš.

Viidáseappot leat njuolggadusain čuoggát mat čilgejit čuovvoleami ja bearráigeahččama, árvvoštallama ja movt doarjagiid galgá almmuhit, makkár gáibádus leat ohcamuša sisdollui ja movt ohcamuša galgá čállit, áššemeannudeami ja váidagiid meannudeamii, máksima ja ruovttoluottamáksima ja maiddái bajitdási bearráigeahččama.

Dieid njuolggadusaid sadjái bohte ođđa bajitdási njuolggadusat mat gusket buot Sámedikki ohcanvuđot doarjagiidda. Dat bohte fápmui ođđajagimánu 1.beaivvi 2008.

”Doarjjaortnegat galget láchit dili nu ahte sámi álbmotjoavku Norggas galgá sáhttit sihkkarastit, nannet ja ovddidit sámi servodagaid mánggabealátvuhtii, dásseárvui ja ollisvuhtii”.

Doarjjaortnegiid ulbmil lea diehttelas viidát go dalle go Kulturfoanddas ledje sierra njuolggadusat. Ođđa njuolggadusain deattuhuvvo ahte doarjjaortnegiid geavaheapmi galgá leat eanet ulbmillaš ja ahte dat galggaše boahit buorebut ávkin geavaheddjiide ja servodahkii oppalaččat. Dat mearriduvvojit iešguđetge suorggi bušeahhtamearrádusain jagis jahkái. Sámediggi mearrida juohke jagi bušešhtain guđege ulbmilii ruhtasumma. Bušeahhtamearrádus galgá sisttisdoallat doarjjaortnega áigumuša, guđege ulbmiljovkui guoskivaš juohkineavttuid, eavttuid movt ulbmila joksat, doarjagiid vuoruheami, juohkineavttuid ja eará formálalaš gáibádusaid

Go bálddastahttá Kulturfoandda ”boares” njuolggadusaiguin, de oaidná ahte dálá njuolggadusain leat ollu dárkilit gáibádusat dasa movt ohcamuš galgá leat, makkár doarjjareivve sisdoallu galgá leat, raportgáibádus ja bearráigeahččangáibádus.

2.3 Ulbmilčilgenmáallet bušehtain

Doarjjaortnega váldoulbmil jagiin 2006-2008 lei:

Ovddidit mánggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkkarastit ahte sámít besset váikkuhit sámí kultuvrra ovddideapmái

2006:s ja 2007:s lea bušehtain oalle muddui seamma vuogádat, dain leat váikkuhanortnega strategiiat ja doaimmat čilgejuvvon alit dásis. Dain oaidná strategiiat ja doaimmaid maid sáhtta čuovvut vulosguvlui gitta dihto doaibmasuorgái, muhto oaidná maid surggiidgaskasaš bajitdási strategiiat.

2006:s namuhuvvon 5 strategiiat:

- Veahkkín buoridit sámí dáiddaovdanbuktimiid rámmaeavttuid
- Leahket veahkkín oččodit oktílaš sámí dáiddaaoahpahusa
- Veahkkín sámí dáiddáriidda olahit seamma rámmaeavttuid go dáiddáriin muđui leat Norggas
- Veahkkín oččodit sámí mánáide ja nuoraide buriid bajásšaddanbirrašiid
- Veahkkín movttiidahttit sámí mánáid ja nuoraide čállit sámegillii

Ubmilčilgemiin lea ollu sáhka sámí dáiddaallima bargiid rámmaeavttuin ja man duohken rámmaeavttuid olaheapmi lea, ja das leat guokte doaimma vásedin mánáide ja nuoraide.

Viidáseappot čilgejuvvojit 6 doaimma:

- Bargat viiddidit kultuvrii guoskivaš ekonomalaš rámmaid Sámedikki bušehtain
- Ovttasbargat girjjálašvuoda ovddidemiin davviriikkalaš dásis
- Bargat oččodit sierra ruđaid Sámediggái ja sámí institušuvnnaide maid sáhtta geavahit Kultuvrralaš skuvlalávka sisdoalu ovddideapmái
- Bargat oččodit oktasaš arena sámí musihka gaskkusteapmái
- Bargat oažžut čohkket báddejuvvon sámí musihka/luđiid mat leat vuorkkái, ja oažžut daid albmosii
- Bargat viidáseappot ovddidit sámí filbmabargiid ja Davviriikkalaš filbmaguovddáža ovttasbarggu
- Bargat oččodit sierra sámí filbmaguovddáža

Diet muitalit min ipmárdusa mielde sihke politihkalaš vuoruhemiid mat čájehit movt Sámediggi galgá bargat vai nagoda buoridit kultursuorggi rámmaeavttuid, ja geaiguin Sámediggi galgá ovttasbargat iešguđetlágan doaimmaid čađaheamis.

2007 bušehtas leat maid namuhuvvon strategiiat ja doaimmat. Muhtumat dain leat seamma go 2006:s, muhto sáhttet leat čállojuvvon eanet oppalažžan. Earret vuostaš strategiiat mii guoská rámmaeavttuide, de leat 2007:s čilgen daid dárkilit doaibmasurggiid dásis. Strategiiat mii guoská oktílaš sámí dáiddaaoahpahussii lea váldujuvvon eret.

Strategiiat:

- Buoret rámmaeavttut sámí girjjálašvuhtii, musihkkii, govvaáidagii/duodjái, teáhterii ja eará sámí kulturdoaimmaide

- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda
- Buorre bajásšaddanbiras sámi mánáide ja nuoraide

Viidáseappot namuhuvvojit 6 doaimma:

- Ovttasbargat davviriikkalaš dásis ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra geavaheami
- Bargat oččodit sierra ruđaid Sámediggái ja sámi institušuvnnaide maid sáhtta geavahit Kultuvrralaš skuvlalávka sisdoalu ovddideapmái
- Bargat oččodit oktasaš arena sámi musihka gaskkusteapmái ovttas fylkasuohkaniin
- Bargat viidáseappot ovddidit sámi filmbabargiid ja Davviriikkalaš filbmaguovddáža ovttasbarggu
- Bargat oččodit sierra sámi filbmaguovddáža
- Juohkit doarjagiid

Davviriikkalaš ovttasbargu namuhuvvo goappešat jagiid. Nu dahkko maid Kultuvrralaš skuvlalávka, filbmaovttasbargu ja dat ahte oččodit sierra sámi filbmaguovddáža. Musihkkagaskkusteami doaibma leat dárkileappot čilgejuvvon go vásedin fylkasuohkan namuhuvvo ovttasbargobealálažžan.

2008 bušehtas leat olles ortnega bajemus dási ulbmilat ja strategiiat váldojuvvon eret, ja ulbmilat čilgejuvvot das juohke doaibmasuorggi nammi:

- Girjjálašvuoha: Lasihit sámi girjjálašvuoda almmuheami meari
- Musihkka: Lasihit sámi musihkkii gullelaš doaimmaid
- Govváida: Lasihit dáidda-ja kulturdoaimmaid
- Teáhter: Lasihit doaimmaid mat nannejit sámi revy- ja amatørteáhteriid doaimmaid
- Mánáid bajásšaddan: Lasihit doaimmaid mánáid ja nuoraid bajásšaddandiliide
- Eará kulturdoaimmat: Bisuhit ja ovdánahttit eará kulturdoaimmaid
- Govvaráiddut: Doalahit govvaráidduid almmuheami sámegillii

Dás mii oaidnit nuppástuvvama bušehta áigumušain, go ulbmiliid meroštallan sirdašuvvá kvalitatiivva meroštallamis buhtis hivvodatmihtideapmái dahje olluvuođa meroštallamii. Dán ferte suige ipmirdit daid ođđa gáibádusaid ektui, main gáibiduvvo bearráigeahčču ja ahte galgá sáhttit mihttomeriid joksama iskat, ahte leat go olahan doarjjaortnega ulbmila. Mii mearkkašit ahte 5 vuosttaš doaibmasuorggi ulbmil lea lasihit doaimmaid, ja eará kulturdoaimmaid ja govvaráidduid ulbmil lea doalahit aktivitehta.

2.3.1 Ulbmiljoavkkut

2008-bušehta ulbmilčilgemiin leat maid dahkkon eará rievdadusat, go vuosttaš geardde namuhuvvo juohke doaibmasuorggi ulbmiljoavku. Nie čielgasit eai gal leat ulbmiljoavkkut definerejuvvon 2006- ja 2007-bušehtain.

- Girjjálašvuoha: - Lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea sin iežaset fitnodat
- Musihkka: - Sámi musihka almmuheaddjit

	- Sámi musihkkarat - Earát geat barget sámi musihkain
Govvádáida/duodji:	- Sámi dáiddárat ja duojárat -Sajáiduvvan sámi duodje-ja dáiddasearvvit
Teáhterulbmilat:	- Revy- ja amatørteáhterjoavkkut -Earát geat barget mánáiguin ja nuoraiguin/mánáid ja nuoraid teáhter-ja revydoaimmaiguin
Mánáid Bajásšaddaneavttut:	- Priváhta institušuvnnat ja organisašuvnnat maid ulbmil lea álggahit prošeavttaid mat lasihit doaimmaid mánáide ja nuoraide -Eará kulturbargit geat barget sámi mánáiguin ja nuoraiguin
Eará kulturdoaimmat:	- Sámi kulturorganisašuvnnat ja kulturbargit
Govvaráiddut:	- Sámegiel govvaráidduid almmuheaddjit

2.3.2 Ulbmilolaheami eavttut

2008-bušeahhta lea maid áidna bušeahhta dan golmma jagis gos leat čilgen ulbmilolaheami. Dan leat ná čilgen:

Girjjálašvuohta:	- Galle sámegiel girjji leat almmuhuvvon
Musihkka:	- Galle sámi musihkkabuktaga leat almmuhuvvon -Galle musihkkadoaimma leat čađahuvvon
Govvádáida/duodji:	-Galle dáidda-ja duodjedoaimma leat čađahuvvon
Teáhterulbmil:	- Galle sámi revy- ja teáhterčájálmasa leat čađahuvvon
Manáid bajásšaddan:	- Galle prošeavtta leat álggahuvvon -Galle prošeavtta leat čađahuvvon
Eará kulturdoaimmat:	- Galle doaimma leat álggahuvvon -Galle doaimma leat čađahuvvon
Govvaráiddut:	- Galle govvaráiddu leat almmuhuvvon sámegillii

Mii oaidnit dás ahte ulbmiliid olahaneavttut meroštallojuvvojit dušše dan ektui man galle doaimma ja buvttadeami leat ollašuvvan.

2.3.3 Vuoruheamit jagis jahkái

Makkár mállet doaimmat vuoruhuvvojit guđege jagi, dat boahtá ovdan Sámedikki bušehtain guđege jagis. Maiddái das oaidná ahte leat muhtun erohusat das movt dat čilgejuvvojit guđege jagi

bušeahtain. 2006 bušeahtas eai leat namuhuvvon makkárge earenoamáš vuoruheamit, ja mii fertet lohkat strategiijaid ja doaimmaid ovdal go sáhttit vuohttit makkár prošeavttat daidda heivejit.

2007:s ja 2008:s leat oalle dárkilit čilgen makkár mállet prošeavttaid dáhttot vuoruhit guđege doaimmasuorggis. Goappáge jagi vuoruheamit leat biddjojuvvon tabellii, vai lea álkit oaidnit makkár rievdadusaid dien guovtti jagis leat dahkan.

Tabella 2.1 Maid 2007 ja 2008 bušeahtain leat vuoruhan

	2007	2008
Girjjálaš- vuohta	<ul style="list-style-type: none"> - Vuosttažettiin čáppagirjjálašvuohta, sámegiel originálamánusat - Nuoraidgirjjálašvuohta - Ođđa ja nuorra čálliid girjjálašvuohta - Girjjálaš lágideamit 	<ul style="list-style-type: none"> - Čáppagirjjálašvuohta, originálamánusat mátta-, julev-dahje davvisámegillii - Nuoraidgirjjálašvuohta, originálamánusat mátta-, julev-dahje davvisámegillii - Čáppagirjjálašvuođa jorgalepmi, originálamánusat eará gielaide - Jietnagirjjit mánáide ja nuoraide - Dokumentáragirjjálašvuohta mátta-, julev-dahje davvisámegillii
Musihkka	<ul style="list-style-type: none"> - CD-almmuheamit, ieguđetlágan šánjerat - Artistabálkkát 	<ul style="list-style-type: none"> - CD-almmuheamit, ieguđelágan šánjerat - Doaimmat mat movttiidahttet mánáid ja nuoraid searvat musihkkadoaimmaide
Govvadáida /duodji	<ul style="list-style-type: none"> - Čájáhusat - Katalogat - Dáidda- ja duodjedoaimmat, earenoamážit dakkárat main leat mielde mánát ja nuorat 	<ul style="list-style-type: none"> - Čájáhusat Norggas - Duodje- ja/dahje dáiddakatalogat - Dáidda- ja duodjedoaimmat, earenoamážit dakkárat main leat mielde mánát ja nuorat
Teáhter- ulbmilat	<ul style="list-style-type: none"> - Teáhterdoaimmat mánáide ja nuoraide ja mánáiguin ja nuoraiguin - Amatørteáhterdoaimmat 	<ul style="list-style-type: none"> - Revydoaimmat - Teáhterdoaimmat mánáide ja nuoraide ja mánáiguin ja nuoraiguin - Amatørteáhterdoaimmat
Mánáid bajás- šaddan	<ul style="list-style-type: none"> - Doaimmat mánáide ja nuoraide mat nannejin sin sámiešvuođa, giela ja kulturipmárdusa - Arenat mat ovdánahttet mánáid bajásšaddaneavttuid báikkálaččat sámiguovlluin - PC-stohkosat ja spealut sámegillii 	<ul style="list-style-type: none"> - Prošeavttat mat ovdánahttet ođđa arenaid, deaivvadansajiid ja gaskkustanhámiid mánáide ja nuoraide - Prošeavttat mat leat veahkkin sirdit árbedieđu ja máhtu ja mat nannejit sámegiela sohkaolvvaid gaska - Arenat mat ovdánahttet mánáid bajásšaddaneavttuid báikkálaččat sámiguovlluin
Eará doaimmat	<ul style="list-style-type: none"> - Kulturdoalut ja festiválat - Dokumentašuvdna- ja registrerenprošeavttat 	<ul style="list-style-type: none"> - Sámi kulturdoalut ja festiválat - Ruhtadit oasi filmaprošeavttain mat leat sámieš dili birra - Artistabálkkát sámieš musihkkariidda
Govva- ráiddut sámegillii		<ul style="list-style-type: none"> - Govváráiddut sámegillii - Oktanaga almmuhit mátta-, julev-dahje davvisámegillii

Go geahččat doaimmasuorggi girjjálašvuohta, de oaidnit ahte čáppagirjjálašvuohta ja nuoraidgirjjálašvuohta lea vuoruhuvvon goappešat jagiid. 2008:s lea earenoamážit daddjon ahte galgá vuoruhit originálamánusiid buot golmma suopmanii, ja dan mii dulkot dan láhkái ahte lea áigumuš earenoamážit vuoruhit julevsámegiela ja máttasámegiela go daid suopmaniidda leamaš unnán almmuheamit. Ođđa vuoruheamit 2008:s leat jorgalit girjjiid eará gielain sámegillii, jietnagirjjit mánáide ja nuoraide ja dokumentašuvdnagirjjálašvuohta. Das mii namalassii oaidnit dan ahte Sámediggi dovddusindahká 2008:s ahte sii áigot doarjut mánggalágan ja mánggahámát girjjálašvuođa, ja maiddá oazžut almmuhemiid buot sámegiel suopmaniidda.

Musihkkasuorggis vuoruhuvvojit iešguđetlágan CD-almmuheamit. Das dovddusindahká Sámediggi ahte sii eai áiggo doarjut dušše árbevirolaš sámi musihka. 2007:s namuhuvvojit artistabálkkát earenoamážit, ja dat deattuha ge ahte galgá leat vejolaš gokčat musihkkariid bálkkáid iešguđetlágan konsearttain ja festiválain. Diet vuoruheapmi lea 2008:s váldjuvvon eret musihkkasuorggis, ja sirdojuvvon "eará doaimmaide". 2008:s namuhuvvojit earenoamážit doaimmat mat galget movttiidahttit mánáid ja nuoraid searvat musihkkadoaimmaide, mii mearkaša ahte hálidit hui čielggasin oažžut ovdan ahte áigot vuoruhit prošeavttaid maid sisdoallu lea mánáid ja nuoraid váste.

Govvádáidaga/duoji doaibmasuorggis leat seamma golbma vuoruheami goappešat jagiin. Addojuvvo doarjja čájáhusaide, katalogaide ja dáidda-ja duodjedoaaimmaide, earenoamážit dakkáriidda main mánát ja nuorat leat mielde.

Teáhthersuorggis vuoruhuvvojit teáhtherdoaimmat mánáide ja nuoraide ja ja main barget mánáiguin ja nuoraiguin ja amatørteáhtherdoaimmat. 2008 lasihuvvo ođđa vuoruhandoaibma, namalassii revydoaibma. Das vuhtto ahte lea áigumuš dán suorggi doaimmaid viiddidit.

Mánáid bajásšaddaneavttuid doaibmasuorggis leat vuoruhan "báikkít mat ovddidit mánáid bajásšaddandili báikkálaš sámi servodagain" goappešat jagiin. 2007:s deattuhuvvo sámi iešvuođadovddu, giela ja kulturipmárdusa nannen ja ahte galgá ovddidit PC-spealuid sámegillii. 2008:s leat diet vuoruheamit čállojuvvon veaháš oppalaš hámis; ahte prošeavttat galget váikkuhit dasa ahte ásahuvvojit sajít, deaivvadanbáikkít ja gaskkustanmállet mánáide ja nuoraide. 2008:s lea lasihuvvon ođđa čuokkis, namalassii árbemáhtu ja árbedieđuid fievrredeapmi ja giela nannen buolvvas bulvii.

Eará doaimmat suorgái gullet iešguđetlágan kulturdoalut ja festiválat. 2008:s gesset earenoamážit ovdan *sámi* doaluid. Dat ferte ipmirduvvot nu ahte hálidit earenoamážit čujuhit festiválaid/doaluid sámi sisdollui. 2007:s namuhuvvojit dokumentašuvdna- ja registrerenprošeavttat. Dat ii leat mielde 2008:s, muhto sáhhtá gal dulkot ahte dat fievrreduvvo viidáseappot go lohka vuoruheami " Filmbabuvttadusaid sámi diliid birra oasseruhtadeapmi ". Artistabálkkát sirdojuvvojedje musihkas eará doaimmaide 2008:s.

Govvaráiddut sámegillii lei ođđa doaibmasuorgi 2008 bušehtas, vaikko dan doibmii juolluduvvui ge doarjja 2007 jagi mielde. Dán doaibmasuorggis addet doarjaga ođđa sámegiel govvaráidduide, ja almmuhemiide buot golmma sámi suopmanii.

Go oktiičohkket dieđuid maid leat gávdnan go leat geahčadan 2007 ja 2008 vuoruhemiid, de sáhhtá dadjat ahte leat garraseappot deattuhan doaimmaid mat gusket buot golmma sámegiel suopmanii. Oaidnit maid ahte mánáid ja nuoraid vuoruheapmi galgá buot doaibmasurggiin speadjalastojuvvot, dat ii galgga leat dušše dan suorggis mii gohčoduvvo mánáid bajásšaddandilli.

2.3.4 Ulbmilčilgenmálla viidásit fievrredeapmi

Áigut dušše oanehaččat namuhit ahte ulbmilčilgenmálla mii biddjojuvvoi 2008 bušehtii, fievrreduvvo viidáseappot sihke 2009:s ja 2010:s. Juohke doaibmasuorgái biddjojuvvojit ulbmilat, ja dasto čilgejit doarjjaortnega ulbmiljoavkku guđege doaibmasuorggis, ulbmilolaheami eavttuid ja vuoruhemiid. 2010:s lasihuvvui vel dat čilgehus mas daddjo gii sáhhtá váikkuhanortnegis oažžut doarjaga guđege doaibmasuorggis.

Danin leat ulbmilčilgemat min mielas rievdan oalle ollu dan golmma jagis maid mii dás árvoštallat. Álggos ledje ulbmilat čilgejuvvon hui oppalaš, bajitdási ulbmilin, muhto leat rievdaduvvon nu ahte lea biddjojuvvon ulbmilolahus juohke doaibmasuorgái. Leat bargan ollu dan ektui ahte oažžut ulbmiliid

nu čielggasin ahte manjit áiggis lea vejolaš iskat leat go olahan ulbmiliid. Go Sámediggi vuos lei geahččaladdan iešguđetlágan ulbmilčilgemiid, de lea diggi 2008-bušehta rájes gávdnan dakkár ulbmilčilgenmálla mii doaibmá, ja lea ge dan geavahan manjit jagiid maid.

2.4 Jahkásaš rámmat

Olles váikkuhandoaibmaortnega rámmat guđege jahkái ja dat movt daid rámmaid ruđaid galgá juogadit dan 7 doaibmasuorggi gaska, mearriduvvojit bušehtain jagis jahkái. Tabeallas dás vuolábealde oaidná ahte juohke doaibmasuorggi rámma lea veaháš viiddiduvvon jagis jahkái, earret Mánáid bajásšaddaneavttut ja Eará doaimmat, mat leat veaháš gáržžiduvvon 2006 rájes 2007 rádjái.

Tabella 2.2 Doaibmasurggiid jahkásaš bušehttarámmat (čállojuvvon duháat ruvnnuide)

Doaibmasuorgi	2006	2007	2008
Girjjálašvuohta	3 008	3 236	3 586
Musihkka	1 416	1 550	1900
Govvádáida/duodji	589	670	670
Teáhterulbmilat	298	500	600
Mánáid bajásšaddan	2 024	1 900	1 900
Eará doaimmat	2 093	2 001	2 500
Govvaráiddut	0	300	460

Lea vejolaš bušehttarámmaid muhtun muddui muddet bušehttajagi mielde. Sáhtta ovdamearkkadihte sirdit geavakeahtes ruđaid ovtta doaibmasuorggis nubbái, ja bušehta divodemiid oktavuodas lea vejolaš sirdit doarjagiid doaibmasurggiide main leat earenoamáš ollu ohcamušat.

Go geahčada bušehtaid ovdal go daid leat rievdadan, vejolaš heivehemiid ja ođđa juolludemiid maid leat sirdán bušehtaide, de dain oaidná ahte leat muhtun rievdadusat dahkkon 2007:s ja 2008:s. 2006 bušehtas eai rievdadan maidege. 2007 nannejuvvui doaibmasuorgi govvaráiddut³ 160 000 ruvnnuin ja girjjálašvuohta 150 000 ruvnnuin bušehtadivodemiin⁴. 2008 bušehtas nannejuvvui doaibmasuorgi Eará kulturdoaimmat 750 000 ruvnnuin.

Mis lea vejolašvuohta buohtastahttet váikkuhandoarjjaortnega bušehttarámmaid daid juolludemiiguin mat leat dahkkon dan golmma jagis. Tabeallas dás vuolábealde oaidnit ahte buot golmma jagis lea juolluduvvon eanet doarjja go bušehtaide leamaš biddjojuvvon. Dat ii dárbbáš mearkkašit dan ahte leat badjelmeari golahan, danin go juohke jagi máksojuvvojit ruovttoluotta doarjagat mat eai leat geavahuvvon (loga eanet dan birra 3.7 bajilčállaga vuolde).

³ Bušehtas eai lean govvaráiddut biddjojuvvon sierra doaibmasuorgin. Dan dahke manjil bušehttajagis.

⁴ Dat dahkkui danin go eará boasta mas juolludedje doarjagiid sámegeiel mánáibláđđái heaittihuvvui, danin go ii lean almmuhuvvon mánáibláđđi manemus jagiid

Tabealla 2.3 Ekonomalaš rámmat ja juolluduvvon doarjagat 2006-2008

	2006	2007	2008
Bušeanttamearrádus	9 456 000	10 157 000	11 616 000
Juolluduvvon doarjagat	10 359 275	11 442 850	13 583 550

Min dieđuid mielde lea badjelmeari golahuvvon dušše 2008:s, go leat golahan bures 600 000 ruvno eanet. Juohke jagi leat doarjjaortnegii sirdán doarjagiid mat leat máksojuvvon ruovttoluotta, ja danin lea leamaš vejolaš juolludit eanet prošeavttaide doarjagiid go álggos leamaš biddjon bušehttarámmaide.

2.5 Movt bagadallan doaimmahuvvo

Sámedikki hálddahušas leat njeallje fágaossodaga + bargoveahka. Kulturfoanda/Ohcanvuđotdoarjja Kultuvra gullá Oahpahuš-, giella- ja kulturossodahkii. Loahpageahčen 2005 organiserejuvvui Sámedikki hálddahušas ođđa teamaide, maid gohčodit čumppet. Čumpeorganiseren lea njuovžiis bargoortnet gos eanas bargit leat mielde guovtti čumppes. Dán bargomálla sáhtá dárbbu mielde dađstaga rievdat, dat ii leat čadnon dasa gos guđege bargis lea bargobáiki. Oahpahuš-, giella- ja kulturossodagas leat mánga bissovaš čumpe, ja dan váikkuhandoarjjaortnega ektui maid dás árvvoštallat, lea Oahpahušdoarjjačumpe ODO⁵ eanemus guovddážiis, muhto dien ossodaga eará fágačumppiid sáhtá maid atnit veahkin. Kultur- ja nuoraidčumpe - KNO lea maid dehálaš, dan ovddasvástáduš lea ovddidit dien fágasuorggi politihka. Eatnasat geat leat váikkuhangaskaoapmečumppes, barget Guovdageainnu ossodagas, muhtumat barget gal maid Kárášjoga hálddahušas ja Olmmáiváiki ossodagas. Datalisttuin maidda leat čohkkejuvvon ohcamušat mat leat bohtán fondii/doarjjaortnegii, leat merkejuvvon gii guđege ohcamušas lea leamaš áššemeannudeaddji. Dain oaidnit ahte juohke jagi dien golmma jagis leat leamaš birrasii logi olbmo geain leamaš dahkamuš foandda ohcamušaid áššemeannudemiiin. Jus geahččat 2006-2008 áigodaga, de oaidnit ahte eai leat mánggas dálá bargiin geat leat leamaš dien čumppes olles áigodaga. Bargit leat bargan iešguđet čumppiin, muhtumat leat heaitán, ja ođđa bargit leat álgán.

Váikkuhandaibmačumpe váldobargu Kulturfoanddain/doarjjaortnegiin lea bagadallat ohcciid ja meannudit áššiid mat bohtet. Ohccit geat dovde foandda ovdal 2006 ledje hárvánan doallat oktavuodda dihto áššemeannudeddjiiguin Ájluovtta ossodagas, geain guđesge lei earenoamáš suorgái ovddasvástáduš. Go dat nuppástuvai ođđa čumppiid ásahemiin, mii mielddisbuvttii ahte bohte mánga ođđa bagadalli eará kantuvrraide geat galget veahkehit ohcciid, de šattai ohcciiide hui moive dilli. Okta áššemeannudeaddji muitala ahte mánggas leat njuolga sutnje čuojahan ja bivdán foandaáššiin veahki mánga jagi maŋŋá go son lei heaitán váikkuhandaorjjačumppes. Dat čájeha ahte manná áigi ovdal go ohccit hárvánišgohtet ođđa oktavuohaolbmuid ja ođđa bagadallanmállii.

Maŋŋá go ođđa čumpeorganiseren ásahuvvui, de lea Sámedikki guovddáš hálddahušas mii doaimmaha eanas oktavuodaid. Guovddášhálddahušas dihtet geas guđege gažaldahkii lea gelbbolašvuhta, ja sáhttet sirdit áššemeannudeaddjái gii sáhtá vástidit ja gii lea gávdnamis kantuvrras. Áššemeannudeaddjit leat dávjá jođus, ja muhtumin sáhtá leat váttis oážžut ságaide rievttis olbmo.

⁵ Maiddái ealáhusáššiin lea váikkuhangaskaoapmečumpe. Go mii dán árvvoštallamis geavahit váikkuhangaskaoapmečumpe, de mii oaiivildit dan váikkuhangaskaoapmečumpe mii bargá kultuvrrain. Dan oanádus lea ODO.

Čumpeorganiserema ulbmil lea goitge dat ahte eanebut galget sáhttit addit veahki áššiin mat gusket dábálaš bagadallamii. Muhtumin vásiha ohcci liikká go čuojaha, ahte šaddá mángasiin hupmat. Gažaldagat maid dávjá jerret go nie váldet oktavuoda vuosttaš geardde, lea ahte heive go su prošeaktajurdda váikkuhangaskaoapmeortnegii, ja dávjá jerret maid makkár doaibmasuorgái dat heivešii. Muhtumin sáhtta maid leat áigejuovdil mitalit eará ruhtadanortnegiid birra maid Sámediggi hálddaša. Lea maid viidáseappot dehálaš oažžut čielgasii ahte sáhtta go prošeaktajurdda heivet dan jagi vuoruhemiide, ja lea go dat vásedin muhtun daid vuoruhuvvon ulbmiljoavkkuid váste.

Lassin dasa ahte bagadallet olbmuid geat váldet njuolgo oktavuoda Sámedikkiin, geavaha hálddahus ja doarjjastivrra politihkkárat maid vuogasvuoda mitalit doarjjaortnega birra go dollet čoahkkimiid suohkaniin. Doarjjastivrras leat 8-10 čoahkkima juohke jagi, ja sii lágidity čoahkkimiid iešguđet suohkaniin, nu ahte sii lassin iežas čoahkkimii gos dahket mearrádusiad, maddái dollet čoahkkima suohkaniin ja rabas čoahkkima gosa vaikko gii sáhtta boahit oažžut dieđuid daid iešguđetlágan váikkuhanortnegiid birra maid Sámediggi hálddaša. Váikkuhangaskaoapmečumpe jođiheadđi dahje eará čumpelahtut čuvvot daid čoahkkimiid. Guhte guđege čoahkkima čuovvu, vuolga das makkár áššiid doarjjastivra galgá meannudit.

Sámediggi čilge maid doarjjaortnega birra dan diehtujuohkimis mii lea Sámedikki neahtasiiduin. Oppalaš dieđut ortnega birra leat neahas, ja 2007/2008 mielde bidje maid buot dieđuid jahkása vuoruhemiid birra (bušeahttadieđuid) nehttii, vai ohcci ieš álkit doppe daid sáhtta gávdnat. Dat leat dakkár dieđut maid ovdal ii ožžon ovdal go válddii njuolgo oktavuoda Sámedikkiin, dál dat leat álkit gávdnamis. 2008 rájes biddjojuvvo maid iedšguđet doaibmasuorggi ohcanskovit nehttii nu ahte daid sáhtta doppe viežžat. Go ohcci geavaha daid skoviid, de diehtá sihkarit ahte ohcamuš lea dakkár go galgá leat, ja ahte das leat vástádusat gažaldagaide madda Sámediggi dárbbáša vástádusaid go galgá sáhttit ohcamuša dohkálaččat meannudit. Liikká leat ollu ohccit geat eai čále ohcamuššii buot dárbbášlaš dieđuid, ja de bidjá Sámediggi áigemeari goassáži lassidieđut galget doaimmahuvvot. Vášáhusat čájehit ahte vaikko vel ohcanskovit leat ge biddjojuvvon nehttii, de eai buohkat daid geavat, muhto välljejit ohcamuša sáddet dábálaš reiven. Sámediggi láve maid váikkuhanortnega birra almmuhit aviissain, go guđege doaibmasuorggi ohcanáigi lahkona.

Muđui ii geavat Sámediggi eará kanálaid olahan dihte vejolaš eará ohcciid dahje ođđa joavkkuid. Čilgehus dasa lea dábálaččat dat ahte hálddahusas ii leat várri doaimmahit olggosguvlui eanet diehtujuohkima, sii fertedit vuoruhit ohcciid ja ohcamušaid mat juo leat boahán. Seammás lea maid dehálaš fállat albma buori bálvalusa ja árrat áššejođus gulahallagoahit ohcciiguin, nu ahte sáhttet ohcamuša divodit dárbbu mielde vai šaddá buorre ohcamuš. Informánttat Sámedikki hálddahusas namuhit maid ahte čumpii molsašuvvet olbmot čađat geaid ferte oahpahit, ja dat goahcá olggosguvlui barganvejolašvuodaid.

Áššemeannudeaddjit mitalit jearahallamiin ahte rievdadusat mat čađahuvvojedje 2006-2008 áigodagas, mat mielddisbukte čielgasit ulbmilčilgehusaid ja vuoruhemiid bušeahtain, leat geahpedan hálddahusa bagadallanbargamušaid. Go leat čállojuvvon čielga vuoruheamit, de lea maid álkit vástidit čielgasit gullá go prošeaktajurdda váikkuhandoaibmaortnegii vai ii.

2.6 Movt áššemeannudeapmi doaimmahuvvo

Go ohcamušat bohtet Sámediggái, de juohká čumpejođiheadđi ohcamušaid iešguđet áššemeannudeaddjái. Juohke áššemeannudeaddji bargá dábálaččat ohcamušiguin mat gullet mángga doaibmasuorgái, muhto juohkehaččas leat áinnas suorggit masa lea earenoamáš

gelbbolašvuohta. Muhtumin sáhtttá leat lunddolaš ahte áššemeannudeaddji gii ovdal leamaš oktavuodas ohcciin, čuovvu su viidáseappot áššemeannudeamis. Muhto dat ii leat jur njuolggadus.

Váikkuhangaskaoapmečumpes leat telefuvdnačoahkkimat juohke vahku, gos gieđahallat gažaldagaid mat gusket ohcamušaide dahje oppalaččat. Jahkemolsašumis 2005/2006, dalle go dát bargovuohki lei áibbas ođas ja ledje ođđa olbmot mielde, de manai áigi ovdal go sajáiduvve buorit bargodábit. Okta informánta muitala ahte diet telefunčoahkkimat ledje mearihis guhkit, ja álo manai áigi divaštallat prinsihpalaš gažaldagaid. Dien áigodaga dovdomearka lea maid dat ahte ledje sirdašuvvamin eret dakkár sajáiduvvan doarjjajuohkin bargomálles mii ii lean gostege čilgejuvvon čálalaččat, dakkár čielgasit bargovuohkái mas lea eanet rabas diehtujuohkin juohke jagi doarjjajuohkimiid birra. Earenoamážit ohcciide lei ovdal várra váttis diehtit movt doarjjaortnegiiguin barget Sámedikkis. Dan vásihedje earenoamážit ođđa ohccit geat eai lean ovdal ohcan foanddas. Áššemeannudeddjiin ledje veahkenotáhtat madda sáhtte dorvvastit, muhto dat eai lean dakkár dieđut maid ohccit álkit sáhtte oažžut. Okta ovdamearka mii čájeha sajáiduvvan bargovieru, lei ahte sámegiell girjjálašvuohta vuoruhuvvui ovddabeallái girjjálašvuođa mii jorgaluvvo sámegillii.

Váikkuhangaskaoapmečumpe divaštalai dien áiggi maid fágalaččat dan ahte mii galgá definerejuvvot sámi kultuvran. Árbevirolaš kulturovdanbuktimat vai ođđaáigasaš kulturovdanbuktimat ledje fáttát maid dávjá divaštalle ja dan áššái sáhtte leat iešguđetlágan oaivilat. Dan áigodagas bohte maid mánga ođđa ohcamuša main ohce artistabálkkáid artisttaide mat ledje mielde iešguđetlágan festiválain. Čumpe divaštalai ahte sáhtttá go dan navdit sámi kultuvrra ovddideapmin go sámi artisttat servet iešguđetlágan festiválaide main ii leat makkárga earenoamáš sámi sisdoallu. Dan áigodagas vuoruhedje ge vuosttažettiin juolludit ruđa máksit bálkkáid artisttaide geat ledje mielde festiválain main lei sámi sisdoallu.

Váikkuhangaskaoapmečumpe geavaha eará čumppiid fágaolbmuid máhtu veahkin eanjkiláššiin. Váikkuhangaskaoapmečumpe jearrá eará čumppiid fágaolbmuin ráđi eandalii dakkár oktavuodain go eahpida lea go ohcamuš doarvái buorre ja heivvolaš. Sámediggi oaivilda ieš alddis leat buori gelbbolašvuođa juohke doaibmasuorggis, earenoamážit girjjálašvuođa bealis gávdno ollu earenoamáš čehppodat maid čumpe sáhtttá geavahit. Dasa lassin galgá girjjálašvuođaáššiid čuovvut olggobealde fágaolbmo konsuleantacealkámuš. Musihkkaáššiid (CD-almuheamit) meannudeapmi lea veaháš earalágan go eará doaibmasurggiid áššit, danin go dáid áššiid fertejit olggobeale musihkkafágalaš konsuleanttat árvvoštallat. Dat lea danin go Sámedikkis alddis ii leat musihkas fágačehppodat. Fágakonsuleanttaid árvvoštallan ii leat almmolaš.

Hálddahusa informánttat deattuhit ahte áššemeannudeddjiid árgabeaivi lea šaddan álkit dan rájes go bohte ođđa njuolggadusat mat gáibidit buoret ekonomijjastivrema ja čielgasit ulbmilčilgenmálle jahkásaš bušehtaide. Dat eai lean vuos mearriduvvon 2006:s, ja dalle lei váttis diehtit man ollu ruhta áiggis áigái lei báhcán bušehtaide mii ii lean geavahuvvon ja man ollu lei golahuvvon.

Mii leat hálddahasas jearran movt sii veahkehit ohcciid gávdnat mielderuhtadeddjiid ohcamušaide. Leat ožžon dan ipmárdusa ahte eanas ohcamušat mat bohtet váikkuhandoarjjaortnegii, lea ollásit ruhtaduvvon, ja dain eai leat mielderuhtadeaddjit. Dat guoská eandalii girjjálašvuhtii ja musihkkii. Muhtun stuora prošeavttaid ruhtada Norgga kulturráđđi veahkin. Maŋemus jagiid lea šaddan deháleabbo oažžut regionála veahkkeruhtadeddjiid. Sámedikki ja fylkasuohkaniid ovttasbargošiehtadusaid olis leat ge bidjan ollu barggu dasa ahte ovttasbargguin nákcet oktiiheivejit váikkuhandoarjagiid buorebut. Ain lea ollu mii ferte dahkkot vai ožžot dan muttos buriid bargodagaldumiid mat sihkkarastet ahte doaimmat eai álggahuvvo ovdal go leat ollásit ruhtaduvvon.

2.6.1 Rabas ja giddejuvvon ohcanáiggit

Váikkuanortnegis gieđahallet iešguđetlágan ohcanáiggiid, danin go muhtun doaibmasurggiide lea dušše okta ohcanáigi jagis, mearriduvvon dihto dáhtonii ja earáide lea rabas áigemearri ja sii sáhttet sáddet ohcamušaid dađistaga gitta vassis beaivái.

Girjjálašvuhtii ja musihkkii lea mearriduvvon okta fásta ohcanáigi, mii lea gidabeallái. Dat mearkkaša ahte buot ohcamušat dien doaibmasuorgái galget leat bohtán vassis dáhtonii, ja ahte buot ohcamušat meannuduvvojit oktanaga, dan láhkái ahte gehččet man buorre guhtege ohcamuš lea ja leat go dakkárat mat heivejit juste dan jagi vuoruhansurggiide. Diekkár mearriduvvon ohcanáigemearri mielddisbukta vuosttažettiin dan ahte buot ohcciide leat seamma eavttut, ja ahte lea duohta gilvu ohcamušaid gaskkas. Dán ortnega birra diehtá ohcci juo ovdagihtii, ja lágádušat, mat leat deháleamos ohccit dán suorggis, dihtet bures goas jahkásaš ohcanáigemearri lea ja sáhttet iežaset ohcamušaid gárvvistit daid mielde. Áššemeannudeddjiide mearkkaša dákkár ortnet ahte leat ollu ohcamušat maid šaddet oktanis meannudit, ja ahte šaddá ollu bargu juste daid áiggiid.

Eará doaibmasurggiin (govvadáida, teáhter, mánáid bajásšaddaneavttut, eará doaimmat ja govvaráiddut) lea rabas ohcanáigi gitta čakčamánu 1. beaivái. Dat mearkkaša ahte hálddahuš bargá ohcamušaiguin ođđajagimánu 1.beaivvi rájes gitta čakčamánu 1.beaivái. Dan beaivvi maŋŋa eai meannuduvvo ohcamušat šat. Duohta dilis mearkkaša dát ahte sii meannudit ohcamušaid dađistaga dassáži guđege doaibmasuorggi ruhtadanboasta guorrana. Danin lea ge ohccái buoremus sáddet ohcamuša álggugeahčen jagi, go dalle diehtá sihkkarit ahte gávdno ain ruhta. Áššemeannudeaddjis ii leat dákkár dilis nu stuora vejolašvuhta bálddastahttit ohcamušaid, ja danin sáhtta geavvat nu ahte šaddá biehttalit doarjaga buriide ohcamušaide dahje ii meannudit daid mat bohtet jur loahpageahčen ohcanáigemeari.

Min mielas orro ásahuvvon dakkár bargovuohki ahte eai loahpalaččat meannut ohcamušaid mat leat bohtán maŋŋel go doarjjaruhta lea nohkan. De lea ge lunddolaš ávžžuhit ohcci sáddet ohcamuša fas maŋit jagi. Liikká sáhtta lea jierpmálaš doallat ohcamuša vaikko leat ge golahan juo buot doarjjaruđa. Lea vejolaš ahte sirdojuvvojit ođđa ruđat dahje ahte bušeahhtaboasttaid gaska sirdet ruđaid jus sáhtta dárbbu duođašta. Váikkuhandoarjjaortnegii sáhttet maid bohtit ođđa ruđat jus muhtun doarjagat gessojuvvojit ruovttoluotta.

Mii leat vásihan ahte muhtun ohcciid mielas lea heittot go eai dieđit ahte ii leat šat eambo ruhta. Ohcci lea geavahan ollu áiggi ohcamušii ja de vásiha ahte dan eai oba sáhte ge meannudit. Mii leat oaidnán ahte Sámediggi lea mediain ja iežas neahttasiiddus dieđihan ahte mánáid bajásšaddaneavttuid ja eará doaimmaid ruhtadanboasta lei guoros álggugeahčen borgemánu 2010, muhto mii eat dieđe leat go fásta ná dieđihan daid jagiid maid dás árvvoštallat.

2.7 Movt áššiid meannudit hálddahušas ja politihkalaččat

Váikkuhangaskaoapmečumppe ovddasvástáduš lea ohcamušaid meannudit ja ráhkadit daidda mearrádusevttohusa. Doarjjastivra lea addán hálddahussii fápmudusa dahkat loahpalaš mearrádusa ohcamušaide mat leat vuolábealde vassis summa. Dat mearkkaša ahte lea hálddahuš mii dahká mearrádusa, ja ášši ovddiduvvo doarjjastivrii referáhttaáššin. 2006:s ja 2007:s ledje doaibmasurggiin iešguđetlágan summat mat hálddahussii ledje sirdojuvvon. Dat rievdaduvvui 2008:s. De mearriduvvon ahte hálddahussii addojuvvo mearridanváldi buot áššiin main ohcet vuollel 100 000 ruvno doarjaga. Diekkár referáhttaáššiin ii sáhte doarjjastivra rievdadit hálddahusa mearrádusa, muđui go jus ohcci sádde váidaga.

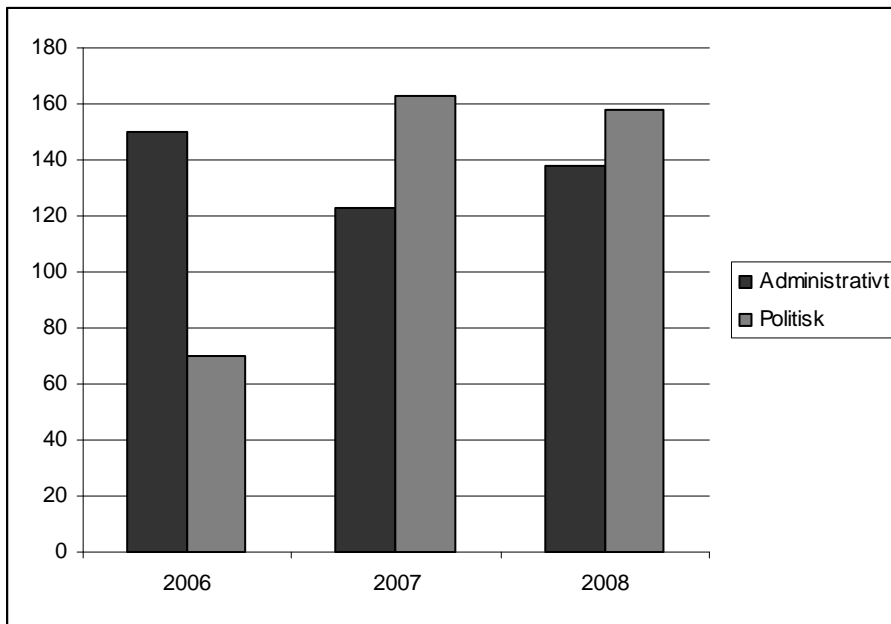
Doarjjastivra dahká mearrádusa áššiin gos ohcet stuorat ruhtadoarjaga go dan maid hálddahuš sáhtá mearridit. Stivrás leat 8-10 čoahkkima juohke jagi. Doarjjastivrra informánttat lohket ahte hálddahuš ovddida áššiid mat leat bures gieđahallojuvvon ja main leat vuđolaš ákkastallamat. Jus stivrra mielas eai oro áššit doarvái bures čilgejuvvon, dahje jus dain váilot áššedieđut, de dat sáddejuvvojit ruovttoluotta ođđa árvoštallamii. Seamma informánta muitala ahte doarjjastivra álo bargá oažžut ovttajienalaš mearrádusaid, muhto dáhpáhuvvá liikká ahte stivra ii boađe ovttaide ja dahket mearrádusaid mat eai leat ovttajienalaččat. Informánta muitala ahte stivra juohkása dávjá dakkár áššiin main lea sáhka vuoruhit áššiid geográfalaččat. Áirasat háldidit dávjá doarjut áššiid mat bohtet sin iežaset suohkaniin. Okta informánta hálddahušas muitala ahte geográfalaš vuoruheapmi hui hárve lea vuodđun go hálddahuš ráhkada mearrádusaid áššiide. Doarjjaortnet lea riikkaviidosas.

Muhtun oktavuođain sáhtá hálddahuš ovddidit maiddái dakkár ášši doarjjastivrii mii lea vuolábealde dan summa maid hálddahuš sáhtá meannudit. Dat leat dávjá dakkár áššit main hálddahuš lea eahpesihkar, ahte gullet go dat vuoruhansurggiide ja sii dáhttot ášši politihkalaččat meannuduvvot. Datalisttuin mii oaidnit ahte hálddahuš lea biehttan doarjaga muhtun áššiide mat leat bajábealde dan summa maid hálddahuš sáhtá dahkat mearrádusa, ja mii árvidit ahte de lea sáhka dakkár ohcamušain maid formálalaš sivaiddat geažil leat hilgon ja danin eai leat biddjojuvvon loahpalaš meannudeapmái.

Olmmoš vuorddašii ahte áššit maid hálddahuš sáhtá dahkat mearrádusa meannuduvvoše johtileappot ja ahte daidda boadášii johtileappot mearrádus go daidda áššiide mat mannet doarjjastivrra meannudeapmái. Muhto okta informánta hálddahušas muitala ahte nu ii leat buot áiggiid. Dávjá gieđahallet ovddemus (ekonomalaš) stuora áššiid mat galget doarjjastivrii meannudeapmái, danin go lea dehálaš oažžut dain áššiin vuos mearrádusa, vai oažžu čielggasin movt dan jagi doarjagiid muđui galgá vuoruhit. Dat sáhttet leat mearrideaddjin dasa movt sullasaš eará áššiid galgá meannudit. Lea dehálaš ahte hálddahuš oažžu politihkalaš láidesteami earenoamážit dakkár oktavuođain gos vuoruhemiid leat rievadan ovddit jagiid ektui.

Govvosis dás vuolábealde oaidná ahte doarjjastivra lea politihkalaččat meannudan eanet go duppal nu ollu áššiid jagis 2007 go 2006:s. Áššiid lohku maid hálddahuš dahká loahpalaš mearrádusa lea bisson oalle seamma dásis, veaháš lea njiedjan 2006 rájes 2007 rádjái.

Govus 2.1 Galle ášši leat hálddahuslaš ja politihkalaččat meannuduvvon 2006-2008

Dan áigodagas maid dás árvoštallat, lea Sámedikki dievasčoahkkin nammadan doarjjastivrra. Dat rievddai 2009:s. Dalle čujuhuvvui ahte váidinortnet ii leat Hálddašánlága mielde, danin go lea Sámedikki dievasčoahkkin mii nammada sihke doarjjastivrra ja Sámediggeráđi, ja seammás lea Sámediggiráđi doarjjastivrra áššiin váiddaorgána. Danin lea 2009:s rájes leamaš nu ahte lea Sámediggeráđi mii vuodđuda doarjjastivrra.

2.8 Váiddaáššit

Eanjkilmearrádusaid sáhtta Hálddašánlága njuolggadusaid mielde váidit Sámedikki váiddaorgánii. Váiddaáššiid áššejohtu vuolga das ahte lea go hálddahus vai doarjjastivra dahkán ohcamušii mearrádusa, ja ahte váikkuha go ođđasit meannudeapmi dasa ahte ođđa mearrádus dahkko vai doalahuvvo go ovddit mearrádus.

Váiddaáššit maidda lea hálddahus dahkan mearrádusa, sáddejuvvojit álggos doarjjastivrii, jus eai leat boahtán ođđa dieđut áššái mat gáibidit ahte ferte rievdadit dahje oalát nuppástuhttet álgomearrádusa. Jus doarjjastivra rievdata mearrádusa, de sáddejuvvo ođđa mearrádus ohccái, ja váiddameannudeapmi loahpahuvo dasa.

Váiddaáššit maidda doarjjastivra lea álggos ráhkadan mearrádusa, meannuduvvojit ođđasit doarjjastivrras. Jus mearrádus rievdaduvvo (ođđa mearrádus), de sáddejuvvo dat mearrádus ohccái, ja váiddameannudeapmi loahpahuvo dasa.

Jus doarjjastivra doalaha mearrádusa maid álggos lea dahkan, de sáddejuvvo váidda Sámediggeráđái loahpalaš váiddameannudeapmái (nubbe váiddaásahus). Buot váiddaáššiid ráhkkanahhtá eará ossodat, mii geahččá ášši ođđa "čalmmiiguin".

Ii lean vejolaš gávdnat váiddaáššiid viidodaga birra dieđuid dan golmma jagis maid mii dás árvoštallat, eat ožžon dihtosii man ollu váiddaáššiid doarjjastivra meannuda, dahje man galle ovddiduvvojit Sámediggeráđái. Sámedikki datalisttuin maidda leat registreren ohcciid, eai leat merken váiddaáššiid, ja eai gávdno sierra registarat gosa leat čohkken váiddaáššiid. Danin mis eai leat dieđut main oainnášeimmet váiddaáššiid logu jur juste. Muhto go leat jearahallan

áššemeannuddjiid, hálddahasjođiheddjiid ja doarjjastivrra lahtuid, de leat almmatge ožžon dan ipmárdusa ahte muhtun ohccit váidet. Eanemusat váidet ohccit girjjálašvuohta-ja musihkkasuorggis. Dat ii leat nu imaš, go eanas biehttaluvvojit ohcamušat mat gusket girjjálašvuhtii. Mii leat ožžon dan ipmárdusa ahte eanas lágádusat váidet juohke háve go ii mieđihuvvo doarjja ohcamuššii, ja doarjjastivra diehtá ahte bohtet váidagat go leat biehttalan doarjumis ohcamušaid. Mii leat maid ožžon dan ipmárdusa ahte váiddaáššit mat ovddiduvvojit Sámediggeráđđái háve jokset eará mearrádusa go dat maid doarjjastivra lea mearridan vuosttaš váiddavuorus.

2.9 Dásseárvu

Dehálaš oassi Sámedikki politihkas lea čuvget dásseárvoávkki ja čujuhit jus sohkašvuohtii gaska leat erohusat váikkuhandoarjagiid hálddašeamis. Dat lea maid oassi dikki ulbmilstivremis. Danin lea ge ártet go dásseárvu ii leat sániin ge namuhuvvon Kulturfoandda/doarjjaortnega bušehtain dahje eará dokumeanttain main čállojuvvo doarjjaortnega birra.

Gávdno gal ruktu ohcanskovis masa ohcci galgá čállit makkár ávki proševttas vuordimis lea go smiehtá dásseárvvu. Go hálddahas jearrat movt ohccit dulkojit dieid gáibádusaid, de doppe vástidit ahte eai galle ohcci guorahala nu dárkilit dien gažaldaga, sii vástidit ge dájvja ahte proševtta ulbmiljoavkkus leat sihke nisssonolbmot ja dievddut.

Okta informánta hálddahas lohka ahte čumpe lea mángga geardde divaštallan dásseárvvu, ja movt dan galgá beaivválaš eallimis ollašuttit. Muhto sii eai leat nagodan čohkket buori loahppaárvoštallama mii muitalivččii movt sii dien doahpaga galget gieđahallat bagadallamis ja áššemeannudeamis. Ja go eanas ohccit leat institušuvnnat dahje organisašuvnnat, de ii leat ge proševttaid oasseváldiid sohkašvuohtii nu guovddáš ášši. Liikká galggašii leat bures vejolaš deattuhit dásseárvvu maidái dieid ohcamušaid sisdoalus. Muhto dáinna áššiin bargá váikkuhangaskaoapmečumpe, ja sii dáhttot oazžut čielgaseappot ovdan maid Sámediggi oaivvilda dieinna doahpagiin go lea sáhka kultuvrras.

2.10 Doarjjastivrra jahkedieđáhusat

Doarjjastivrra jahkedieđáhusain oaidná movt doarjjastivrra leat geavahuvvon, ja dain čilgejuvvo maid makkár earenoamáš hástalusat doarjjastivrras leat leamaš ortnegiin guđege doarjjajagi. Dan golmma jagis mat dás árvvotallojuvvojit leat jahkedieđáhusat rievdan oalle ollu, ja mii áigut oanehaččat čoahtáigeassit raporttaid hámi ja mii váldosisdoalus daddjo Kulturfoandda/kulturovddidan doarjjaortnega birra.

2006 jahkedieđáhusas lea hui verbála sisdoallu. Álggos das namuhuvvojit ráidun seamma doaimmat mat bušehtain namuhuvvojit ja dasto čájehit movt doarjjastivrra leat juogaduvvon guđege doaimmasuorggis. Raportta loahpas árvvotallá doarjjastivrra manne ohcamušlohku lea nu sakka lassánan 2005 rájes 2006 rádjái. Das daddjo ahte fondii leat bohtán ohcamušat 35 miljovna ovddas, ja rámma leamaš dušše 9,5 miljovna. Vaikko doaimmasuorgi girjjálašvuohta ja musihkka oaččui viiddiduvvon rámmajuolludemiid, de liikká ii leat foanda nagodan viiddidit rámmaid haddegoargnuma mielde ja dan ektui go ohcamušaid lohku čađat leat lassánan. Buorit girjjálašvuođaproševttat leat jahkeviissaid šaddan vuordit ovdal go daid leat sáhttán ollašuttit. Doarjjastivra cealká ahte dat lea heittot, danin go goahcá sihke ovdáneami ja sámi kultuvrra ovddideami, ja dat billista maid Sámedikki gova olggosguvlu ja luohttamušvuođa Sámediggái nugo kulturdoarjagiid hálddašeaddji. Diekkár garra sánit leat sihkarit oaivvilduvvon vuosttažettiin guovddáš eiseválddiide, vai ožžot sin ipmirdit man dárbu lea lasihit juolludemiid.

Jahkediđáhusain daddjo viidáseappot ahte leat bohtán unnit ohcamušat govvadáida/duodji doaimbmasuorgái maŋŋá go oastinortnetboasta sirdojuvvui Dáiddáršiehtadussii.

Ohcamušlohku mánáid bajásšaddaneavttut doaimbmasuorgái lea sakka njiedjan. 2006:s deattuhii doarjjastivrra ahte áigu doarjut festiválaid main leat fálddagat mánáide ja nuoraide ja musihkkaproševttaid/CD-buvttademiid seamma ulbmiljoavkku váste.

Teáhterulbmiliidda leat bohtán veaháš eanet ohcamušat, ja stivra lea deattuhan ohcamušaid main leat mielde mánát ja nuorat ja main sii leat ulbmiljoavkun. Amatørteáhterdoaimmat máttasámi guovlluin leat earenoamážit vuoruhuvvon. Dat ii leat earenoamážit namuhuvvon bušehtas, muhto dan oaidná raporttain maŋŋil.

Bohtet dađistaga eanet ohcamušat filbmadoaimmaide ja falástallamii. Doarjjastivra lea guorahallamin galggašii go dieidda doaimmaide merket sierra ruđaid foandda siskkobealde, muhto dat gáibida viidát rámmaid. Loahpas čállá stivra dan birra go leat ožžon gažaldaga musihkkaáššiid (CD-almuhemiid) meannudeapmái. Fágakonsuleanttaid árvoštallamat eai leat almmolaččat, ja dat leat vuodđun doarjjastivrra mearrádusaide.

2007 jahkediđáhusas čállojuvvo hui unnán Kulturfoandda birra 2006 ektui. Teaksta mii gieđahallá vuoruhemiid, lea váldojuvvon njuolga bušehtas, ja mii eat oaččo das nu ollu dieđuid duohta bohtosiid birra. Raportta loahpas leat moadde oanehis cealkaga ruovttoluottamáksimiid ja sirdimiid birra.

Doarjjastivrra 2008 jahkediđáhus lea áibbas earalágan. Das leat mielde statistihkalaš dieđut main oaidná galle ohcamuša leat, man ollu ohcamušaide guđege doaimbmasuorggis lea mieđihuvvon doarjja ja man ollugiidda lea biehttaluvvon. Dat dieđut leat gráfalaččat ordnejuvvon vai álkit sáhtttá bálddastahttet. Maiddái dan jagi geavahit vuoruhemiid teavstta juste nugo dat lea bušehtain, seammaládje go 2007:s. Muhto "biehttalemiid" lea ovdanbidjan nu ahte das oaidná man ollu ohcamušat eai leat biddojuvvon loahpalaš gieđahallamii, danin go dat leamaš váilevaččat, dahje leat gessojuvvon ruovttoluotta. Dat leat proševttat mat eai leat registrerejuvvon datalisttuid mat geavahuvvojit dan analysa 3.kapihttalas, ja mat ovdanbohtet dušše dan čilgehusas. Lea earenoamážit girjjálašvuolta mas leat ollu váilevaš ohcamušat (viđas okta). Govvadáida/duodji doaimbmasuorggis leat buot ohcamušaide mieđihan doarjaga, muhto muhtumiidda leat juolludan unnit summa go leat ohcan danin go eai leat dohkkehan buot goluid doarjavuložin. Mánáid bajásšaddan suorggis lea goasii okta juohke njealját ohcamušas hilgojuvvon danin go ii deavdde doarjjaeavttuid dahje danin go ii gula ulbmiljovkui dahje vuoruhansuorgái. Seammaládje lea maid eará doaimmaid suorggis, das lea juohke goalmmát ohcamuš hilgojuvvon seamma ákkain.

Mii oaidnit ge dasto ahte dat golbma jahkediđáhusa leat hui iešguđetláganat, ja dat gii hálida eanet dieđuid guđege jagi vuoruhemiid ja juolludemiid birra, gávdná diein dieđáhusain mánggalágan dieđuid. Mii leat mearkkašan ahte 2006 dieđáhusas leat eambo dakkár alitdási politihkalaš kommentárat, ja 2008 dieđáhusas leat buhtis statistihkalaš dieđut mat čájehit juolludemiid ja biehttalemiid, ja leat čállán veaháš dan birra manne leat biehttalan muhtun ohcamušaide doarjaga.

2.11 Movt informánttat árvoštalle bohtosiid

Lassin jahkediđáhusaide leat muhtumat min informánttain Sámedikkis muitalan movt sii árvoštallet dien golmma jagi juolludemiid bohtosiid. Sin árvoštallamat eai leat čadnon guđege jahkái earenoamážit, muhto gusket olles árvoštallanáigodahkii.

Informánttat hálddahusas oaivvildit ahte go bušeahta leat rievddadan nu ahte ulbmilčilgenmálla lea álkit, de lea maid šaddan álkit árvvoštallat makkár ohcamušaid galget vuoruhit, ja sáhttet manjit áiggi geahččat ahte leat go duodai ožžon dakkár ohcamušaid go ledje sávvan, mat sáhttet váikkuhit dasa ahte olahit doarjjaortnega ulbmiliid. Sámediggi lea oppalohkáa dorjon dakkár ohcamušaid mat gokčtet vuoruhemiid maid leat dahkan. Hástalussan lea baicca leamaš dat ahte muhtun doaibmasurggiide leat bohtán miha eanet ohcamušat go earáide. Muhtun doaibmasurggiin lea unnán gilvu doarjagiid alde (govvadáida/duodji, teáhterulbmilat), ja eará surggiide leat fas bohtán nu ollu buorit ohcamušat ahte eai leat doarvái ruđat buot ruhtadit (girjjálašvuohta). Duohta dilis mearkaša dat ahte hálddahus fertte hui garrasit vuoruhit doaibmasurggiin maidda leat bohtán ollu ohcamušat, ja gáibidit alladit dási, buori čađahanmáhtu ja ahte ohcamuš heive juste dan jagi vuoruhemiide ja váikkuha olahit doarjjaortnega ulbmiliid.

Hálddahusa informánttat lohket ahte doarjjaortnet lea olahan ollu servodatovddideddjiid geat leat ásahan ollu doaimmaid báikkálaš servodagaide. Lea váttis árvvoštallat gávdnoše go juostá vel eambo vejolaš ovddideaddjit geat livčče váikkuhan dasa ahte ohcamušat ja ohcitet livčče viidánan vel eanet. Man muddui galgá olahit ođđa ohcciid geat ovdal eai leat ohcan doarjagiid, vuolgá oalle muddui das man beaktit Sámediggi lea olggosguvlui juohkit dieđuid ja fitnat báikkiid mielde. Dan gal hálddahus áinnas barggašii, muhto go ii leat várri, de eai sáhte.

2008 rájes álggii Sámediggi juolludat doarjagiid Sámeálbmot foanddas⁶. Okta golmma nannensurggiin mii válljejuvvui fondii, lei girjjálašvuohta. 2008:s juolludii Sámediggi bures 3 miljovna iešguđetlágan girjjálašohcamušaide⁷. Bušeahtas leat diet juolludeamit doalahuvvon olggobealde doarjjaortnega mii gullá kultuvrii, muhto diet doarjagat geavahuvvojit gal juste seammaládje go doarjjaortnega girjjálašvuođadoarjagat. Ohcciid gustojit juste seamma eavttut ja seamma ohcanskovvi galgá geavahuvvot. Duohtavuodas mearkaša dat dasto ahte Sámediggi duppalasttii girjjálašvuođa ruhtadanrámmaid 2008:s, ja ahte dat stuora gaska mii lei ohcamušlogu ja juolluduvvon doarjagiid gaska šattai sakka unnit. Informánttat mitalit ahte go Sámeálbmot foanddas šattai vejolaš oažžut doarjagiid girjjálašvuhtii, de dat mielddisbukta dan ahte buriid girjjálašvuođaohcamušaid sáhtta johtileappot ruhtadit. Ovdal sáhtte diekkár ohcamušat šaddat mánja jagi vuordit ovdal ruhtaduvvo. Liikká leat ain ollu eanet ohcamušat go ruđat, ja dan erohusa ii bastte dušše Sámeálbmot foandda ruđaiguin muddet. Ja informánttat lohket maid dan ahte Sámeálbmot foandda jahkásaš rámmat girjjálašvuhtii sáhttet oalle fargga rievdat dahje oalát sihkestuvvot eret, jus Sámedikki politihkkárat mearridit vuoruhit eará surggiid. Dien dáfus gal lea Ohcanvuđot doarjjaortnet kulturovddideami várás sihkarit ruhtadangáldu guhkit áiggi vuollái.

Okta informánta namuha meroštallanvugiid maiguin árvvoštallá doarjjaortnega bohtosiid, maid 2008 bušeahtas váldde atnui. Das sáhttet leat ollu headjuvuodát, danin go ii buot bohtosiid sáhte mihtidit dan mielde galle buvttadeami leat ollašuvvan dahje galle proševtta lea čađahuvvon. Informánta oaivvilda ahte ferttešii giddet fuomášumi maiddái earalágan bohtosiidda mat čájehit dan makkár ávki

⁶ Stuoradiggi ásahii dán foandda jagis 2000, oktasaš buhtadussan sápmelaččaide daid vahágiid ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan.

⁷ 2009:s lei Sámeálbmot foandda rámma mii guoská girjjálašvuođaohcamiidda 4 miljovna, ja 2010:s lei dat 2,5 miljovna.

proševttain leamaš servodahkii. Dieinna leat bargan viidáseappot maŋemus jagiid, ja Sámediggi ii šat deattut dušše olluvuođa go geahččat makkár bohtosiid leat olahan.

2.12 Raportačállin ja bearráigeahčču

Sámediggi galgá ásahit vuogádageaid, bargodagaldumiid ja doaimmaid mat sihkkarastet rievttet áššemeannudeami doarjagiid juohkimis, ja ahte doarjagat máksojuvvojit riehta. Dan galgá dahkat vai earet eará sáhhtá hehttet, fuobmát ja divvut meattáhusaid ja váilliid. (Nu daddjo Sámedikki bajitdási njuolggadusain mat gusket ohcanvuđot doarjagiid hálddašeapmái).

Dat njuolggadusat čuvvot mearrádusaid mat leat stáhta ruhtastivrennjuolggadusain, ja sihkkarastet ahte Sámediggi registrere dárbbalaš dieđuid ohcciid ja ohcamušaid birra de go oažžu ohcamuša. Dasto viidáseappot galgá oassemáksin ja loahpalaš máksin dahkkot daid raporttaid vuođul main ohcci čilge proševtta manu ja loahpaheami. Árvvoštallanáigodagas leat reporterenskovit buoriduvvon ja biddjojuvvon nehttii nu ahte daid lea álki gávdnat ja viežžat. Hálddahuš lea maid bargan juolludanreivviin ja buoridan dan, vai álkit das oaidná makkár gáibádusat gáibiduvvojit go galgá oažžut doarjagiid máksojuvvot.

Riikkarevišuvdna lea buot dan golbma jagi mat dás árvvoštallojuvvot, buktán moaitámušaid Sámedikki doarjjahálddašeapmái, sihke kulturovddidandoarjagiid ja eará doarjagiid hálddašeapmái. Moaitámuš guoská dasa go Sámediggi juohke jagi mieđiha stuora doarjagiid proševttaide mat eai ollašuva dan muddui ahte doarjja sáhhtá máksojuvvot. Eai ge leat doarvái buorit bargodagaldumiid doaimmahit doarjagiid ruovttoluottageassima jus doarjja ii leat guovtti jagis geavahuvvon.

Dán áigodagas čuovvogođii Sámedikki ekonomijačumpe boares áššiid maidda eai lean bohtán loahpparaporttat. Daid informánttaid dieđuid mielde geaid mii leat hálddahušas jearahallan, lea Sámediggi muhtumin máksán oassedoarjagiid árvvoštallanáigodagas proševttaid álggadettiin almmá iskkakeahhtá lea go prošeakta ollásit ruhtaduvvon. Muhtun proševttaid bušehtain lea eará mielderuhtadeaddji, ja jus das ii luovvan doarjja, de lea váttis proševtta čađahit dan viidodagas go álggos lei jurdda. Hálddahuš lea maŋemus jagiid bargan oažžut buoret oktavuoda mielderuhtadeddjiiguin, ja čállán mearrádusaide ahte doarjja addo dainna eavttuin ahte mielderuhtadeaddji maid ruhtada proševtta.⁸

⁸ Muhtun proševttaide lea vuosttaš oassemáksin máksojuvvon vaikko prošeakta ii goassege álggahuvvon. Dasa sáhhtet leat ollu sivat mat leat čadnon proševtta čađaheddjiid bargonávccaide. Ollugat barget proševttaiguin lassin iežaset fásta bargui, ja gáržžáhallet áigái. Buozanvuolta sáhhtá maid dagahit ahte proševttat eai sáhte álggahuvvot.

3 Ohcamušaid ja ohcciid mihtilmasvuodát

Dán kapihttalis áigut dárkileappot geahčadit Kulturfoandda/Kultuvrra váste ohcanvuđot doarjagiid ohcamušaid ja ohccit, makkár mihtilmasvuodát dain leat. Geahčadit buot ohcamušaid mat leat boahtán, sihke daid maidda lea mieđihuvvon doarjja ja maidda lea biehttaluvvon doarjja jagiin 2006-2008.

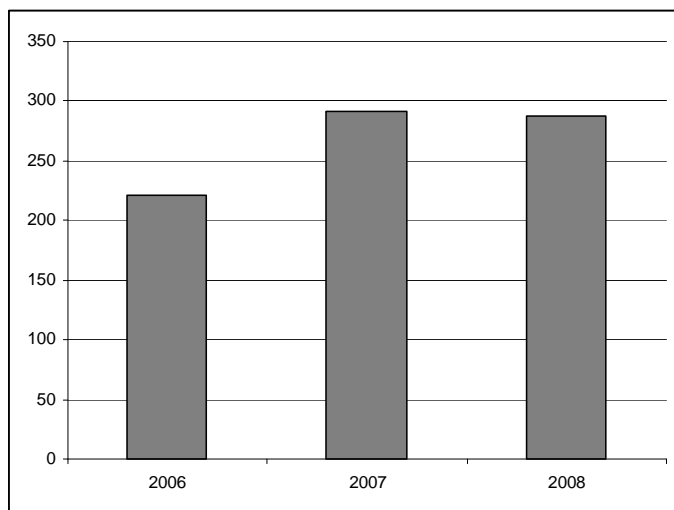
Dieđut maidda dán kapihttala hukset, leat eanas Sámedikki datafiillat gosa leat registreren ohcamušaid mat leat meannuduvvon. Dieđut maid leat geavahan, leat ohcci adreassa, makkár suohkanii ja fylkii lea registrerejuvvon, ohcanjahki, ohcamuša sturrodát, juolluduvvon doarjaga sturrodát, makkár doaibmasuorggis lea ohcan ja ohcci sohkabealli/institušvdna.

Čjuhit daid hástalusaide maid namuheimmet metodakapihttalis, ahte datalisttut mat dás adnojit vuodđun, leat veahás váilevaččat ja dain váilot oalát muhtun dieđut (váilot registreremat) mat sáhttet váikkuhit kapihttala analysaide. Dan mii áigut dađistaga čjuhit, ja áigut eará dieđuid geavahit veahkkin dakko gokko lea vejolaš deavdin dihtii datalisttuid váilevašvuodaid.

3.1 Ohcamušaid lohku

Dan golmma jagis maid árvoštallat, leat mii registreren 800 ohcamuša mat leat meannuduvvon. Ohcamušaid lohku lea lassánan gaskal 2006 ja 2007; 221 ohcamuša 291 ohcamušii. 2008:s ledje 288 ohcamuša, ja dat lea oalle dásseidis lohku.

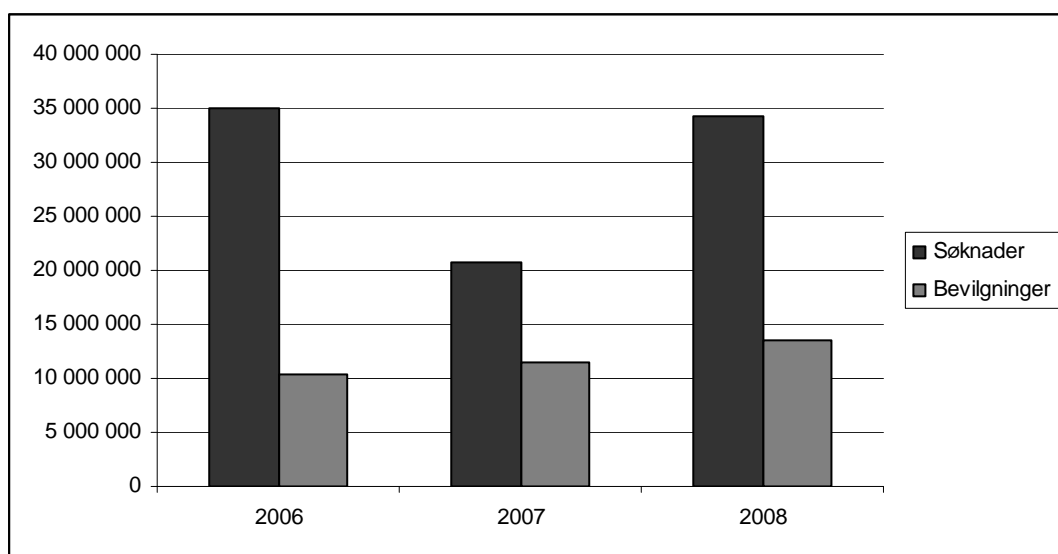
Govus 3.1 Ohcamušaid lohku 2006-2008

3.2 Ohcamušaid ekonomalaš rámma

Váilevaš datadieđuid⁹ geažil ii leat midjiide leamaš vejolaš oažžut datalisttuin ollislaš gova ohcamušaid ekonomalaš rámmas. Doarjjastivrra jahkedieđáhusain gal leat dat ollislaš summat. Jagiin 2007 ja 2008 leat summat dárkilit almmuhuvvon, muhto 2006:s lea dušše sullii summa. Danin eat dieđe sihkkarit doallá go deaivása ahte ledje ohcan nu eatnat go 35 miljovna ovddas 2006:s, go dan jagi ledje unnit ohccit 2007 ektui, ja liikká lea ollislaš ohcansumma nu ollu eanet 2006:s go 2007:s. Sáhtta gal diehttelas leat ahte ledje juste dien jagi mánga ohcamuša main ohccojuvvui stuora ruhtasumma, ja ahte dat váikkuha ná ollislaš govvii. Almmatge mii illá jáhkkestuvvat ahte lei jur nie stuora ollislaš summa, maddái danin go dan jagi lei vuollegis biehttalanproseanta.

Govus 3.2 Ohcamušaid ekonomalaš rámmat ja 2006-2008 juolludeamit (doarjjastivrra jahkedieđáhus)

Jus garvit 2006 eahpesihkkaris loguid, de čájeha govus ahte oktasaš ohcansumma lea sakka lassánan 2007 rájes, 20 miljovna ruvnnuin 2008 rádjái, go ohcansumma lei badjel 34 miljovna.

Tabella 3.1 Ohcamušaid ekonomalaš rámma ja doarjagat mat leat juolluduvvon 2006-2009

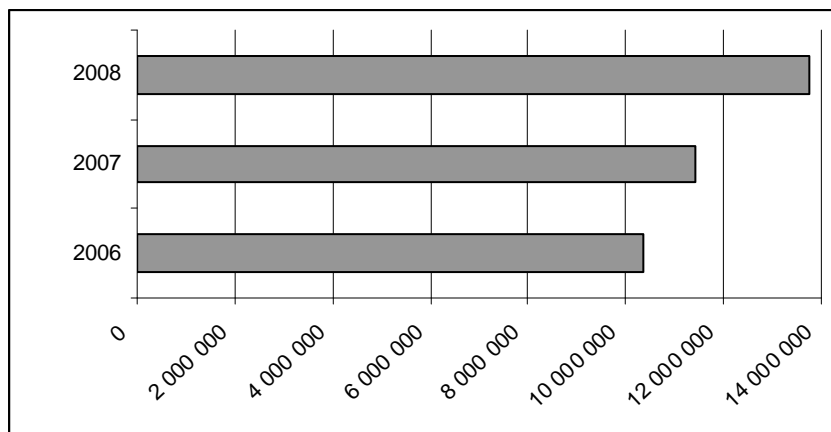
	2006	2007	2008
Ohcamušat*	35 000 000	20 654 000	34 322 000
Juolludeamit	10 359 275	11 442 850	13 583 550

*Loguid mat čájehit ohcamušaid ollislaš summa leat mii gávdnan doarjjastivrra jahkedieđáhusain

Juolludeamit proševttaide dien golmma jagis leat dađistaga lassánan. 2006:s lei summa 10 miljovna ja 2008:s lei dat bures 13,5 miljovna. Dien golmma jagis lea proševttaide juolluduvvon 35,6 miljovna ruvno doarjja.

⁹ Daid ohcamušaid ruhtasumma madda ii miedihuvvon doarjja 2006:s, ii leat čállojuvvon datalisttuide. Maddái duoin eará jagiin váilot muhtun proševttain ruhtasummat.

Govus 3.3 Proševttaid ekonomalaš rámma maid leat dorjon 2006-2008

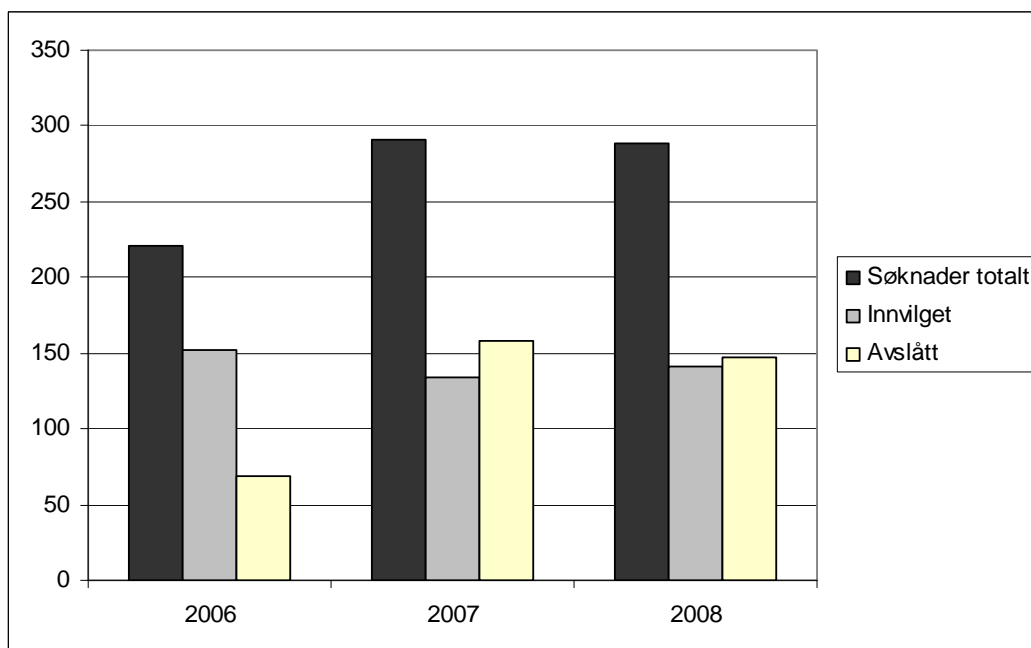

3.3 Galle ohcamuša leat dorjon – biehttan doarjumis

Go galgá geahččat man ollu ohcamušaide lea juolluduvvon ja biehttaluvvon doarjja, de dat ferte geahččat dan oktavuodas man galle ohcamuša oktiibuot leat boahtán guđege jagi. Jahkásaš juolludeamit leat bisson oalle muddui seamma dásis, namalassii sullii 150 ohcamuša, muhto biehttaluvvon ohcamušaid lohku lea duppalastejuvvon 2006 rájes 2007 rádjái.

Vaikko ruhtajuolludeamit doarjjaortnegii leat lassánan jagis jahkái, de lea áššiid lohku maidda lea juolluduvvon doarjja njiedjan veaháš 2006 rájes 2007 rádjái (ránes stoalpu vuolábeale govvošis). Lohku lea fas veaháš alladeabbo 2008:s. Sivvan dasa dáidá leat ahte juohke earkil ohcci lea gaskamearálaččat ožžon veaháš eanet doarjaga go ovddit jagi.

Govus 3.4 Ohcamušaid lohku oktiibuot, mieđihuvvon, biehttaluvvon 2006-2008

Lea šaddan stuorát gaska ohcamušaid ollislaš logu ja mieđihuvvon ohcamušaid gaska 2006 rájes 2007 rádjái, ja nu lea maiddái 2008:s. Jagis 2006 mieđihuvvui doarjja 69 % ohcamušaide, muhto

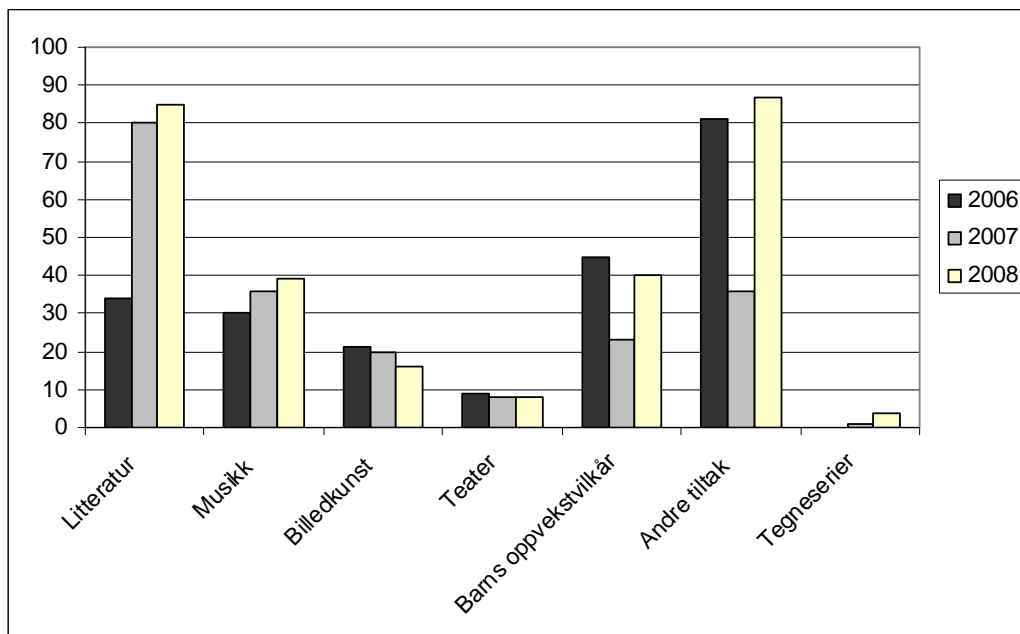
guokte manjit jagi njiedái diet lohku mearkkašahtti ollu, danin go bohte eanet ohcamušat ja ekonomalaš rámma ii viiddiduvvon dan ektui. 2007:s mieđihuvvui doarjja 46 % ohcamušaide ja 2008:s fas 49 % ohcamušaide. Go geahččá olles árvvoštallanáigodaga, de lei mieđihanproseanta 53,4. %.

3.4 Ohcamušaid ovdáneapmi guđege doaibmasuorggis

Eai boađe seamma meare ohcamušat juohke doaibmasuorgái. Leat čielgasit eanemus ohcamušat girjjálašvuhtii ja eará doaimmaide, ja eai nu ollu ohcamušat govvádáidagii/duodjái, teáhterulbmiliidda ja sámegeiel govvaráidduide. Doaibmasuorgi musihkka ja mánáid bajásšaddaneavttut leat sullii gasku.

Muhtun doaibmasurggiin leat vásihan ahte ohcamušaid lohku rievdá oalle miha ollu jagis jahkái, ja eará surggiid ohcamušlohku lea fas oalle dásset. Stuurámus rievddademiid jagis jahkái oaidná girjjálašvuodas. Dan suorggis lei ohcamušaid lohku duppal nu stuoris 2007:s go 2006:s. Jagis 2008 lei veaháš lassáneapmi. Eará doaimmat sáhttet maid rievddadallat, muhto mii eat jáhke ahte 2007:s duodái lea leamaš nu vuollegis lohku muhtun surggiin go govus dás vuolábealde čájeha, danin go leat mánnga ohcamuša mat eai leat dan jagi doaibmasuorggi datafiillaide registrerejuvvon. Lea ágga jáhkkit ahte ollu dain ohcamušain mat eai leat registrerejuvvon, dáidet leat biddjojuvvon eará doaimmat ja mánáid bajásšaddaneavttut doaibmasuorgái.

Govus 3.5 Galle ohcamuša leat bohtán guđege doaibmasuorgái 2006-2008 (N=703)

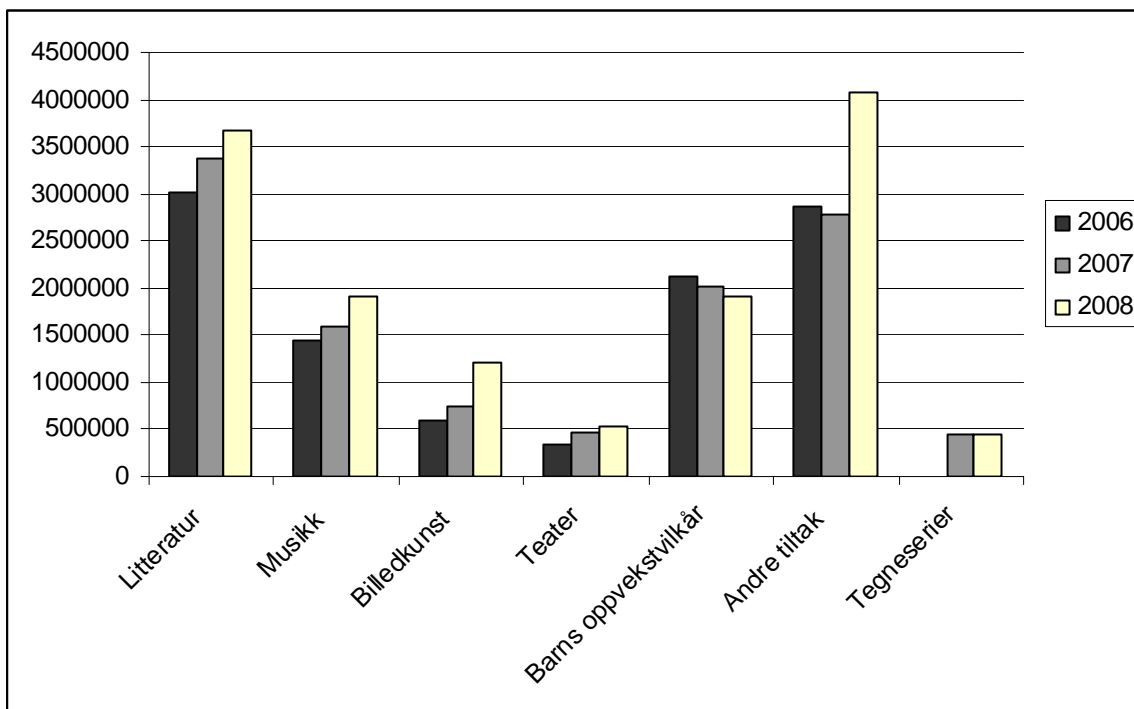
Musihkkasuorgái lea ohcamušaid lohku veaháš lassánan jagis jahkái, ja ohcamušaid lohku govvádáidagii/duodjái ja teáhterulbmiliidda lea ges njiedjan veaháš. Sámegeiel govvaráidduit lei ođđa doaibmasuorgi 2007:s, ja dasa leat bohtán dušše muhtun moadde ohcamuša.

3.4.1 Dorjon

Go geahččá man ollu doarjagat leat juolluduvvon guđege doaibmasuorggis, de fertte dan oaidnit dan ektui makkár rámmat Sámedikki bušehtas leat guđege suorgái mearriduvvon jagis jahkái. Ollislaš rámmat leat veaháš lassánan jagis jahkái, ja vuolábealde govvosis oaidná ahte eanas doaibmasurggiin ii leamaš seamma lassáneapmi. Nu lea buot eará doaibmasurggiin earet mánáid bajásšaddaneavttut

suorggis, mas oaidnit čielgasit ahte lea juolluduvvon unnit ruhtasumma (muhto dušše hui veaháš unnit) doaimmaide.

Govus 3.6 *Man ollu lea juolluduvvon guđege doaibmasuorggi prošeavttaide 2006-2008 (N=703)*

Jus geahččat man ollu doarjja gaskamearálaččat lea juolluduvvon guđege doaibmasuorggi prošeavttaide, de oaidnit oalle unnán variašuvnnaid. Juohke ohcamuššii juolluduvvo gaskamearálaččat gaskal 44 000 ja 56 000 ruvno. Unnimus doarjjasummat leat ohcamušain mat gusket govvaáidagii/duodjái ja alimus summat leat ohcamušain mat gullet Eará doaimmat suorgái. Muhto seamma govva ii leat go geahččat juolludemiide sámegiel govvaráidduide, dain lea gaskamearálaš juolludeapmi 170 000 ruvno.

3.4.2 Biehttan

Sáhtta leat oalle gelddolaš iskat movt guđege doaibmasuorgái váikkuhii dat go nu ollu eanet ohcamušaide biehttaluvvui doarjja 2006 rájes 2007 rádjái, ja gávnnaht makkár doaibmasuorggis biehttaledje eanemus ohcamušaidd.

Fertet vuossuomášahttit dan ahte njealjátoassi ohcamušain maidda biehttaluvvui doarjja (eanas 2008) eai leat merkejuvvon datalisttuide doaibmasuorggi mielde. Danin logut čájehit dušše muhtun muddui rievttis gova das makkár doaibmasuorgi vásihii eanemus biehttalemiid.

Lea doaibmasuorgi girjjálašvuolta mas leat eanemus ohcamušaidd biehttan. Dat ii leat áibbas vuorddekeahttá gova, danin go dán suorggis lea ohcamušaidd lohku maid eanemusat lassánan, eai ge ekonomalaš rámmat leat seamma dásis viiddiduvvon. Danin leat šaddan hui garrasit vuoruhit iešguđetlágan ohcamušaidd meannudeamis.

Tabealla 3.2 Man ollu ohcamušaide lea biehttaluvvon doarjja guđege doaibmasuorggis 2006-2008

Jahki	Girjjálašvuohta	Musihkka	Govvadáida	Teáhter	Mánát	Eará	Govvaráiddut	Guoros ¹⁰	Oktiibuot
2006	9	7	3	1	12	37			69
2007	55	13	2	1		1		86	158
2008	65	24	4		14	32	2	6	147
Oktiibuot	129	44	9	2	26	70	2	92	374

Lea leamaš álkimus oažžut doarjaga doaibmasuorggis teáhter ja govvadáida/duodji, dán suorggis lea unnit gilvu ohcamušaid gaskkas.

3.5 Movt ohcamušat juohkásit geográfalaččat

Mis lea vejolašvuohta čájehit movt ohcamušat juohkásit geográfalaččat ja suohkaniid ja fylkkaid ektui.

3.5.1 Movt ohcamušat juohkásit suohkaniid mielde

Tabealla dás vuolábealde čájeha galle ohcamuša leat bohtán dain 13 suohkaniin gos leat eanet go 10 registrerejuvvon ohcamuša. 73 % buot ohcamušain bohtet dain 13 suohkaniin. Suohkan gos eahpikhehtá bohtet buot eanemus ohcamušat, lea Kárášjoga gieldda gos leat bohtán 160 ohcamuša. Dát alla lohku sáhtá bohtit das go máŋga lágádusa leat registrerejuvvon dan gildii, ja ahte dat sáddejit ollu ohcamušaid mat gusket girjjálašvuhtii ja musihkkii. Fertet deattuhit ahte go ná juohká ohcamušaid ohciiid dreassa vuodul suohkaniid mielde, de dat sáhtá addit boasttu gova das gosa prošeakta duohtavuodas gullá geográfalaččat. CD- dahje girjealmmuheami duogábealde, mii lea registrerejuvvon lágádussii Kárášjogas, sáhttet leat artisttat dahje girječállit geat gullet áibbas eará guvlui. Danin sáhtá ge prošeavttaid geográfalaš viidodat leat miha stuorát go dat maid statistihkalaš govva čájeha. Sámedikki datafiillain, mat dás geavahuvvojit vuodđun, registrerejuvvojit dákkár áššit máŋggaládje. Mii leat oaidnán ahte muhtumin lea registreren girječállit/artistta ássansuohkana, ja eará oktavuodain leat ges registreren guđe suohkanii lágádus gullá.

Maŋábealde Kárášjoga lea Guovdageaidnu gos leat bohtán 90 ohcamuša. Tromssa ja Porsáŋggu suohkaniin leat goappásge 60 ohcamuša. Divttasvuonas leat 52 ohcamuša, Álttás 46, Deanus 22, Gáivuonas 20, Máttá-Várjjagis 19, Skániin 17, Unjárggas 11, ja Rivttágis 10.

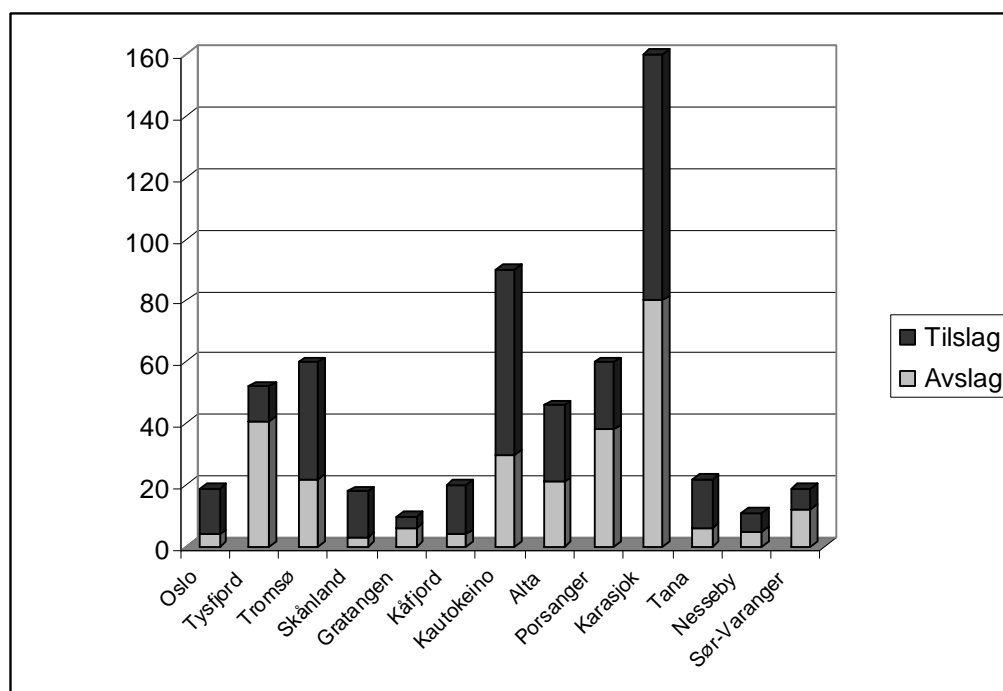
¹⁰ "Guoros" ruktu čájeha man galle biehttaluvvon ohcamuša leat mat eai leat biddjojuvvon ovttagge 7 doaibmasuorgái (eai leat registrerejuvvon).

Tabella 3.3 Ohcamušaid, biehttalemiid ja mieđihemiid lohku suohkaniin main leat eanemus ohcamušat, 2006-2008

	Biehttan	Mieđihan	Ohcamušat
Oslo	4	15	19
Divttasvuotna	41	11	52
Tromsa	22	38	60
Skánit	3	15	17
Rivttát	6	4	10
Gáivuotna	4	16	20
Guovdageaidnu	30	60	90
Áltá	21	25	46
Porsángu	38	22	60
Karášjohka	80	80	160
Deatnu	6	16	22
Unjárga	5	6	11
Mátta-Várjjat	12	7	19

Mii leat ovdal ožžon dihtosii ahte eanas ohcamušain lea institušuvdnii dahje organisašuvdnii gullelašvuhta ja ahte eaŋkilolbmot hárvve ohcet dáid doarjagiid. Danin ii leat ge ártet go oaidnit eanemus ohcamušaid dain suohkaniin gos leat dehálaš sámi institušuvnnat.

Govus 3.7 Ohcamušaid lohku, mieđihuvvon ja biehttaluvvon – suohkaniid mielde

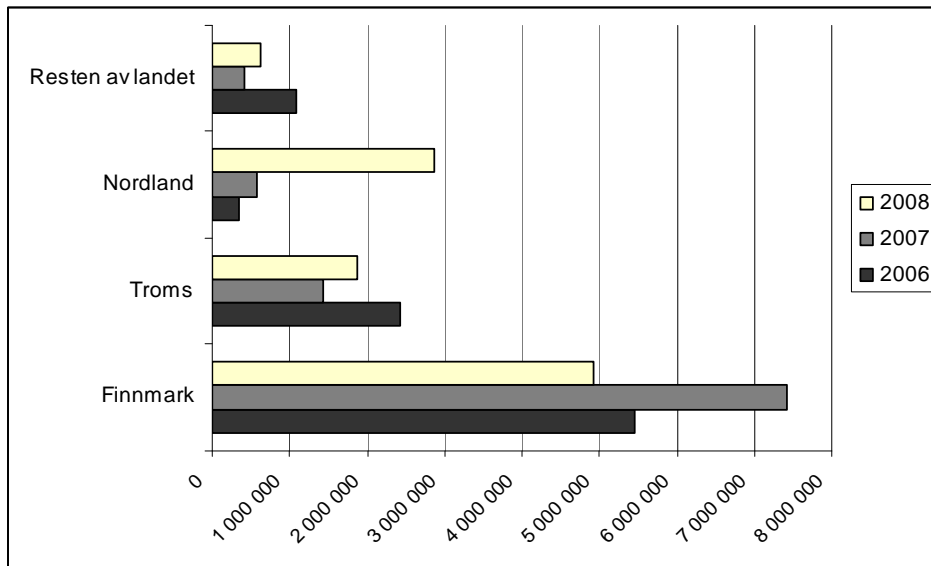

Go geahččat ohcamušaid logu juohke suohkanis ja bálddastahttit man galle gearde seamma ohcamušaide lea mieđihuvvon ja biehttaluvvon doarjja, de oaidnit stuora erohusaid. Muhtun suohkaniid ohccit ožžot goasii álo buot iežaset proseavttaid ruhtaduvvot, muhto eará suohkaniid ohcamušaid mieđihanproseanta lea miha unnit. Eanemus mieđihuvvo doarjja proseanttaid mielde ohcciide Skánit suohkanis, gos 88 % ohcamušain ožžot doarjaga, Gáivuonas 80 %, Oslos 79 % ja Deanus 73 %. Heajumus mieđihanproseanta lea ohcamušaide mat bohtet Divttasvuonas, 21 %, Mátta-Várjjagis ja Porsáנגgus 37 %, ja Rivttágis 40 % (geahča tabeallamildosa).

3.5.2 Doarjagiid juolludeapmi fylkkaide

Doarjagiid juolludeapmi fylkkaide lea oalle ollu rievddadan jagis jahkái. Buot jagiid lea juolluduvvon eanemus doarjja ohcciide Finnmárkkus, ja doarjja dán fylkka ohcciide lassánii guvttiin miljovnnain 2006:s 2007 rádjái. Dat váikkuhii eanas ohcciide Tromssas ja muđui eará guovlluid ohcciide riikkas. 2008:s dáhpáhuvvá mearkkašahhti nuppástus, go juolludeamit Nordlándii duppalastojuvvojit mángga geardásaččat gitta lagabui 3 miljovdnii. Juolludeamit Finnmárkui geahpeduvvojit seamma ollu.

Govus 3.8 Juolluduvvon doarjagat proševttaide guđege fylkkas 2006-2008

li lean vejolaš juohkit ohcamušaid giellaguovlluid mielde, danin go dat eai registrerejuvvo Sámedikki datalisttuide. Juolludeamit ohcamušaide Nordlánddas leat sakka lassánan 2007:s 2008 rádjái, ja muhtun oassi dien lassáneamis gal leat proševttat main lea julevsámi čanastat. Almmatge lea váttis dien čujuhit dieđuin mat mis leat, danin go Nordlándda fylkkas lea sihke máttasámegiella, julevsámegiella ja davvisámegiella. Lea dušše julevsámi suohkan Divttasvuotna gos doarjagiid lohku lea lassánan. li leat registrerejuvvon ahte oktage máttasámi suohkan lea ožžon nu beare ollu doarjagiid. Maiddái dán oktavuodas lea váttis árvoštallat guđe giellaguvlui doarjagat leat mannan, danin go ohcci adreassa ii leat seamma go su adreassa man nammii lea ohcojuvvon. Mii diehtit ovdamearkkadihte ahte lea lágádus Kárášjogas mii almmuha girjjiid sihke mátta-ja julevsámegillii, ja ahte dat ohcamušat dájvja registrerejuvvojit Kárášjoga gildii eai ge girječálli ruovttusuohkanii.

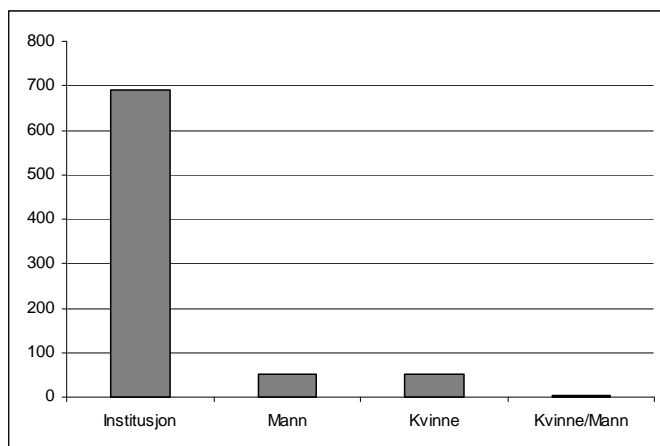
Boahte kapihttalas, mii lea jearahallaniskkadeami birra, áigut mii geahččat dárkileappot movt ohccit juohkásit giellaguovlluid mielde, danin go das besset vástideaddjit ieža mitalit gosa sin prošekta gullá /proševttat gullet.

3.6 Ohcci sohabealli

Go árvoštallá movt doarjaruđat juogaduvvojit, de lea miellagiddevaš iskat makkár erohusat leat nissonolbmuid ja dievdoolbmuid gaska geat ohcet doarjaga, movt logut juohkásit ja lea go erohus

das goappá sohkaheallái addet dávjjiit doarjaga dahje biehttalit doarjaga. Kulturfoandda/ Ohcanvuđot doarjagat Kultuvra doarjjaortnegis lea sohkaheali dimenšuvdna hui geađas, danin go eatnasat geat ohcet dáid doarjagiid ovddastit juogo muhtun organisašuvnna, institušuvnna, fitnodaga dahje eiseváldi, ja diekkár oktavuodain ii merkejuvvo ohcci sohkaheallái gullevašvuohta Sámedikki datalisttuide. Dušše oktii gávccii ohcamušas lea merkejuvvon ohcci sohkahealli, ja nugo oaidná govvošis dás vuolábealde, de leat nissonolbmot ja dievdoolbmot oalle dásálaga ohcciid logus (52 ja 50). 5 ohcamušii leat merken sihke nissonolbmo ja dievdoolbmo ohccin.

Govus 3.9 Ohcci sohkahealli/institušuvdnii gullevašvuohta

Go leat nie unnán logut vuodđun, de lea unnán ávki bidjat beare ollu deattu sohkahealerohusaide go galgá geahččat movt ohcamušaid mieđiheamit ja biehttleamit juohkásit. Goasii bealli dievdoolbmuin geat leat ohcan, ii leat ožžon doarjaga, muhto dušše oktii golmma nissonolbmo ohcamušain lea biehttaluvvon doarjja (geahča tabeallamildosa).

3.7 Doarjagiid ruovttoluottageassin

Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiid njuolggadusain daddjo ahte Sámedikki doarjaga sáhttá gáibidit ruovttoluotta máksot jus vuostáiváldi ii deavdde eavttuid mat leat čállojuvvon doarjjaareivii, jus addá boasttu dieđuid, jus doarjja ii geavahuvvo juolludeami ulbmila mielde dahje jus oazžu máksojuvvot beare ollu doarjaga. Doarjja mii ii geavahuvvo, galgá máksojuvvot ruovttoluotta.

Juohke jagi máksojuvvojit ruovttoluotta doarjagat mat eai leat geavahuvvon, ja daid sáhttá juolludit eará ohcamušaide. Tabealla dás vuolábealde čájeha ahte dan golmma jagis mii dás árvoštallojuvvo leat máksojuvvon ruovttoluotta doarjagat goasii 3 miljovna ovddas. 2007:s gesse ruovttoluotta goasii 1 ½ miljovna ruvno, muhto 2008:s lei dat submi arvat unnit, sullii bealle miljovna. Datalisttuin oaidná ahte doarjja maid gesset ruovttoluotta, guoská dávjá áššiid mat leat oalle áigasaččat. Doaibmaraporta galgá dábaččat leat gárvvis guokte jagi maŋŋá go doarjja lea juolluduvvon. Loguin oaidná ahte doppe leat leamaš muhtun boares áššit maid ohcci ii leat ollásit raportereren, ja de ii leat Sámediggi ge sáhttán daid áššiid loahpahit. Mii dulkot loguid dan láhkái ahte Sámediggi álggahii albma "čorgenbarggu" 2007:s, vai beassá loahpahit ollu áššiid, ja boadus dan barggus lei ahte 1 ½ miljovna juolluduvvon doarjjaruđain máksojuvvui ruovttoluotta doaibmaortnegii. Dát čájeha maid ahte Sámedikkis eai ovdal leat leamaš doarvái buorit bargodábit dasa movt čuovvolit ohcciid geat eai leat guovtti jagi áigemeari siste čállán rapportta.

Tabealla 3.4 Doarjagat mat leat máhcahuvvon 2006-2008

	<i>Máhcahuvvon doarjagat</i>	<i>Jagit</i>
2006	971 431	2001-6
2007	1 446 613	2002-7
2008	556 987	2002-8
Oktiibuot	2 985 031	

Datalisttuin ii leat leamaš vejolaš oážžut dihtosii makkár doaibmasuorggis leat máhcahuvvon eanemus doarjagat, muhto go geahččá namaid, de oaidná ahte leat eanemus iešguđetlágan organisašuvnnat ja suohkanat mat doarjagiid leat máksán ruovttoluotta. Orro leamen nu ahte leat ollu dilálašvuođaid lágideamit mat eai leat čađahuvvon, dahje mat leat lágiduvvon miha unnit doallun go álggos leamaš jurdda.

4 Makkár oaidnu ohccin lea váikkuhanortnegii

Geassemánus 2010 sáddejuvvui jearahallanskovi buohkaide geat Kulturfoanddas/Ohcanvuđot doarjagat Kultuvra-ortnegis leat ohcan doarjaga jagiin 2006-2008. Sáddiimet ovttá muittuhusa, mas lei vástidanáigi borgemánu 25.beaivi. Tabeallas dás vuolábealde oaidná gallis vástidedje, gallis eai vástidan, gallis dieđihedje ahte eai sáhte vástidit ja galle reivve bohte ruovttoluotta go lei dovdameahhtun adreassa. Vástidanproseanta lea 38,3 %.

Tabealla 4.1 Jearahallanskadeami ruovttoluottadieđut

Galle jearahallanskovi oaččuimet vástádusaiguin	113
Gallis dieđihedje ahte eai sáhte vástidit, reivvet mat bohte ruovttoluotta dovdameahhtun adr.dihtii ja eará	63
Gallis eai vástidan	182
Galle jearahallanskovi sáddejuvvo oktiibuot	358

Dán kapihttalas gohčodit sin geat vástidedje jearahallanskovi vástideaddjin. Jearahallanskovis (geahča mildosa) jerrojuvvui manne ohcá doarjaga, makkár duogáš lea ja vásáhusat kulturfoanddain/Kulturdoarjjaortnegiin. Vástideaddjiid galge viidáseappot vástidit gažaldagaide prošeavtta birra masa ohcet doarjaga, maiddá ulbmilolahusa, ja jáhkket go sii ieža ahte bohtet eanet gerddiid ohcat doarjaga doarjjaortnegis.

Jearahallanskovis ledje eanes giddejuvvon gažaldagat, dat mearkkaša ahte ledje gárvvistuvvon vástádusat maid gaskkas galggai válljet. Gažaldagaide mat guske dasa manne vejolaččat leat ohcan doarjaga mángga geardde ja movt prošeavtta čađaheamis leat vuhtiiváldán dásseárvvu, lei vejolaš vástidit dárkileappot iežas sániiguin.

Jearahallanskadeamiin leat čohkken dieđuid dan birra movt ohccit árvoštallet doarjjaortnega. Jearahallanskadeamis ledje mielde sihke prošeavttat maidda lea juolluduvvon doarjja ja prošeavttat maidda lea biehttaluvvon doarjja. Iskkadeamis bivdiimet buohkaid vástidit gažaldahkii mii guoská ohcanmuddui. Dás vuolábealde oaidná movt vástidedje gažaldagaide main jerrojuvvui earet eará Sámedikki bagadallama ja veahkeheami birra. Dasto gieđahallat iskkadeami vástádusaid maid leat ožžon vástideddjiin geaidda lea mieđihuvvon doarjja. Das muitalit earet eará čađaheami ja raportačállingáibádusaid birra, ja makkár mearkkašupmi prošeavttas lea ohcci iežas mielas. Loahpas geahččat maid prošeavttaid maidda ii leat juolluduvvon doarjja, das geahččat sihke biehttanákkastallama ja movt prošeavttain manai viidáseappot. Álggos presenteret daid ohcciid ja prošeavttaid duogášdieđuid mat ledje mielde iskkadeamis.

Ollu gažaldagat jearahallanskovis eai leat dakkárat ahte okta vástádus duvdá nuppi eret. Danin sáhtte vástideaddjit merket mángga vástádusa seamma gažaldahkii, maiddá dakkár sajiin gos eat lean bivdán sin dan dahkat. Sivvan dasa lea ahte vástideddjiin sáhtte leat mángga ohcamuša, ja nu sáhtii ge seamma vástideaddji vásihan Sámedikki doarjjaortnega mánggaláhkái. Dan birra eat lean doarvái bures smiehttan dalle go ráhkadeimmet jearahallanskovi. Muhto dieđuid analysabargguin leat dan vuhtiiváldán.

Vástádusmolsaeavttuin sáhtii välljet mángga vástádusa, mii mearkkaša ahte vástideaddji sáhtii seamma gažaldahkii vástidit mángggain vástádusain. Danin leat mii analyserema dihtii välljen váldit eret daid vástádusaid main vástideaddji lea vástidan *sihke* juo ja ii. Vástideaddjit geain leamaš mángga prošeaktaohcamuša, maida lea sihke mieđihuvvon ja biehttaluvvon doarjja, leat ovdamearkkadihte vástidan sihke juo ja ii gažaldahkii ahte guoská go ohcamuš seamma prosektii.

4.1 Ohccit ja prošeavttat

Kulturovddidanortnegis ožžot doarjaga sihke dakkár ohccit geat gullet muhtun institušuvdnii ja geat eai gula. 113 vástiduvvon jearahallanskoviin ledje 79:s, dahje guovttes golbmasis, merken ahte sii gullet muhtun institušuvdnii dahje organisašuvdnii. Dat heive bures daid dieđuide mat leat registrerejuvvon Sámedikki datalisttuide (geahča ovddit kapihttalis)gos dušše okta juohke gávccát ohccis lea registrerejuvvon namain nu ahte sáhtta oaidnit makkár sohka beallái gullá. Das ledje čiežas gávccis ohccis registrerejuvvon institušuvdnii dahje organisašuvdnii gullevažžan.

Jearahallaniskadeami sohka beallái gullešvuolta lei ná; 56 nissonolbmo ja 43 dievdoolbmo vástidedje skoviid. Golmma skovis lei sihke dievdu ja nissonolmmoš vástideaddjin, ja ledje 11 geat eai leat oppalohká merken sohka beali. Agi dafus juohkásit vástideaddjit oalle jámma, gaskamearálaš riegeádanjahi lea 1959.

Skoviid leat vástidan sihke sii geat leat dušše okta ohcan, ja ohccit geat leat mángga geardde ohcan. 53 skovi vástideaddji leat čállán ahte leat ohcan doarjaga dušše okte ja 57 skovi vástideaddji leat čállán ahte leat ohcan eanet go ovttá geardde. Maiddái diet dieđut heivejit bures dan govvi maid mii leat huksen Sámedikki datafiillain, main oaidnit ahte ollugat leat ohccit geat "čadat" ohcet. Vaikko okta vástideaddji čállá ge ahte son lea sádden guoktelogi ohcamuša dan golmma jagi áigodagas mii dás árvoštallojuvvo, de leat eatnasat vástidan ahte sii leat sádden guokte ohcamuša (16 vástideaddji) ja golbma ohcamuša (ovcci vástideaddji). Gaskamearálaččat sádde juohke ohcci dán iskkadeamis golbma ohcamuša. Leat mánggalágan sivat dasa manne ohcet mángga geardde, nugo oaidná tabeallas dás vuolábealde:

Tabealla 4.2 Manne ohcet mánggi

<i>Sivva</i>	
Danin go ii ožžon doarjaga vuosttaš geardde	18
Danin go prošeakta viiddiduvvui ja šattai dárbu liige doarjagii	10
Ođđa prošeaktii	33
Eará sivat	7

Dábálemos sivvan dasa manne ohcet mángga geardde, lea ahte ohccis lea ođđa prošeakta (33 vástideaddji). 18 vástideaddji ohcet ođđasis danin go eai ožžon prošeaktii doarjaga vuosttaš geardde go ohce. Unnit oassi ohcá ođđasis danin go leat viiddidan prošeavtta.

Gažaldahkii ahte makkár giellaguvlui prošeakta lei earenoamážit jurddašuvvon, vástidedje ná go tabeallas dás vuolábealde oaidná.

Tabealla 4.3 Guđe giellaguvlui prošeakta lei jurddašuvvon:

<i>Giella</i>		
Davvisámegiella	Julevsámegiella	Máttasámegiella
56	13	17

Juohke goalmát prošeakta dain mat almmuhit gillii čanastaga (N-86), almmuha ahte prošeavttas lea čanastat julev-dahje máttasámegillii¹¹. 27 vástideaddji eai leat gillii čanastaga birra čállán maidege, earet eará danin go diekkár juohkimis ii leat mihkkege mearkašumiid prošeaktii dahje prošeavttaide.

Jearahallanskovis bivddiimet maid vástideddjiid čállit guđemuš Sámedikki doaibmasuorggis sii leat ohcan doarjaga. Jus ledje ohcan doarjaga mángga doaibmasuorggis, de leat čállán makkár surggiin.

Tabella 4.4 Guđe doaibmasuorggis leat ohcan doarjaga doibmii/prošeaktii

<i>Girjálášvuohta</i>	<i>Musihkka</i>	<i>Govvádáida/ duodji</i>	<i>Teáhter- ulbmil</i>	<i>Mánáid bajásšaddan</i>	<i>Eará doaimmat</i>	<i>Govvaráiddut sámegillii</i>
16	25	23	9	16	54	0

Lea "Eará doaimmat" suorgi mas leat eanemus ohcan, dat lea guovttegeardán nu stuoris go nubbin stuoramus suorgi mii lea "Musihkka". Doarjjastivrra 2008 jahkedieđáhusas čállet ahte "Eará doaimmat" ledje 2008:s sámi kulturlágideamit ja festiválat, fibmabuvttademiid oasseruhtadeapmi, filmmaide mat leat sámi diliid birra ja sámi musihkkariidda artistabálkkát. Dán doaibmasuorgái gullet jahkásaš lágideamit nugo Sámi álbmotbeaivvi doalut, danin dát suorgi lea dan muttos stuoris eará kultursurggiid ektui.

Almmatge orro leamen nu ahte jearahallansiskkadeamis leat badjelmeari ollu doaibmasuorggi "Eará doaimmat" ovddasteaddjit dan ektui man galle ohcamuša seamma suorggis leat registrerejuvnon Sámedikki datalisttuide. Ja orrot ges beare unnán ohcamušat musihkkasuorggis.

Árvvoštallan guoská jagiide 2006, 2007 ja 2008. 80 jearahallanskovi vástideaddji čálle ahte leat ohcan dušše ovtta diein jagiin. Dan oaidná tabeallas dás vuolábealde:

Tabella 4.5 Guđe jagi ohccit leat ohcan geat leat dušše okte ohcan

	<i>Frekveansa</i>	<i>Proseanta</i>
2006	22	27,6
2007	15	18,8
2008	43	53,6
Oktiibuot	80	100,0

Eará vástideaddjit go dat 80 mat dás ovdalis leat namuhuvvon, leat čállán ahte sii leat ohcan guokte jagi dahje buot golbma jagi. Njeallje ohcci čálle ahte sii leat ohcan sihke 2006:s ja 2007:s, guovttes leat ohcan 2006:s ja 2008:s, njeallje vástideaddji leat ohcan 2007:s ja 2008:s, ja nu eatnat go 19 vástideaddji leat ohcan doarjaga buot dan golbma jagi mat dás árvvoštallojuvvojit.

Dás oaidnit ahte eanemus vástideaddjit leat ohcan jagis 2008, juogo dušše de dahje maiddái eará jagiid. Go oaidná movt vástádusat juohkásit árvvoštallanáigodaga jagiid mielde, de oaidná ahte dat eai čájjet juste seamma gova go Sámedikki databása ohcanlogut, main bohtá ovdan ahte 2007:s ledje eanet ohcamušat. Árvvoštallanáigodaga mañemus oasis leat eanemus ovddasteaddjit. Dat sáhtta bohtit das go vástideddjiide lea álkit muitit mañemus ohcanjagi go duon guokte ovddit jagi. Eará čilgehus sáhtta leat dat ahte leat oľahan iskkademiin eanet 2008 ohcciid rievttis adreassaid, go ii leat eanet go guokte jagi dan rájes sii leat ohcan.

¹¹ Golbma vástideaddji leat almmuhan bihtánsámegiela giellaguovlun. Dat golbma eai leat váldojuvvon mielde.

Iskkadeami vástideaddjit leat sihke sii geat leat ožžon doarjaga ohcamušaide ja sii geaid ohcamušaide doarjja lea biehttaluvvon. Sullii golmmas juohke njealjásis, dahje 79 vástideaddji vástidit ahte sin ohcamušaide lea mieđihuvvon doarjja, ja 24 vástideaddjai čállet ahte sidjiide lea biehttaluvvon doarjja. Go dan balddastahtta Sámedikki datalisttuid dieđuiguin, de orrot leamen jearahallaniskadeamis eanebut geaid ohcamušaide lea mieđihuvvon doarjja. Datalisttuin oaidná ahte lea sullii bealli ohccin masa lea mieđihuvvon doarjja.

Tabealla 4.6 Dorjon ja biehttalan

	<i>Juo</i>	<i>li</i>
Mieđihuvvui go ohcamušii doarjja?	79	24

Čieža vástideaddji vástidit ahte sidjiide lea sihke mieđihuvvon ja biehttaluvvon doarjja. Dat mearkkaša ahte duohtavuodas leat iskkadeamis 86 prošeavtta maidda lea juolluduvvon doarjja doarjjaortnegis ja leat 31 geaidda lea biehttaluvvon doarjja. Dáid lohkodeđuid viidásit gieđahallamis leat mielde sihke/ja-kategoriiat.

4.2 Movt ohcanbarggu leat vásihan

Mis ledje iešguđetlágan gažaldagat maiguin bivddiimet vástideddjiid árvoštallat doarjjaortnega. Dás vuolábealde mii čájehit movt ohcciid mielas lea doarjjaortnet ja man duhtavaččat ohccit leat earet eará bagadallamiin.

Álggos jerrojuvvui ahte dihte go ohccit doarjjaortnega birra ovdal go álge ohcamušain bargat. 113 ohcci gaskkas vástidedje 86 vástideaddji ahte sii dihte dan birra, ja 24:s vástidedje ahte sii eai diehtán ortnega birra. Dán oktavuodas ii leat mihkkege erohusaid dan ektui geat maŋgil ožžo doarjaga ja geat eai ožžon. Dat čájeha dan ahte vejolaš ohccit dihtet bures doarjjaortnega birra. Danin orro ge leamen nu ahte vejolaš ohccit dihtet hui bures Sámedikki doarjjaortnegiid birra.

Gažaldahkii "Mii lea sivaiddasa go don ohcet/doai ozaide/dii ohcaidet doarjaga?" ledje biddjojuvvon njeallje vástidanvejolašvuoda, ja lei vejolaš merket mánnga vástádusa dahje buot vástádusaid. Čieža vástideaddji eai diehtán eará almmolaš ruhtadanbáikkiid birra gos livčče sáhtán doarjaga ohcat, 17 vástideaddji lohket ahte priváhta olbmot ávžžuhedje sin ohcat ja 35 vástideaddji lohket ahte sii leat váldán Sámedikkiin oktavuoda ja ožžon dihtosii makkár vejolašvuodát leat oažžut foanddas ruhtadanveahki. Dasa lassin leat 18 vástideaddji geain leat eará ákkat manne ohce, earet eará oktavuodas sámi kulturorganisašuvnnaiguin ja ahte Sámedikki áirasat dahje earát leat muitalan ortnega birra. 68 vástideaddji vástidedje ahte prošeavtta ii livčče sáhtán čađahit almmá doarjaga haga. Dat ahte badjel bealli vástideddjiin (60 %) vástidit ahte eai livčče sáhtán iežaset prošeavtta čađahit jus eai livčče ožžon doarjaga, čájeha man dehálaš dát doarjjaortnet lea. Dat orro midjiide čájehamen dan ahte doarjjaortnet lea hui dehálaš dákkár málet prošeavttaid čađaheapmái, ja ahte eai gávdno nu beare válljenvárri ruhtadanvejolašvuodát.

Bagadallan ja dieđuid oažžun lea dehálaš doarjjaohcama oktavuodas. Danin bivddiimet vástideddjiid muitalit makkár vásáhusat sis leat Sámedikki kulturfoanddain/Kulturdoarjjaortnegiin. Leimmet sidjiide bidjan čuovvovaš gažaldaga: "Jus váldet Sámedikkiin oktavuoda ohcamuša čálidettiin, manne dahket dan?". Vástádusain oaidnit ahte ii oktage vástideaddji váldán Sámedikkiin oktavuoda danin go livčče dárbbášan veahki ohcanskovi deavdimii. Dat orro čájehamen dan ahte ohcanskovvi lea álki ja dan lea álki deavdit. 41 vástideaddji (36 %) vástidedje ahte sii váldet oktavuoda Sámedikkiin gullan dihtii lea go prošeakta dakkár ahte dasa sáhtáii doarjaga oažžut, ja 42 (37 %) vástideaddji čálle ahte

sii doarjjaohcama oktavuodas váldde oktavuodas Sámedikkiin oažžun dihte oppalaš dieđuid. Mánngasis ledje goappešat diet vástádusat.

Bivddiimet maid vástideddjiid árvvoštallat movt Sámedikki diehtujuohkin ja bagadallan orui leamen doarjjaohcama oktavuodas. Maiddái dan gažaldagas sáhtte vástideaddjit merket mánnga vástádusvejolašvuodas. 22 vástideaddji eai leat vástidan maidege dahje sii leat merken "in dieđe" vástádussan. Tabeallas dás vuolábealde oaidná eará molsaeavttuid ja makkár molsaeavttuid vástideaddjit leat merken vástádussan. Tabeallas leat dat logut maid sirrejuvvon dan mielde guđet vástideaddjit leat ožžon doarjaga ja guđet eai.

Tabella 4.7 Movt du mielas lei Sámedikki diehtujuohkin ja bagadallan ohcama oktavuodas?

	<i>li ožžon doarjaga (N=24)</i>	<i>Ožžon doarjaga (N=79)</i>	<i>Submi</i>
Buorre, ollu dieđut ruovttusiidduin interneahtas	4	30	34
Buorre, foanddas oažžu reivves, telefuvnnas dahje e-boasttas vástádusa mas leat buorit dieđut	0	29	29
Buorre, foanddas leat buorit bagadallamat ohcciide	3	19	22
Heittot, lea váttis oažžut dárbbaslaš dieđuid	10	7	17

Opplaččat čájehit diet logut ahte vástideaddjit leat duhtavaččain daid dieđuiguin ja bagadallamiin maid leat ožžon. Muhto nugo logut čájehit, de lea veaháš erohus das movt sii vástidit geat leat ožžon ohcamuššii doarjaga ja sii geat eai leat ožžon. Sii geat leat ožžon doarjaga, leat dávjjibut válljen daid vástádusaide merket mat čájehit ahte leat duhtavaččat. Dušše okta juohke guđa ohccis sis geat eai leat ožžon doarjaga oaivvilda ahte interneahta diehtujuohkin lea buorre. Sis geat leat ožžon doarjaga, vástidit goasii guovttes viđa ohccis ahte diehtujuohkin lea buorre. Ja ii oktage sis geaidda doarjja lea biehttaluvvon oaivvil ahte foanda addá buriid dieđuid reivviin, telefuvnnas dahje e-boasttas, muhto dan gal oaivvilda eanet go juohke goalmmát sis geat leat ožžon doarjaga. Muhto logis sis geat eai leat ožžon doarjaga, dahje guovttes viđa ohccis, vástidit ahte lea váttis oažžut dárbbaslaš dieđuid.

Jearahallanskovis ledje maid njeallje čuoččuhusa Sámedikki diehtujuohkima ja bagadallama birra. Bivddiimet vástideddjiid buktit oaivila čuoččuhusaide ja árvvoštallat ahte leat go sii "Áibbas ovttaoaivilis, Oalle ovttaoaivilis, Veaháš ovttaoaivilis dahje li ovttaoaivilis". Tabeallas dás vuolábealde leat dien njeallje kategoriija bidjan oktii guovtti kategoriijan.

Tabella 4.8 Maid oaivvildat Sámedikki birra go guoská čuovvovaš čuoggáide?

	<i>Áibbas dahje oalle ovttaoaivilis</i>		<i>Veaháš dahje ii ovttaoaivilis</i>		
	(frekveansa)	%	(frekveansa)	%	N
Sámediggi attii buori veahki ohcanbarggu oktavuodas	31	44,9	38	55,1	69
Ožžon/oaččuime/oaččuimet buori veahki gávdnat eará ásusaid gos maid sáhtta doibmii ohcat doarjaga	13	21,7	47	78,3	60
Vásihin ahte sus gii livččii sáhtán mu veahkehit, lei beare unnán áigi vástidit, ii ge astan veahkehit mu dainna masa dárbbasšin veahki	10	15,9	53	84,1	63
Lea váttis Sámedikkis gávdnat rievttis olbmo geainna galgá hupmat	25	32,1	53	67,9	78

Logut čájehit ahte sullii guovttes golmma vástideaddjis eai leat ovttaoavilis dasa ahte lea beare váttis gávdnat rievttis olbmo geainna sáhtta hupmat Sámedikkis. Logut čájehit viidáseappot maid dan ahte eatnasiid mielas ii leat unnán áigi sis geat Sámedikkis galget veahkehit. Dat orro muitaleamen dan ahte Sámedikki bargit oalle muddui astet veahkehit ohcciid go sii váldet oktavuoda ja ahte eatnasiid mielas ii leat váttis gávdnat Sámedikki hálddahasas rievttis olbmo gii sáhtta veahkehit ohcanbarggu oktavuodas. Orro baicca nu ahte eai nu ollugat leat duhtavaččat konkrehtalaš vehkiin maid ožžot. Vuolles bealli lea áibbas dahje oalle ovttaoavilis dasa ahte Sámediggi fála buori veahki ohcamuša hábmema oktavuodas ja dušše juohke viđat vástideaddji lei áibbas dahje oalle ovttaoavilis dasa ahte ožžo buori veahki gávdnat eará ruhtadangálduid. Sáhtta gal leat nu ahte manjemus gažaldahkii leat vástidan ohccit geat duohtavuodas eai dárbbasán bagadallanveahki eai ge veahki gávdnat eará ruhtadangálduid, danin go ollu dain ohcamušain madda lea mieđihuvvon doarjja leat ožžon ollislaš ruhtadeami foanddas. Go dárkileappot geahčada loguid, de oaidná ahte maddái dan oktavuodas árvvoštallet sii geat leat ožžon doarjaga veaháš earaládjge go sii geat eai leat ožžon doarjaga.

Lea duohtavuodas oktiigulleavašvuhta das ahte lea go ožžon doarjaga vai ii, ja movt de árvvoštallá dan man buori veahki Sámediggi lea addán ohcamuša hábmema oktavuodas, dahje man čehpet diggi lea veahkehan gávdnat eará ruhtadangálduid gos maid sáhttet doarjaga ohcat. Dat oktiigulleavašvuhta lea dás oalle nanus, eandalii de go geahččá movt dan árvvoštallet makkár veahki leat ožžon ohcamuša hábmemii. Seamma oktiičanastat lea maid das movt vástideaddjit geat eai leat ožžon doarjaga ja sii geat leat ožžon doarjaga árvvoštallet dan man buorre dahje heittot dilli áššemeannudeddjiin lea, dahje man muddui lea váttis gávdnat rievttis olbmo Sámedikkis. Dán oktavuodas ii leat jur nu nanu oktiičanastat. Nuppiin sániin dadjat; sii geat leat ožžon doarjaga leat eanet duhtavaččat vehkiin maid ožžo ohcanbarggu oktavuodas go sii geat eai ožžon doarjaga.

Tabealla 4.9 Doarjaga oažžuma (korrelašuvdna) ja movt vásiha dan veahki maid Sámedikkis oažžu (Pearson Correlasjon)oktiičanastaga analysa

	<i>Ohcamuša hábmemii veahki</i>	<i>Veahki gávdnat eará doarjja-ásahusaid</i>	<i>Sus gii sáhtta veahkehit lea unnán áigi</i>	<i>Váttis gávdnat rievttis olbmo Sámedikkis</i>
Biehttalan dahje mieđihan	-0.448**	-0.314*	0.513**	0.271*
N	63	54	56	70

** . Korrelašuvdna lea signifikánta 0.01 dásis(2-tailed).

*. Korrelašuvdna lea signifikánta 0,05 dásis (2-tailed).

Dan sáhtta čilget nu ahte vástideaddjit geat ožžot doarjaga, ožžot manjit áiggi buoret gova dan veahkis maid Sámediggi fála. Muhto dat sáhtta maid muitalit dan ahte sii geat ožžot buori veahki, hábmejtit dakkár ohcamušaid mat leat Sámedikki gáibádusaid mielde. Dat sáhtta miellidubbuktit dan ahte mađi eanet diehtajuohkin ohcciide ja bagadallan buoriduvvo, dađi eanet lassánit buorit ja vuđolaččat jurddašuvvon prošeavttat. Almmatge lea Sámedikkis ollislaččat vuodđu leat duhtavaš daid loguiguin mat dás ovdanbohtet mat čájehit movt ohccit vásihit ja árvvoštallet dan makkár veahki ja dieđuid sii ožžot ohcanbarggu oktavuodas.

4.3 Prošeavttat madda lea juolluduvvon doarjja

Dás presenteret daid prošeavttaid birra dataid mat leat ožžon doarjaga, namalassii dieđuid maid leat ožžon 79 vástideaddjis. Leat váldán eret sin geat eai leat ožžon doarjaga, geat eai leat vástidan dahje geat leat vástidan sihke Juo ja Ii. Min logut čájehit ahte sin gaskkas geat leat ožžon doarjaga lohket 80

vástideaddji (54 %) ahte sidjiide lea juolluduvvon olles dat submi maid ledje ohcan, ja 34 vástideaddji (46 %) lohket ahte sii leat ožžon oasi dan doarjagis maid ohce.

Vaikko ohccai mieđihuvvo ge doarjja, de ii leat daddjon ahte prošeakta čađahuvvo nugo dat lea čilgejuvvon prošeaktačilgehusas man vuodul lea ohcan. Sin searvvis geat ožžo doarjaga doarjjaortnegis, vástidit eanebuš go njealjjs vihttas ahte prošeakta čađahuvvui dahje šaddá čađahuvvot plána mielde. Juohke gávccát vástida ahte sii maŋŋonedje dahje bohtet maŋŋonit.

Tabealla 4.10 Čađahuvvui go prošeakta nugo jurdda lei?

	<i>Frekveansa</i>
Juo	58
li, dat maŋŋona/maŋŋonii	9
In dieđe movt manná	1
Sihke juo ja ii, maŋŋona/maŋŋonii	1
Submi	69

Sin gaskkas geat leat ožžon prošeavtta ruhtaduvvot leat 69:s vástidan gažaldahkii ahte čađahuvvo go prošeakta nugo lei jurdda. Sin gaskkas vástidit olles 58 ohcci (84 %) ahte prošeakta čađahuvvo nugo lei jurdda, ja juohke logát (13 %) vástidii ahte prošeakta maŋŋona. Danin orro ge leamen nu ahte hui ollugat sis geat leat ožžot doarjaga, nagodit čađahit prošeavtta, vaikko logis eai leat ge vástidan dien gažaldaga.

Jearaimet maid vástideddjiin ahte sáhtá go Sámediggi sin mielas geavahit sin doaimma dahje prošeavtta buorren ovdamearkan go galgá čájehit bureslihkostuvvan doaimmaid maid doarjjaortnet lea ruhtadan. 59 ohcci vástidedje dien gažaldahkii. Stuora oassi sis geat vástidedje, goasii guovttes juohke golbmásis, vástidedje "Juo diehttelas". Dušše golmmas vástidedje ahte sin prošeavtta ii ábut geavahit buorren ovdamearkan.

Tabealla 4.11 Lea go Sámediggi /sáhtášii go Sámediggi geavahit du prošeavtta buorren ovdamearkan go galgá čájehit man bures doarjjaortnet doaibmá?

	<i>Frekveansa</i>
Juo diehttelas	45
Juo, muhto ii vuos	11
li	3
Oktiibuot	59

Jearahallanskovis bivddimet maid vástideddjiid árvvoštallat iežaset prošeavtta dahje prošeavttaid ulbmilolahusa. Dát dieđut leat veaháš eahpesihkkarat danin go muhtun vástideaddjit árvvoštalle iežaset prošeavttaid visot doaibmasurggiid ektui maid sáhtte välljet. Garvin dihtii dien váttisvuodá, de leat mii árvvoštallan dušše daid vástideddjiid vástádusaid geat leat árvvoštallan man muddui leat joksán ulbmilolahusa juste dan doaibmasuorggis mas ieža leat ohcan doarjaga. De oážžut dákkár loguid:

Tabealla 4.12 Guđe suorggis ohcet ja ulbmilolahus

<i>Guđe doaibmasuorggis ohcá:</i>		<i>Galle vástideaddji guđege doaibmasuorggis:</i>	<i>Proševtta váikkuhus ulbmilolahussii</i>		
			Buorre	Oalle buorre	li makkárge
Doaibmasuorgi:	Girjjálašvuohta	16	6	0	1
	Musihkka	25	10	3	0
	Govvadáida/ duodji	23	9	2	0
	Teáhterulbmil	9	6	0	0
	Mánáid bajásšaddan	16	7	4	0
	Eará doaimmat	54	18	4	2
	Govvaráiddut sámegillii	0	0	0	0

Nugo loguin oaidná, de leat ollu vástideaddjit geat eai leat vástidan ulbmilolahusa gažaldahkii. Dat dahká ahte lea stuora eahpesihkarvuohta čadnon daid loguide mat dás bohtet ovdan. Go lea nu stuora erohus gaskal guđege suorggi vástideddjiid logu ja sin logu geat ieža leat merken proševtta ulbmilolahusa, de dat bohtá juogo das ahte eai leat vástidan gažaldaga dahje ahte leat merken "In dieđe". Mánnga kategorijas bajábeale tabeallas lea bealli dahje eanebut vástideddjiin merken juogo dan ahte leat bures olahan ulmila dahje buoremuddui.

Sámediggi gáibida raportta go doarjagat máksojuvvojit. Bivddiimet sin geat leat ožžon doarjaga vástidit čuoččuhusaide mat gusket raportačállingáibádusaide. Logut čájehit ahte eatnasat, olles 64 vástideaddji 79 vástideaddjis leat merken molssaektui "Gáibádusat leat čielgasat ja daid ipmirda bures". Dušše guovttes oaivildeigga ahte "Gáibádusat leat beare garrasat", ja viđas ledje merken ahte "ii leat álo nu álki duođaštit goluid". Vihtta vástideaddji ledje merken eanet go ovttá čuoččuhusa, dat sáhtta leat mearkan dasa ahte seamma vástideaddjis leat mánnga vásáhusa iešguđetlágan proševttaiguin. Váldogovva lea almmatge ahte eanas oassi doarjjaožžuin oaivvildit ahte raportačállingáibádusat leat čielgasat ja álkit ja daid ipmirda bures.

Tabealla 4.13 *Movt du/dudno/din mielas lea dásseárvu vuhtiiváldojuvvon proševtta čađaheamis?*

Árvvoštallan	
Bures	38
Oalle bures	10
li leat vuhtiiváldojuvvon	3
Oktiibuot	51

51 vástideaddji leat vástidan gažaldahkii mii guoská dasa ahte lea go dásseárvu vuhtiiváldojuvvon proševtta čađaheamis. 38:s sis oaivvildit ahte dat lea bures vuhtiiváldojuvvon, ja 10:s lohket ahte dásseárvu lea muhtun muddui vuhtiiváldojuvvon. Dušše golmmas oaivvildit ahte dat ii leat vuhtiiváldojuvvon. Sii geat leat čállán ahte dásseárvu lea bures dahje oalle bures vuhtiiváldojuvvon, čujuhit dasa ahte sihke nissonolbmot ja dievddut leat leamaš proševttas mielde ja ahte prošeahta lea čalmmustahtán nissonolbmuid. Sii geat leat čállán ahte dásseárvu ii leat vuhtiiváldojuvvon, dahje ahte lea dušše muhtun muddui vuhtiiváldojuvvon, čujuhit dasa ahte prošeahta lea vuosttažettiin bártneid várás ja ahte dásseárvu ii leamaš áigejuovdil proševttas.

Čoahkkáigeassun sáhtta dadjat ahte logut čájehit ahte sii geat leat ožžot doarjaga ja geat leat vástidan jearahallanskoviid, nagodit bures čađahit iežaset proševttaid ja sin iežaset mielas dat

čađahuvvojit áigumuša mielde. Logut addet oalle buori gova, ja čilgehus dasa sáhtta leat ahte leat dat doarjjavuostáiváldit geain leat eanemus bures lihkostuvvan proševttat geat leat vástidan. Muhto logut sáhttet diehttelas maid čájehit duohtavuoda, ahte Sámedikki juolludeamit oppalohká geavahuvvojit nugo lea jurdda daid geavahit.

4.4 Proševttat maidda ii leat juolluduvvon doarjja

Muhtumat sis geat vástidedje jearahallanskoviid eai lean ožžon doarjaga. Go sirre eret sin geat leat vástidan sihke Juo ja ii gažaldahkii ahte leat go sii ožžon doarjaga, de báhcet vel 24 vástideaddji geat čállet ahte eai leat ožžon doarjaga. Dat lea dan muttos vuollegis lohku ahte dan vuodul lea váttis buktit makkárga dulkoma, muhto dain sáhtta oaidnit movt ohccit árvvoštallet biehtalemiid. Eatnasat sis lohket ahte sii juogo eai ipmir ákkastallama dahje ahte eai leat ovttaoavvilis Sámedikkiin mii guoská ákkastallamii.

Tabella 4.14 Jus it ožžon ohcamušii doarjaga, ipmirdit go ákkastallamiid maid vuodul Sámediggi biehttalii addimis doarjaga?

<i>Molsaevttut</i>	
Juo, mun/moai/mii fuobmáimet ahte ohcamuš ii lean doarvái buorre	1
Juo, danin go doaibma ii gullan ortnega vuoruhuvvon surggiide	3
Juo, dain go mun/moai/mii eat gula ortnega ulbmiljovkui	2
Juo, muhto eat lean ollinge ovttaoavvilis Sámedikkiin mii guoská ákkastallamiidda	6
li, biehttalepmi ja ákkastallan lei áibbas áddemeahtun munnje/munnuide/midjiide	8

Vaikko eanetlohku ii ipmirdan ge biehttaleami dahje lei áibbas eará oainnus ákkastallamiidda, de ledje dušše guđas 23 ohccis geat čálle ahte sii váide ášši. Bivddiimet sin geaidda ii miedihuvvon doarjja muitalit mii proševttain dasto dáhpáhuvai. Goasii bealli proševttain loahpahuuvui, čieža čađahuvvon unnit prošektan. Bivddiimet maid sin geaidda ii miedihuvvon doarjja čállit man jáhkehahti lea ahte sii ohcet fas doarjaga mañit áiggi. Guđas vástidedje ahte sii soitet dan dahkat, muhto eai dan prošektii masa lei biehttaluvvon doarjja. Viđas čálle ahte sii sáhtáše ohcat fas doarjaga seamma prošektii go rievdadit veaháš dan plána, ja viđas lohke ahte sii eai áiggo šat ohcat.

4.5 Oktiičohkkejeaddji árvvoštallan

Dán jearahallama ulbmil lei oážžut vástádusaid muhtun gažaldagaide Kulturfoandda/Kulturovddidandoarjagiid birra. Jearahallaniskadeami logut muitalit midjiide ahte sii geat ohce doarjaga 2006-2008 áigodagas, oaivildit ahte ortnet lea áibbas dárbblaš jus proševttaid oppanassiige galgá sáhttit čađahit. Ja vaikko oaidná ge ahte muhtun proševttat maidda biehttaluvvui doarjja, almmatge leat čađahuvvon, de lea ankke doarjjaortnet dehálaš čovdda sámi kulturproševttaid álgaheapmái.

Dieđut čájehit maid ahte ohccit buore muddui orrot leamen duhtavaččat dainna bagadallamiin ja vehkiin maid ožžot Sámedikkis ohcanbarggu oktavuodas. Muhto lea gal erohus man duhtavaččat sii leat geat leat ožžon doarjaga ja sii geat eai leat ožžon doarjaga. Dat čájeha ahte Sámedikkis lea buoridanmunni ja buoret bagadallamiin sáhttet eanet ohcamušat šaddat nu buorit ahte daid sáhtta árvvoštallat doarjut.

Doarjjavuostáiváldit lohket maid ahte proševttat čađahuvvojit nugo lei jurdda. Ja go atná vuodđun daid vástideddjiid oaiviliid mat leat čállán proševtta ulbmilolahusa birra, de orro sáhttimen dadjat ahte proševttain lea leamaš ávki sámi dáidaga ja kultuvrra ovddideapmái.

Doarjjaortnegii lea dárbu. Eanas vástideaddjit lohket ahte eai livčče sáhttán iežaset proševttaid čađahit almmá doarjjaortnega doarjagiid haga.

5 Loahppajurdagat

Dán kapihttalas mii gieđahallat váldogažaldaga maid divuimet álggahankapihttalas. Iešguđetlágan dieđuid vuodul maid leat čohkken, áigut mii dás buktit gažaldagaide loahppárvvoštallamiid.

Loahpas buktit muhtun ávžžuhusaid Sámediggái doarjjaortnega ektui, movt dan sáhtášii rievdadit ja muddet nu ahte dat šattašii vel buoret ortnet.

5.1 Ledje go juolludeamit váikkuhanortnega mihttomeriid mielde?

Doarjjaortnega váldoulbmil lea leamaš ovddidit mánggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkkarastit sámi váikkuheami sámi kulturovddideapmái. Ulbmila vuosttaš oasi lea álkit meroštallat go dan nuppi oasi. Viissásit lea váikkuhanortnegis leamaš ávki, dat lea dorjon mánggabealát kulturovddideddjiid prošeavttaid ruđalaččat, prošeavttaid mat viidodaga dáfus leat fátmastan ollu dáiddasurggiid ja dáiddalaš ovdabuktimiid.

Ulbmila nuppi oasi, mii dadjá ahte galgá sihkkarastit sámi váikkuheami sámi kulturovddideapmái, lea váddéseabbo meroštallat. Maid mearkkaša sámi váikkuheapmi ja mii lea sámi kultuvra? Dasa ii gávdno oktageardánis vástáduš, muhto mii leat ipmirdan ahte Sámediggi árvvoštallá ja divaštallá dieid áššiid čađat. Dat mielddisbuktá ahte čađat sirddašit rájiid mat galggaše sirret mii gullá ortnegii ja mii ii gula. Nu ferte leat jus Sámediggi galgá nákcet čuovvut nuppástusaid mat dáhpáhuvvet sámi kultureallimis ja nákcet addit doarjagiid ođđa dáiddasurggiide ja dáiddalaš ovdanbuktimiidda.

5.2 Leat go juolludemiiguin joksán foandda ulbmiljoavkkuid ja leat go leamaš ávkin ortnega nannensurggiide?

2006 ja 2007 bušeahtain eai namuhuvvo foandda ulbmiljoavkkut, ja easka 2008 bušeahtas čilgejuvvojit ulbmiljoavkkut doarjjavuostáiváldi mearkkašumis ulbmiljoavkun. Dat ii mearkkaš ahte foanddas eai lean dihto ulbmiljoavkkut ovdal. Dat gal ledje, muhto eai lean čállojuvvon gosage, dat čuvvo guoktelot jagi bures sajáiduvvan doarjjajuohkinvieru. Loahpageahčen árvvoštallanáigodaga čállojuvvui čielgaseappot bušeahtaide makkár ulbmiljoavku lea guđege doaibmasuorggis.

Foanda lea árvvoštallanáigodagas eahpikaehtá joksán ollu ulbmiljoavkkuid mat ovddastit oalle mánggalágan ohcciid ja olbmuid. Leat bargan vuoruhit ulbmiljoavkkuid mat ovdal eai leat nu viššalit ohcan doarjagiid. Vejolaš boadus das veadjá leat ahte leat ožžon eanet ohcamušaid máttasámi ja julevsámi giellaguovlluin. Geográfalaččat bohtet ain eanemus ohcamušat ohcciin Finnmárkkus, muhto sin lohku lea veahás njiedjagoahtán.

Jus geavahit vuolggabáikin dan ahte ulbmiljoavkun gohčoduvvojit sii geaid várás doaimmat leat, sii geat dain besset atnit ávki dahje geat daid besset geavahit, de gal šaddet ulbmiljoavkkut áin viidábut ja stuorábut. Dain leat juohkelágan olbmot; iešguđetlágan kulturdoaluid oassálastit, olbmot geat ostet sámegeiel girjjiid, CD:aid ja jietnagirjjiid. Mii leat mearkkašan man garrasit leat čalmmustahtán mánáid ja nuoraid ulbmiljoavkun, ja dat ulbmiljoavku lea biddjojuvvon eanas doaibmasurggiide.

Ortnegis leat leamaš nannenbarggut 7 doaibmasuorggis. Juohke doaibmasuorgái leat juolluduvvon juohke jagi doarjagat. Muhto muhtun doaibmasurggiide bohtet eanet ohcamušat go earáide, teáhterulbmiliidda ja govvadáidagii/duodjái bohtet unnit ohcamušat go ovdamearkkadihte

girjjálašvuhtii ja eará doaimmaide, madda bohtet hui ollu ohcamušat. Diein surggiin lea garra gilvu, ja ollu ohcamušaide šaddet biehttalit doarjaga.

5.3 Movt árvoštallet leat go oľahan dásseárvvu ja movt dásseárvvu vuhtiiváldet?

Jearahallaniskadeamis leat jearran movt vástideddjiid mielas leat vuhtiiváldán dan beali mii guoská dásseárvui prošeavtta čađaheamis. Golmmas njealjásis sis geat vástidedje oaivvildit ahte dat lea bures vuhtiiváldojuvvon. Dat lea diehttelas oalle subjektiiva árvoštallan, muhto go Sámediggi bivdá doarjjaortnega ohcanskovis ohcci árvoštallat movt dásseárvvu vuhtiiváldá, almmá čilgekeahtá dárkileappot maid dainna oaivvilda, de eai oaččo ge duođi buoret vástádusaid ohccis. Go leat hálldahusbargiid jearahallan, de leat ge ožžon dihtosii ahte diet diehtu maid ohcci čállá skovvá, i geavahuvo diehtun maid sirdet prošeavtta dásis alit dássái mi guoská olles ortnegii dahje muhtun eanĸil doaimmasuorgái.

Min mielas lea mearkašahhtinveara go beroštumit mat gusket dásseárvui eai oppanassiige namuhuvo guđege jagi bušehtas dán doarjjaortnegis. Sámedikkis lea buot dieid jagiid leamaš stuora fuolla dásseárvui ollu eará surggiin, muhto ii fal dán doarjjaortnega oktavuodas. Danin lea midjiide váttis loahpalaččat árvoštallat movt dásseárvvu vuhtiiváldojuvvo váikkuhandaibmaortnegis, ja dán váikkuhandaibmaortnegis eai gávdno buorit, doallelaš vuogit maiguin dásseárvováikkuhusaid sáhtášii meroštallat.

Mis eai leat makkárga dieđut mat čájehivčče ahte ohcci vealahuvvošii sohkabeali dihte, ja eai oidno makkárga sohkabealerohusat doarjagiidda oassálastimis. Dat guoská maid daid prošeavttaide main ohcci sohkabealli lea registrerejuvvon. Eanas prošeavttain ii leat ohcci sohkabealli registrerejuvvon, danin go ohccit eai leat eanĸilolbmot, muhto organisašuvnnat, fitnodagat, eiseválddit jna.

5.4 Leat go vuostáiváldit duhtavaččat bálvalusain ja bagadallamiin?

Jearahallaniskadeapmi čájeha ahte vástideaddjit oppalohká leat hui duhtavaččat daid dieđuiguin ja bagadallamiin maid Sámediggi fállá. Sámedikki neahttasiidduin lea buorre diehtujuohkin, ja ohccit ožžot buriid dieđuid telefuvnnas, reivviin dahje e-boasttain. Ja ii oro leamen beara stuora váttisvuolta oažžut rievttas olbmo ságaide ja dan olbmoss lea doarvái áigi ságastallat ohcciin. Baicca orrot leamen unnit duhtavaččat bálvalusain maid ožžot go jerret konkretalaš veahki ohcamuša deavdimii. Dán oktavuodas sáhtá leat nu ahte ohccit vurdet eanet veahki Sámedikkis go doppe duohtavuodas sáhttet dahje hálidit fállat.

Dehálaš bealli mii bođii ovdan iskkadeamis, lea ahte man duhtavaččat ohccit leat dainna bálvalusain ja bagadallamiin maid Sámediggi fállá, vuolga ollu das ahte lea go ohcci ožžon doarjaga iežas ohcamuššii vai ii. Sii geaidna ii mieđihuvvon doarjja eai leat nu beare duhtavaččat bagadallamiin. Dat ii leat varra nu imaštanveara, ii ge eahpelunddolaš, ohcci han oažžu buoret gova Sámedikkis maŋŋil go lea veahki ožžon. Muhto, lea váttis loahpalaččat cealkit ahte váilelaš bagadallan livččii sivvan dasa ahte ohcamuššii ii mieđihuvvon doarjja. Ii ge leat daddjon man muddui ohcci geavaha bagadallanvejolašvuoda, ja ahte son duođai leamaš Sámedikkiin oktavuodas ovdal go sáddii ohcamuša.

Go leat hálldahusbargiid jearahallan, de leat ožžon dihtosii ahte dakka maŋŋá go čumpeorganiseren ásahuvvui (2006) manai ollu áigi ođđa dagaldumiid sajáidahttimii ja ođđa olbmuid oahpaheapmái. Dat lea váikkuhan dasa man ollu hálldahus lea nagodan veahkehit olbmuid geat leat váldán oktavuoda, ja sii mitalit ahte dien áiggi dovde sii ahte ohccit duskkástuvve. Dat leat juohke

odđasisorganiserema dovdomearkkat, mat njulget fas go odđa organiserenmálla sajáiduvvá. Muđui mii oaidnit ahte vaikko ohcamušaid lohku lea lassánan dan áigodagas maid dás árvoštallat, de ii leat áššemeannudeddjiid lohku lassánan namuhanveara. Hálddahas lea stuora bargonoađđi, mii áinnas šaddá vel losit daid áiggiid go guđege doaibmaortnega ohcanáigi dievvá. Dákkár dilis ii leat hálddahas dilli márkanastit váikkuhandaibmaortnega olggosguvlui olahan dihtii vejolaš odđa ohcciid.

5.5 Čađahuvvojit go prošeavttat nugo lei jurdda?

Jearahallaniskadeamis vástida 84 % ohcciin ahte sin prošeakta čađahuvvui plána mielde. Dat addá midjiide vuođu jáhkkit ahte eanas prošeavttat čađahuvvojit nugo lei jurdda daid čađahit. 13 % vástida ahte sii leat maŋŋonan prošeavttain. Sivvan dasa sáhttet leat ohcci čađahannávccat, muhto maiddái Sámedikki guhkes áššemeannudanáigi sáhtta leat sivvan; jus ohcci lea šaddan vuordit ollu guhkit go lei jurdda ovdal oazžu dieđu ahte ruhtadeapmi lea ortnegis.

Analysa čájeha ahte muhtun prošeavttat eai álggahuvvo dahje eai čađahuvvo nu viidát go lei jurdda. Dan duodaštit áššit main leat doarjagiid geassán ruovttoluotta. Vaikko lea ge oalle stuora ruhtahivvodat maid leat geassán ruovttoluotta dan golmma jagis maid dás analyseret (3 miljovvna), de čájeha diet submi eanet dan ahte boares áššit eai leat čuovvoluvvon ja loahpahunvuođu nugo galget, go dan ahte leat ollu prošeavttat maid doarjagiid leat šaddan máksit ruovttoluotta.

Go prošeavttat eai oppanassiige čađahuvvo dahje eai čađahuvvo nu viidát go lei jurdda, de sáhtta sivvan dasa leat ahte váilu ollislaš ruhtadeapmi. Sáhtta maid leat ahte eai leat doarvái návccat čađahit prošeavtta, dahje sáhtta leat buozanvuohta dahje eará fáhkka rievdi dilli mii dagaha dan.

5.6 Livčče go doaimmaid sáhttan čađahit almmá doarjaga haga?

Dan mii leat jearran ohcciin geaidda sáddimmet jearahallaniskadeami, ja 60 % vástideddjiin lea vástidan ahte sii eai livčče iežaset prošeavtta sáhttan čađahit jus eai livčče ožžon Sámedikkis doarjaga. Dat muitala midjiide ahte váikkuhandaorjagat leat hui dehálaččat, ja doarjja leamaš eanas prošeavttaid doaimmaide eaktun.

Sámedikki informánttat muitalit jearhallamiin ahte váikkuhandaorjjaortnet ruhtada ollásit ollu prošeavttaid maid ja juolluduvvo doarjja. Sii oaivvildit ahte leat mánggalágan prošeavttat maid ii gávdno eará ruhtadangáldu ja ahte dat suige eai čađahuvvoše jus eai oččoše doarjaga doarjjaortnegis.

5.7 Makkár váikkuhusat leat doarjjaortnegis leamaš?

Statistihkas gal sáhtta álkit lohkat man ávki ortnegis leamaš oanehit áigái, gallásii leat olahan ortnegiin, galls leat ožžon doarjaga, galle konkrehtalaš duoji leat ráhkaduvvon (čájáhusat, girjjit, CD;at). Doarjjaortnet lea eahpikaehtta váikkuhan dasa ahte leat leamaš ollu doaimmat sámi dáidda-ja kulturbirrasiin.

Ja go geahččat makkár ávki ortnegis leamaš guhkit áigái, de sáhttit geassit ovdan barggolašvuođa. Árvoštallamis eat gal sáhte jur njuolga čájehit man ollugiid doarjagat barggahit, ja dan livččii maid šaddan váttis duodaštit. Muhto mii sáhttit geavahit veahkkin eará dutkama mii lea dahkon dan birra makkár ávki kulturealáhusas lea bargosajiid bisuheamis. Norut lea čuvvon Finnmárkku kulturealáhusaid ovdáneami, ja leat gávnahan ahte eanemus bargosajiid doalaha kulturealáhus Kárášjoga ja Guovdageainnu suohkaniin. 10 proseanttas bargoolbmui lea kultuvra váldoealáhus. Vaikko eai buot dat maid sáhtta navdit kulturealáhussan sámi oktavuođas leat ge

kulturovddidandoarjagiid vuostáiváldit, de lea almmatge ágga jáhkkit ahte ollugiin sis geat ohcet foanddas doarjaga, lea kultuvra eallinláibin juogo muhtun muddui dahje ollásit. De sáhttá ge váikkuhangaskoapmedoarjja leat dehálaš eaktun dasa ahte ekonomalaččat lea vejolaš doalahit dien oasi sámi kultuvrras. Go áššái geahččá dien bealis, de lea doarjjaortnet eahpikiehtá leamaš vuodđun ollu sámi dáiddáriid/girječálliid/musihkkariid ealáhussii.

Eará buorre bealli váikkuhangaskaomiiguin lea ahte dat ásahit stuorát beroštumi ja fuola doalahit, ovddidit ja gaskkustis sámi kultuvrra. Almmolaš váikkuhanortnegat mat dorjot sámi kulturbargguid sáhttet veahkehit kulturbargiid oažžut dohkkeheami ja movtta bargat viidáseappot iežaset proševttaiguin.

5.8 Movt doarjagiid hálddašeapmi heive oktii njuolggadusaide

Olles dan áigodagas mii dás árvoštallojuvvo, lea Sámediggi bargan buoridit daid proševttaid čuovvoleami ja bearráigeahču maidda juolluda doarjaga. Ođđa njuolggadusat ohcanvuđot doarjjaortnegiidda (2008) lea leamaš nanu vuodđu dán barggus. Liikká lea Riikkarevišuvdna buktán moaitámušaid Sámedikki doarjjahálddašeapmái oppalaččat, ja earenoamážit lea namuhan kultursuorggi, juohke jahkeraporttas maid lea čállán go lea revideren 2006-2008 bušehtaid. Sámedikkis váilot siskkáldas bearráigeahččamii dagaldumit. Mis ii leat gelbbolašvuohta árvoštallat áššiid mat gusket rehketdollui, ja ii ge leamaš vejolašvuohta beassat geahččat dieđuid maid lea dárbu oaidnit go galgá árvoštallat dan ahte hálddašuvvo go doarjjaortnet lágaid ja njuolggadusaid mielde. Riikkarevišuvnna cuiggodeamit čájehit ahte Sámediggi ii leat buot vel ožžon ortnegii, ja dan gulaimet maid go jearahalaimet hálddahusbargiid.

Mii leat ipmirdan ahte stuorámus hástalus dán oktavuodas lea man muddui hálddahusas leat návccat čuovvut áššiid ja ásahit buriid bargodagaldumiid dasa ahte goas galgá doaibmabijuid álggahit. "Seaibi" mii boares áššiin lea báhcán, lea losidahttán bargonoađi. Čuovvoleapmi gáibida iešguđet ossodagaid gaskka ovttasbarggu ja ahte eará olbmot maid geavahuvvojit veahkin.

5.9 Ávžžuhusat

5.9.1 Váikkuhangaskaomiid ulbmil

Doarjjaortnegis ii leat šat okta váldoulbmil, nugo lei árvvoštallanáigodagas. 2009 rájes leat ulbmiliid čilgen juohke doaibmasuorggi dássái. Dat lea sihkkarit álkit vuohki go galgá meroštallat váikkuha go juohke doaibma olles dan dihto doaibmasuorggi ulbmilolahussii. Muhto mii váillaht bajemusdási ulmila olles doarjjaortnegii, daid ohcciid várás geat áigut bargat proševttain mas lea eanet ollislaš sámi ulbmil.

Liikká mii jáhkkit ahte hálddahus mii áššemeannuda ohcamušaid ain atná muittus "ovddeš ulmila", ja árvvoštallá juohke áidna ohcamuša eanet ollislaš vuođđojurddašeami vuođu, namalassii ahte galgá ovddidit mánggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkkarastit sámi váikkuhusa sámi kulturovddideapmái.

5.9.2 Movt sáhtášii doarjagiid atnit buorebut ja eanet ulbmillaččat?

Lea hui stuora ohcanhivodat Sámedikki doarjagiidda ja lea garra gilvu ollu buriid ohcamušaid gaska. Danin lea dehálaš geavahit doarjagiid hui ávkkálaš vuogi mielde. Proševttaid buorre vuohka galgá diehtelas leat deháleamos ágga man vuođu vállje dan doarjut, muhto lea maid dehálaš deattuhit ohcci čađahannávccaid. Váilevaš čađahannávccat dagahit dávjibut dan ahte prošekta ii álggahuvvo dahje ahte dat ii čađahuvvo nugo lei jurdda, ja doarjagat eai geavahuvo de áigumuša mielde.

Mii háldit maid ávžžuhit hálddahusa giddet eanet fuomášumi proševttaid oasseruhtadeapmái. Go leat mánggas geat ruhtadit, de sáhtá doarjagiid "viidábut fanahit". Sámedikkis fertejit ge bagadallan doaimmaid bokte leat buorit dieđut eará ruhtadangálduid birra, mat sáhttet leat áigeguovdil guđege prošektii mielderuhtadeaddjin, ja fertejit sáhttit ohcciid veahkehit daiguin oazžut oktavuoda. Min mielas orro maid nu ahte sáhtášii leat vel buoret oktavuoha daid mielderuhtadeddjiiguin geat juo leat fárus muhtun earkilproševttain. Lea earenoamáš dehálaš ásahit buriid bargodábiid juo proševttaid álggadetiin, dárkkistan dihtii ahte proševtta mielderuhtadeaddjit leat sajis. Doarjjareivves berre dieđihit ahte doarjja addojuvvo dainna eavttuin ahte proševttas lea ollislaš ruhtadeapmi. Mii guoská regionála juolludemiide maid fylkkat hálddašit, de lea dehálaš geavahit ovttasbargosoahpamuša dasa ahte oazžut áigái buriid bargodagaldumiid mat gusket ovttasruhtadeapmái. Diet guokte hálddašanasahusa sáhttiba maid jahkásaš vuoruhemiid oktavuoda ovttas divaštallat sámi kulturovddideami doarjagiid.

Fondii bohtet iešguđet meari mielde ohcamušat daid iešguđetge doaibmasurggiide. Min mielas lea ge dat rievdadus mii dahkkui 2009:s buorre, go bidje doaibmasurggiid govadáida/duodji ja teáhterulbmiliid "eará doaimmat" suorgái. De sáhtii buorebut geavahit ruđaid ávkin. Ja de šattai garrasit gilvu maid dáid dieid surggiid proševttaid gaska. Eará doaibmasurggiid proševttat šadde de oahppat birget dađistaga garrasit gilvvus.

Mii jearrat ii go livčče leamaš vejolaš vel eanet sirdit ruđa daid surggiide gos ledje eanemus ohcamušat ja gos lei garraseamos gilvu doarjagiid alde. Sáhttet liikká leat ákkat dasa manne nu eai leat válljen vuoruhit márkánprinsihpaid dihte, ja go leat árvvoštallan man ollu sámegeiel girjiid galget ruhtadit márkánii mii ii leat nu stuoris.

5.9.3 Njuovžilis áššejohtu ja mearrádusdahkan

Dat ortnet ahte muhtun surggiin lea giddejuvvon ohcanáigi ja earáin rabas ohcanáiggit, váikkuha áššemeannudeddjiid bargodillái ja bargohivvodahkii. Vuosttaš jahkebealis lea earenoamáš ollu bargu. Buot doaibmasurggiin lea dušše okta ohcanáigi jagis. Jus livčče mánga ohcanáiggi, de juohkásivččii bargu eanet jagi mielde. Sivvan dasa go eai leat bidjan eanet ohcanáiggiid, lea ahte ohccit leat hui bures juo dovdagohtán daid ohcandáhtoniid jagis mat dál leat. Liikká mii jáhkkit ahte áiggi vuollái livččii buoret sihke ohccái ja áššemeannudeaddjái jus livčče mánga ohcanáiggi jagis.

Dain doaibmasurggiin main lea rabas ohcanáigi guorrana dávjá ruhtadanboasta ovdal go ohcanáigi lea dievvan. Diekkár oktavuodáin lea dehálaš diedihit ahte ii leat šat ruhta, vai ohcci ii dárbbas bargat ohcamušain mii ii aŋkke šatta loahpalaččat meannuduvvot.

Hálddahusa ja doarjjastivra bargujuohkin, ahte muhtun ohcamušain lea addán mearridanválddi hálddahussii, orro doaibmamin bures. Doarjjastivra ferte dávjá doallat čoahkkimiid, vai áššit mat vurdet meannudeami eai duvdašuva beare guhká. Váidinvejolašvuohta Sámediggeráđđái orro maid doaibmamin bures.

5.9.4 Dásseárvu

Dásseárvvu ávkki árvvoštallan ferte čielgaseappot boahit ovdan jahkásaš bušeahtain main čállet váikkuhangaskaomiid birra.

Sámediggi ferte ságastallat ja gávdnat buriid metodaidda dasa movt galgá bagadallat ja sihkarastit ahte dásseárvu vuhtiiváldojuvvo ohcamušain ja prošeavttaid čađahemiin.

5.9.5 Ulbmiljoavkkuin gulahallan ja ohcciid čuovvoleapmi

Mii ávžžuhit ahte biddjojuvvojit eanet bargonávccat váikkuhangaskaopmedoarjaga márkanastimii, earenoamážit dakkár surggiin main leat unnán ohccit, ja dakkár geográfalaš guovlluin gos jáhkkimis leat eanet ohccit geat eai vel dieđe doarjjaortnega birra, dahje geat eai vel leat dan geavahan. Lea maid dehálaš doaibmat dakkár báikkiin gos ođđa kulturovdanbuktimat bohciidit, gos vejolaččat sáhttet joksat nuorra olbmuid ohccin.

Muhtun ohccit váillahit eanet veahki ohcamušaid deavdimii. Dat gáibida áiggi ja bargonávccaid hálddahusas, muhto sáhtta maŋit áiggi áššemeannudeami geahpedit go ohcamuššii šaddá buorre dássi. Go álggu rájes juo čuovvugohtá ohcambarguid buorebut, de sáhtta johtileappot sirret eret ohcamušaid mat eai gula ortnegii dahje dakkár jurdagiid maiguin ii leat veara bargat viidáseappot. Dat sáhtta leat veahkin čuoldit eret dakkár ohcamušaid maida liikká ii addojuvvo doarjja, ja dan láhkái geahpedit ohcamušlogu mii bohtá.

Jearahallaniskkadeamis bohtá ovdan ahte muhtun ohccit geaid ohcamušaide ii leat mieđihuvvon doarjja, eai leat ovttaoavilis Sámedikkiin mii guoská biehttalanákkastallamii, ja vel stuorát oassi ohcciin lohka ahte eai ipmir man vuodul biehttaleapmi lea mearriduvvon. Dat sáhtta čájehit dan ahte Sámediggi ferte buorebut ákkastallat go dahká biehttalanmearrádusaid ja ferte buorebut gulahallat ohcciiguin.

5.9.6 Váikkuhangaskaomiid geavaheami bearráigeahččan, čuovvoleapmi

Mii guoská dasa man muddui lea nákcen iežas doarjjahálddašannjuolggadusaid čuovvut, de ii leat Sámediggi dan barggus vel ollen áibbas mihttomeari rádjái. Ferte ain buorebut bargat bearráigeahččat ahte doarjjagat mat leat addojuvvon prošeavttaide mat eai álggahuvvo dahje čađahuvvo guovtti jagis, gessojuvvojit ruovttoluotta. Ii ábut doarjagiid máksit ovdal go prošeavttat

leat álggahuvvon ja ollásit ruhtaduvvon. Ja go lea máksojuvvon doarjja mii ii livčče galgan máksojuvvot, de ferte nagodit áсахит dakkár dagaldumiid mat dahket ahte johtileappot oážžu daid ruđaid fas máksojuvvot ruovttoluotta, vai daid sáhhtá geavahit ođđa proševttaide.

Hálidit maid nugo árvoštallit buktit ávžžuhusa. Namalassii ahte váikkuhandoaibmaortnegat galget jámma árvoštallojuvvot, ja ahte árvoštalli dárbbasa buriid registariid main leat buorit dieđut ohcci ja ohcamušaid birra. Váilevaš datavuodđu sáhhtá dagahit ahte lea váttis čohkket dieđuin rievttis loahppaárvoštallama. Min dilis lea nu ahte váilevaš dieđut sin birra geat eai leat ožžon doarjaga, lea dahkan váttisin árvoštallat makkár oktavuolta lea ohcansumma ja doarjaga gaskka. Ja váilot maid dieđut main oainnášeimmet makkár dehálaš mihtilmasvuodát leat dain ohcciin geaidda ii mieđihuvvon doarjja. Danin mii ávžžuhit ge ahte maddái dat ohccit geaidda biehttaluvvo doarjja registrerejuvvojit ollislaš dieđuguin nugo sii geaidda juolluduvvo doarjja.

Čálalaš gáldut

Finnmárkku kulturealáhusaid statistihkka, 2007

http://finnmarksstatistikken.norut.no/images/stories/naeringsliv/finnstatkultursyssetting2000_2006.pdf

Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiid bajitdási njuolggadusat, mearriduvvon čakčamánu 27. beaivvi 2007, fápmuibohtán ođđajagimánu 1. beaivvi 2008

Sámedikki doarjjastivrra raporta 2006

Sámedikki doarjjastivrra raporta 2007

Sámedikki doarjjastivrra raporta 2009

Sámi kulturfoandda njuolggadusat, maid Sámediggi lea mearridan geassemánu 9.beaivvi 1993, fápmuibohtán ođđajagimánu 1.beaivvi rájes 2004

Riikkarevišuvnna raporta jahkásaš revišuvnna ja bušeahttajagi 2008 bearráigeahččama oktavuodas

Sámedikki bušeahtta 2006

Sámedikki bušeahtta 2007

Sámedikki bušeahtta 2008

Tabellamildosat

Ohcamušaid lohku 2006, 2007, 2008

	2006	2007	2008
Ohcamušat oktiibuot	221	291	288

Galle ohcamuša guđege doaimmasuorggis (N=703) 2006, 2007, 2008

	Girjjálašvuohta	Musihkka	Govvádáida	Teáhter	Mánáid-bajásšaddan	Eará	Govvaráiddut	Submi
2006	34	30	21	9	45	81		220
2007	80	36	20	8	23	36	1	204
2008	85	39	16	8	40	87	4	279
Totalt	199	105	57	25	108	204	5	703

Ruhtajuolludeamit guđege doaimmasuorgái, 2006-2008

	Juolludan kr
Eará doaimmat	9 699 600
Mánáid bajásšaddan	6 093 950
Govvádáida/Duodji	2 310 725
Girjjálašvuohta	10 007 600
Musihkka	5 159 300
Teáhterulbmilat	1 272 000
Govvaráiddut	890 300
li almmuhuvvon (guoros)	46 000
Oktiibuot	35 504 475

Juolludan gaskamearálaččat guđege doaimmasuorggis 2006-2008

50 626	Girjjálašvuohta
46 988	Musihkka
44 526	Govvádáida
53 280	Teáhter
56 038	Mánáid bajásšaddan
47 510	Eará doaimmat
178 060	Govvaráiddut

Galle ohcamuša guđege suohkanis (badjel 10 ohcamuša) biehttan, dorjon, dorjonproseanta 2006-2008

	Ohcamušat	Biehttan	Dorjon	Dorjonproseanta
Oslo	19	4	15	79 %
Divttasvuotna	52	41	11	21 %
Tromsa	60	22	38	63 %
Skánit	17	3	15	88 %
Rivttát	10	6	4	40 %
Gáivuotna	20	4	16	80 %
Guovdageaidnu	90	30	60	67 %
Áltá	46	21	25	54 %
Porsángu	60	38	22	37 %
Karášjohka	160	80	80	50 %
Deatnu	22	6	16	73 %
Unjárga	11	5	6	55 %
Mátta-Várjjat	19	12	7	37 %

Galle ohcamuša guđege suohkanis* (buot suohkanat), biehttan, dorjon, 2006-2008

Suohkannummar	Suohkan	Ohcamuš	Dorjon	Biehttan
214	Ås	1	0	1
216	Nesodden	4	2	2
219	Bærum	1	0	1
220	Asker	2	1	1
301	Oslo	19	15	4
501	Lillehammer	1	0	1
502	Gjøvik	1	1	0
619	Ål	1	0	1
807	Notodden	1	0	1
814	Kragerø	1	1	0
821	Bø i Telemark	2	1	1
1034	Hægebostad	1	0	1
1130	Strand	1	0	1
1201	Bergen	2	1	1
1224	Kvinnherad	1	0	1
1601	Troanddin	7	4	3
1640	Røros/Plassje	2	1	1
1662	Klæbu	1	1	0
1702	Steinkjær	3	2	1
1717	Frosta	3	3	0
1724	Verran	1	1	0
1736	Snoase	7	7	0
1739	Raavrvijhke	2	0	2
1742	Grong	2	1	1
1744	Overhalla	1	1	0
1804	Budejju	5	5	0
1805	Narviika	9	6	3
1820	Alstadhaug	1	1	0
1825	Grane	1	1	0
1826	Årborde	3	2	1
1832	Báidár	1	0	1
1833	Muoffi-Raane	12	9	3
1839	Báidár	5	4	1

1840	Sálát	5	1	4
1848	Stáigu	3	2	1
1849	Hápmir	5	3	2
1850	Divttasvuotna	52	11	41
1853	Evenášši	12	8	4
1860	Vestvågøy	1	0	1
1865	Voagat	6	3	3
1870	Sortland	5	5	0
1871	Ánddasuolu	1	1	0
1902	Tromsa	60	38	22
1913	Skánit	17	14	3
1919	Rivttát	10	4	6
1920	Loabát	5	2	3
1922	Beardu	2	1	1
1924	Málátvupmi	2	1	1
1925	Ráisavuotna	5	3	2
1927	Ránáidsuolu	2	1	1
1931	Leaŋgáviika	3	2	1
1933	Báhccavuotna	5	2	3
1936	Gálsa	2	0	2
1938	Ivgu	8	4	4
1939	Omasvuotna	6	3	3
1940	Gáivuotna	20	16	4
1941	Skiervá	2	0	2
1942	Ráisa	5	3	2
1943	Návuotna	3	1	2
2002	Várggát	2	0	2
2003	Čáhcesuolu	8	3	5
2004	Hámmárfeasta	2	1	1
2011	Guovdageaidnu	90	60	30
2012	Áltá	46	25	21
2014	Láhppi	2	0	2
2015	Ákŋoluokta	2	0	2
2017	Fálesnuorri	6	3	3
2019	Nordkáhppa	4	2	2
2020	Porsáŋgu	60	22	38
2021	Karášjohka	159	79	80
2022	Davvesiida	3	1	2
2023	Gáŋgaviika	1	0	1
2025	Deatnu	22	16	6
2027	Unjárga	11	6	5
2030	Mátta-Várjjat	19	7	12

* Dát tabealla ráhkaduvvui manjá go raportabargu lei loahpahuvvon. De fuobmáimet ahte muhtun proševttaide ledje merken boasttu suohkannummara. Earet eará ledje eanas ohcamušat mat bohte Muoffis – Raanes registrerejuvvon boastut. Dasto livččii ge Muoffi – Raane galgan leat mielde 3.7 govvošis, danin go dan suohkanis leat bohtán 12 ohcamuša ja 9 leat ožžon doarjaga. Dan suohkana ohccit leat sin gaskkas geaidda dávjjimusat lea mieđihuvvon doarjja.

Juolludeamit proševttaide, fylkkaid mielde, 2006, 2007, 2008

	2006	2007	2008
Finnmárku	5 449 500	7 425 500	4 914 000
Tromsa	2 430 300	1 440 000	1 884 200
Nordlánda	356 500	586 000	2 858 200
Muđui riika	1 091 800	406 750	618 500
Oktiibuot	9 328 100	9 858 250	10 274 900

Movt ohccit juohkásit institušuvnnaide, sohkabealli, biehttaleamit, 2006-2008

	Ohccit	Biehttan
Institušuvdna	691	330
Dievdoolbmot	52	24
Nissonolbmot	50	16
Nissonolb./Dievdoolb.	5	2
Dovdameahtun	2	2
N	800	374

Mildosat – jearahallanskovvi – sádden

Sidjiide geat ohcet doarjaga Sámedikkis

Din čuj.

Min čuj.

Dáhton

Geassemánu 7. beaivi 2010

Sámedikki kulturfoandda/kulturovddidandoarjagiid árvvoštallan

Sámediggi lea iežas Kulturfoanddas addán doarjagiid ollu ohcanvuđot doaimmaide. 2008 rájes rievddai ortnega namma kulturovddidandoarjjan. Dát ortnet ii leat goassege ovdal árvvoštallojuvvon, ja Sámediggi lea bidjan Norut Alta-Áltà čađahit foandda/ortnega árvvoštallama jagiide 2006-08. Sámediggi dárbaša dieđuid dan birra movt doarjjaortnet lea doaimman ja makkár vásáhusat ohcciin leat go ohcet ja ožžot doarjaga. Árvvoštallama ulbmil lea duođastit ahte ortnegii lea dárba ja gávnnahit leat go ortnegis headjuvuđut. Mii áigut árvvoštallat lea go doarjjaortnet doarvái bures heivehuvvon ohcciid dárbbuide ja váikkuha go dat dasa ahte joksá ulbmiliid mat ortnegii leat mearriduvvon.

Dát jearahallanskovi sáddejuvvo buohkaide geat leat ohcan doarjaga foanddas/ortnegis jagiid 2006-2008. Jearahallanskovi vástideapmi lea eaktodáhtolaš, muhto mii sávvat ahte nu ollugat go vejolaš searvvaše ja nu attáše midjiide buoremus diehtovuđu vai Sámediggi sáhtá viidáseappot ovddidit doarjjaortnega. Mii gieđahallat buot dieđuid maid oažžut dus/du organisašuvnnas čiegus diehtun ja eat almmut daid dan lahkái ahte gii ge sáhtášii ohcat ja gávdnat gos dieđut bohtet. Dutkkit geavahit vástidannummara mii lea jearahallanskovis dušše dasa ahte oaidnit geat eai leat vástidan vai sáhttet sidjiide sáddet muittuhusa.

Áigemearri sáddet skovi dievvá geassemánu 20.beaivvi.

Jus duš ležžet jearramušat skovi deavdima oktavuodas, sáhtát váldit oktavuodá prošeavtta jođiheddjiin Vigdis Nygaard, vigdisn@norut.no, tlf 78457102

Ustitlaš dearvuodaiguin

Vigdis Nygaard

Evaluering av Sametingets kulturfond/tilskuddsordning kulturutvikling Sámedikki kulturfoandda/kulturovddidandoarjagiid árvvoštallan

1. Informasjon om prosjektet/tiltaket det ble søkt støtte om.
Dieđut proševtta/doaimma birra masa ohccojuvvui doarjja.

Innenfor hvilken kategori nedenfor hører tiltaket/prosjektet du/dere søkte om støtte? *Dersom du/dere har søkt om prosjektmidler innenfor flere kulturkategorier, kryss av for disse.*

Gude suorgái gullá doaibma/prošeakta masa ohcet/ozaide/ozaidet doarjaga? Jus leat/leahppi/lehpēt ohcan prošektadoarjagiid mángga ealahussuorgái, merke buot daid.

- ¹ Litteratur. Girjjálašvuhta.
² Musikk. Musihkka.
³ Billedkunst/duodji. Govvadáida/duodji.
⁴ Teaterformål. Teáhterulbmil.
⁵ Barns oppvekstvilkår. Mánáid bajásšaddaneavttut.
⁶ Andre tiltak. Eará doaimmat.
⁷ Samiskspråklig tegneserier. Govvaráiddut sámegillii.

Ble søknaden innvilget? Dorjo go du ohcamuša?

- ¹ Ja. Juo.
² Nei. Eai.

2. Søknaden. Ohcamuš.

Når søkte du/dere om støtte fra fondet/ordningen? *Sett flere kryss dersom du har søkt mer enn en gang.*

Goas don/doai/dii ohcet/ozaide/ozaidet doarjaga foanddas/ortnegis? Merke mángga ruktui jus leat ohcan eanet go oktii.

- ¹ 2006
² 2007
³ 2008

Har du/dere søkt mer enn en gang? *Leat/leahppi/lehpēt go ohcan eanet go oktii?*

- ¹ Ja, hvor mange ganger? *Juo, man galle geardde?*
² Nei. Ii.

Om du søkte flere ganger, gjaldt det samme prosjektet? *Jus ohcet mánggii, ohcet go seamma prošektii?*

- ¹ Ja. Juo. ² Nei. In.

Dersom du har søkt om midler flere ganger, hva er grunnen til det?

Jus mánggii leat ohcan doarjaga, manne leat nu dahkan?

- ¹ Fordi søknaden ble avslått første gang. *Danin go eai addán doarjaga vuosttaš geardde.*
² Fordi prosjektet ble utvidet og det var behov for ekstra midler.

Danin go viiddidin proševtta ja lei dárbu liige ruhtii

- ³ Til et nytt prosjekt. Ođđa prošeaktii.
⁴ Andre grunner, hvilke? Jus lea eará ágga, makkár?

Dersom søknaden(e) ble innvilget, fikk du/dere hele summen det ble søkt om?

Jus dorjo ohcamuša (aid), ožžot go/oaččuide/oaččuidet go olles summa maid ohcet/ozaide/ozaidet?

- ¹ Ja, hele summen. Juo,
² Ja, deler av summen. Juo,
olles summa. Juo, oasi summas.

Dersom søknaden ikke ble innvilget, forstod du begrunnelsen Sametinget ga for avslaget?

Jus ohcamuš biehttaluvvui, ipmirdit go man vuodul Sámediggi biehttalii doarjumis ohcamuša?

- ¹ Ja, det gikk opp for meg/oss at søknaden min/vår ikke var god nok.
Juo, ipmirdin/ ipmirdeimme/ipmirdeimmet ahte mu/munno/min ohcamuš ii lean doarvái buorre.
² Ja, fordi tiltaket viste seg å ikke falle inn under ordningens prioriterte områder.
Juo, danin go doaibma ii gusto heiven doarjjaortnega vuoruhuvvon surggiide
³ Ja, fordi jeg/vi ikke var i målgruppen for fondet/ordningen.
Juo, danin go in/ean/eat gula foandda/ortnega ulbmiljovkui.
⁴ Ja, men jeg/vi er overhodet ikke enige med de begrunnelsene Sametinget gir.
Juo, muhto mun/moai/mii eat leat oppalohkái ovttaoavilis Sámedikkiin mii guoská sin ákkastallamiidda.
⁵ Nei, avslaget og begrunnelsen for det var helt uforståelig for meg/oss.
In, biehttaleapmi ja ákkastallan lei áibbas áddemeahttun munnje/munnuide/midjiide.
⁶ Vet ikke. In dieđe.

Dersom du/dere fikk avslag på søknaden, klaget du/dere på avslaget?

Jus biehttaledje doarjumis du/dudnu/din ohcamuša, váidet/váiddiide/váiddiidet go biehttalanmearrádusa?

- ¹ Ja. Juo. ² Nei. Ii.

Om ja, ble klagen tatt til følge? Jus váiddiidet, čuovvoledje go váidaga?

- ¹ Ja. Juo. ² Nei. Ii.

I hvilke(n) kommune(r) ble prosjektet (var prosjektet tenkt) gjennomført?

Makkár suohkanis (iin) čadahuvvui prošeakta (galggai čadahuvvot)?

Var prosjektet ditt/deres rettet mot et spesielt språkområde. Hvis flere, kryss av på flere alternativer.

Lei go du/dudno/din prošeakta jurddašuvvon dihto giellaguvlui? Jus mánga vejolašvuoda, merke buot daid.

- ¹ Nord-samisk. Davvisámegiella.
² Lulesamisk. Julevsámegiella.
³ Sørsamisk. Lullisámegiella.
⁴ Vet ikke/ikke aktuelt. In dieđe/Ii áigeguovdil.

3. Bakgrunnen for søknaden/prosjektet/tiltaket. Ohcamuša/prošeavtta/doaimma duogáš.

Hva var grunnen til at du/dere søkte om støtte? (Kryss gjerne av flere alternativer nedenfor).

Manne ohcet/ozaide/ozaidet doarjaga? (Oaččut áinnas merket mángga ruktui dás vuolábealde).

- ¹ Prosjektet kunne ikke gjennomføres uten støtte fra ordningen.
Prošeavtta ii livčče sáhtán čadahit almmá doarjaga haga.
² Visste ikke om andre offentlige instanser jeg/vi kunne søke.
In/ean/eat diehtán eará almmolaš instánsasaid gos livččii sáhtán ohcat.

³ Gjennom kontakt med Sametinget fikk vi opplysninger om muligheter om finansiering fra ordningen.

Oaččuimet Sámedikkis dieđuid dan birra makkár ruhtadandoarjagiid foanddas sáhtta oheat.

⁴ Ble oppfordret fra privatpersoner om å søke ordningen om finansiering. Priváhta olbmot ávžžuhedje oheat foanddas ruhtadeami.

⁵ Annet (skriv gjerne inn kommentar). Eará (čále áinnas oaiviliiddat).

Har prosjektet søkt og fått offentlig støtte fra annet hold?

Leat go prošehtii ohan ja ožžon almmolaš doarjaga eará ruhtadanortnegis?

¹ Ja, og fått. ² Ja, men ikke fått. ³ Nei. Ii.

Juo, ja ožžon.

Juo, muhto in ožžon.

4. Erfaringer med Sametingets kulturfond/tilskuddsordning kulturutvikling
Makkár vásáhusat leat Sámedikki kulturfoanddain/kulturovddidan doarjjaortnegiin

Kjente du til ordningen før du begynte med søknadsprosessen? Dihtet go dán doarjjaortnega birra ovdal go álget bargat ohcamušain?

¹ Ja. Juo.

² Nei. Ii.

Dersom du tok kontakt med Sametinget i løpet av søknadsprosessen, hva var grunnen(-ene) til det? Jus váldet Sámedikkiin oktavuoda dan botta go ledjet ohcamušain bargamen, manne dahket dan?

¹ For å få hjelp til å fylle ut søknadsskjemaet. Oažžun dihtii veahki deavdit ohcanskovi.

² For generell informasjon. Oažžun dihtii oppalaš dieđuid.

³ For å få greie på om vårt prosjekt var aktuelt for eventuelt støtte. Gullan dihtii lea go vejolaš min prošehtii oheat doarjaga.

Hvordan vurderer du informasjon og rettleiding fra Sametinget i søknadsprosessen? Kryss gjerne av flere alternativer nedenfor. Movt lea du mielas diehtjuohkin ja neavvun maid Sámedikkis ožžot ohcamuša čállima oktavuodas? Oaččut áinnas merket mángga ruktui dás vuolábealde.

¹ God, hjemmesidene på Internett er informative. Buorre, ruovttusiidduin internehtas leat buorit dieđut.

² God, fondet gir gode og informative svar pr brev, telefon eller E-post. Buorre, foanddas oažžu buriid ja áddehahti vástádušaid reivves, telefuvnnas dahje e-boasttain.

³ God, fondet har en god rettleiding til søkere. Buorre, foanddas leat buorit neavvagat ohcciide.

⁴ Dårlig, det er vanskelig å få nødvendig informasjon. Heittot, lea váttis oažžut dárbbaslaš dieđuid.

⁵ Vet ikke. In dieđe

Hva mener du om Sametinget når det gjelder følgende punkter nedenfor? Gi en vurdering av hver av de følgende påstandene.

Maid oaivildat Sámedikki birra mii guoská čuovvovaš čuoggáide dás vuolábealde? Galggat juohke čuoččuhusa árvoštallat.

	Helt enig Áibbas ovttaoivilis	Ganske enig Oalle ovttaoivilis	Litt enig Veaháš ovttaoivilis	Uenig In ovttaoivilis	Vet ikke In dieđe
A. Sametinget ga god hjelp ved utarbeidelse av søknaden. Sámediggi attii buori veahki ohcamuša gárvvisteami oktavuodas.					
B. Jeg/vi fikk god hjelp til å finne fram til andre instanser man også kunne søke midler fra til tiltaket. Oaččuimet buriid dieđuid eará instánsasaid birra gos maid sáhtá ohcat doarjaga doibmii.					
C. Jeg opplevde at den som kunne hjelpe meg hadde altfor dårlig tid til å svare på det jeg trengte hjelp til. Vásihin ahte sus gii mu galggai veahkehit, lei hui unnán áigi vástidit gažaldagaid maidda dárbbášin veahki					
D. Det er vanskelig å finne fram til den rette å snakke med i Sametinget. Lea váttis gávdnat rievttis olbmo Sámedikkis geainna galgá hupmat.					

Dersom du ikke har fått støtte fra kulturfondet/tilskuddsordningen kulturutvikling kan du hoppe fram til spørsmål 6 og fortsette utfyllingen av skjemaet derfra.

Jus it leat ožžon doarjaga kulturfoanddas/doarjjaortnegis, sáhtát njuiket 6. gažaldahkii ja deavdigoahtit skovi dan rájes.

Hva synes du om kravene til rapportering ved utbetaling av midlene? Movt du mielas leat reporterengáibádušat maid galgá deavdit go oažžu foanddas doarjaga?

- 1 Kravene er klare og forståelige, og greie å forholde seg til. Gáibádušat leat čielgasat ja daid ipmirda bures.
- 2 Kravene er altfor strenge. Gáibádušat leat beare garrasat.
- 3 Det er ikke alltid lett å dokumentere utgiftene. Ii álo leat nu álki goluid duodaštit.
- 4 Vet ikke. In dieđe.

Blir/ble prosjektet gjennomført som planlagt? Čadahuvvo/čadahuvvui go prošeakta plána mielde?

- 1 Ja. Juo.
- 2 Nei, det er/ble forsinket. Ii, dat maŋŋona/maŋŋonii.
- 3 Nei, og det kommer ikke til å bli gjennomført. Ii, ja ii ge dat šatta oppa čadahuvvot ge.
- 4 Vet ikke hvordan det kommer til å gå. In dieđe movt šattaš dás ovddosguvlui.

5. Prosjektets måloppnåelse – Prošeavtta ulbmilolahus

Tilskuddsordningen kulturutvikling skal ”fremme et mangfoldig kunst- og kulturliv, og sikre samisk innflytelse over samisk kulturutvikling” Innenfor hver kategori (litteratur, musikk, billedkunst/duodji, teaterformål, barns oppvekstvilkår, andre tiltak, samiskspråklige tegneserier) er det formulert egne mål. **Kryss av for måloppnåelse innenfor den/de kategori(e) du har fått tilskudd.**

Kulturovddidandoarjagat galget ”ovddidit maŋggabealát dáidda-ja kultureallima, ja sihkkarastit váikkuhanvejolašvuoda sámi kulturovdáneapmái”. Juohke suorggis (girjjálašvuodaš, musihkas, govvaáidagis/duojis, teáhterulbmiliin, mánáid bajásšaddaneavttuin, eará doaimmain, sámeiel govvaráidduin) leat vásedin čilgejuvvon ulbmilat. **Merke man bures leat oľahan ulbmiliid dan suorggis/dain surggiin masa/maidda leat ožžon doarjaga.**

	God Bures	Middels Oalle bures	Ingen Ii ollinge	Vet ikke In dieđe
A. Prosjektet har bidratt til å øke antallet utgivelser av samisk litteratur. Prošeakta lea váikkuhan dasa ahte leat sáhtán almmuhit eanet girjjálašvuoda sámegillii.				
B. Prosjektet har bidratt til å øke antallet tiltak innen samiske kulturuttrykk. Prošeakta lea váikkuhan dasa ahte leat ásahuvvon eanet doaimmat sámi kulturovddideamis.				
C. Prosjektet har bidratt til å øke antallet kunst- og duodjitiltak. Prošeakta lea váikkuhan dasa ahte leat ásahuvvon eanet dáidda- ja duodjedoaimmat.				
D. Prosjektet har bidratt til å øke aktiviteten innen samisk revy- og teatervirksomhet. Prošeakta lea leamaš veahkkin lasihit doaimmaid sámi revy-ja teáhthersuorggis.				
E. Prosjektet har bidratt til flere tiltak for samiske barn og unges oppvekstvilkår. Prošeakta lea váikkuhan dasa ahte leat ásahuvvon eanet doaimmat mat gusket mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuide.				
F. Prosjektet har bidratt til å opprettholde og utvikle aktivitet innen andre samiske kulturtiltak. Prošeavtta olis doalahuvvojit ja ovddiduvvojit eará sámi kulturdoaimmat.				
G: Prosjektet har bidratt til å opprettholde utgivelser av samiskspråklige tegneserier. Prošeakta lea váikkuhan dasa ahte almmuhuvvojit eanet govvaráiddut sámegillii.				

Hvis du ønsker å si noe om prosjektets måloppnåelse med egne ord, kan du kort kommentere dette her. Jus hálidat iežat sániiguin čállit juoidá ulbmiliid olaheami birra, sáhtát dása oanehaččat čállit.

.....

Hvordan vurderer du/dere at likestillingsperspektivet er ivaretatt i prosjektets gjennomføring? Movt du/dudno/din mielas leat vuhtiiváldán dásseárvvu prošeavtta čađaheamis?

- 1 På en bra måte. Buori lági mielde.
2 Delvis ivaretatt. Muhtun muddui.
3 Ikke ivaretatt. Ii leat vuhtiiváldojuvvon.
4 Vet ikke. In dieđe.

Hvis du ønsker å utdype dette med egne ord, kan du gjøre det her. Jus dien áiggut dárkileappot čilget iežat sániiguin, sáhtát dása čálestit.

Har, eller kan tiltaket/prosjektet ditt brukes av Sametinget som et godt eksempel når det skal vises til vellykket arbeid fra ordningens sin side?

Lea go Sámediggi geavahan du prošeavtta buorren ovdamearkan go galgá čájehit ortnega buorrevuoda? Dahje sáhtášii go du prošeavtta geavahit dakkár ovdamearkan?

- 1 Ja, helt klart. Juo, áinnas.

- ² Ja, men det er for tidlig ennå. **Juo, muhto ii vuos.**
³ Nei. **Ii.**
⁴ Vet ikke. **In dieđe.**

6. Eventuelle framtidige søknader. Vejolaš ohcamušat boahhteáiggis.

Til prosjekt som fikk støtte: Vil det være aktuelt å søke om midler fra tilskuddsordningen kulturutvikling senere?

Proševttaide mat ožžo doarjaga: Jáhkát go ahte livččii áigeovuodil ohcat kulturovddidandoarjaga fas?

- ¹ Nei, prosjektet er gjennomført, og jeg/vi har ikke planer om andre prosjekt.
Ii, prošeahta lea čadahuvvon ja mus/munnos/mis eai leat plánat álggahit eará proševttaid.
² Ja, til videreføring av prosjektet. **Juo, proševtta viidásit fievrredeapmái.**
³ Ja, men til et annet prosjekt. **Juo, muhto eará prošektii.**
⁴ Vet ikke. **In dieđe.**

De to neste spørsmålene er til prosjekt som fikk avslag:

Hva skjedde med prosjektet du fikk avslag på?

Dát guokte gažaldaga leat sidjiide geat eai ožžon doarjaga iežaset proševttaide:

Movt manai proševttain masa it ožžon doarjaga?

- ¹ Prosjektet ble skrinlagt. **Prošeahta bissehuvvui.**
² Prosjektet ble gjennomført i mindre omfang enn planlagt. **Prošeahta čadahuvvui miha unnit prošeahtan go lei jurdda.**
³ Prosjektet ble gjennomført som planlagt. **Prošeahta čadahuvvui plána mielde.**

Vil det være aktuelt å søke om midler fra tilskuddsordningen kulturutvikling senere?

Ozašit go fas kulturovddidandoarjaga mañitággis?

- ¹ Ja, men ikke til prosjektet som fikk avslag. **Juo, muhto in dan prošektii gal masa eai addán doarjaga.**
² Ja, men med omarbeidde planer til samme prosjekt. **Juo, muhto ráhkadivččen earalágan plánaid seamma prošektii.**
³ Nei. **In.**
⁴ Vet ikke. **In dieđe.**

7. Informasjon om søkeren. Dieđut ohcci birra.

Vi ønsker få vite hvilket kjønn den som har utformet prosjektsøknaden har.

Mii hálidit diehtit lea go nisssonolmmoš vai dievdoolmmoš gii lea čállán prošeahtaohcamuša.

Kjønn: **Sohkabealli:** ¹ Kvinne. **Nisssonolmmoš.** ² Mann. **Dievdoolmmoš.**

Kryss av her hvis du/dere representerer en institusjon/organisasjon.

Merke ruossain dása jus don/doai/dii ovddastehpet institušuvnna/organisašuvnna.

Institusjon/organisasjon. **Institušuvdna/organisašuvdna.**

Når er du født? **Goas leat rieğádan?** (årstall) **(makkár jagi)**

Hvor bor du? **Gos ásat?** kommune/ **suohkanis/gielladas.**

*Takk for at du svarte på spørreskjemaet!
Giitu go vástidit jeahallanskovi gažaldagaid!*

Postboks 1463
9506 Alta
Besøksadr. Kunnskapsparken, Markedsgata 3

Internett: www.norut.no/alta/
E-post: post@finnmark.norut.no
Telefon +47 78 45 71 00
Telefaks +47 78 45 71 01
Foretaksnummer NO 983 551 661 MVA

Norut Alta er et forskningsinstitutt i forskningskonsernet Norut